SPOMENIKI NOB V NARAVNEM OKOLJU

raziskovalna naloga

SPOMENIKI NOB V NARAVNEM OKOLJU. SPOMENIK POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI.

I del: SPLOŠNE SMERNICE ZA OBRAVNAVO SPOMENIKOV

(VARDJAN Franc, ŽVANUT Maja, VUKOVIČ Mojmo)
Zavod SR Slovenije za spomeniško varstvo

II. del: METODOLOGIJA ZA VAROVANJE IN OHRANJANJE GOZDNEGA PROSTORA NA OBMOČJU SPOMENIKOV NOB V NARAVNEM OKOLJU

KMECL Marko, KOVAČEVIĆ Nataša, LESNIK Tone, SMOLE Ivan, STERMŠEK Tone, ~~ŽONTA Ivan, SMOLE Ivan, ANKO Boštjan~~ ŽONTA Ivan, ADAMIČ Mirko, TINTA Boris
Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo
(ANKO Boštjan, ČAS Miran)
VTOZD za gozdarstvo Biotehniške fakultete

Izdajatelj: Zavod SR Slovenije za spomeniško varstvo, 1979 in VTOZD za gozdarstvo BF
Naročnik: RSS

Ljubljana 1978

Raziskovalna naloga

SPOMENIKI NOB V NARAVNEM OKOLJU

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO

Nosilec naloge: Vardjan Franc, dipl.ing.arh.

Sodelavci: Žvanut Maja, dipl.zgod.
Vukovič Momo, akad.kipar-spec.

Sodelujoče organizacije:

INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO
Odsek za prostorsko načrtovanje Žorta Tomi

BIOTEHNIŠKA FAKULTETA - VTOZD za Gozdarstvo

Naročnik: RSS

November 1978

e-236

RAZISKOVALNA NALOGA

Z raziskavo smo želeli priti do metodoloških izhodišč za varovanje in razvoj neposrednih ter vplivnih območij spomenikov NOB v naravnem okolju. Izhodišča opredeljujeo merila za ugotavljanje, evidentiranje, vrednotenje, projektiranje, vzdrževanje in obravnavanje spominskih obeležij in spomenikov.

Zaradi skromno odobrenih sredstev raziskava glede na predloženi program ni popolna, vendar zadostna in uporabna, ker z obravnavo vzorčnih primerov daje splošne smernice, v detailu pa metodologijo za zavarovanje in ohranjanje gozdnega prostora na območjih spomenikov NOB v naravnem okolju.

Metoda dela:

1. Izbor območij spomenikov NOB v naravnem okolju:
   - bitka v odprtem prostoru (Žužemberk)
   - bitka v gozdu (Osankarica)
   - štab v gozdu (Rog - Baza 20)
   - spomenik v naravnem rezervatu (Cerkno-Novaki/ Bolnica Franja)
   - spomenik v kulturnokrajinskem prostoru ob prometnici (Frankolovo- obešanje talcev, Podljubelj - taborišče)
2. Ocena in vrednotenje prostora glede na:
   a) prvine kulturne dediščine NOB
      - tipologija,
      - problem kategorizacije,
      - opis dogajanja na izbranih tipih spomenikov
      - željena prezentacija, varstveni režim, oprema,

b) prvine naravne dediščine

- krajinsko-geomorfološka ocena s poudarkom na značilnosti prostora ali tipičnosti, njegovi historični, kulturno-vzgojni, memorialni, ekološki, rekreacijski, ekonomski in drugi vrednosti.

3. Analiza pozitivnih in neugodnih vplivov v izbranih območjih presoje

4. Smernice za projektne rešitve na izbranih območjih

5. Analiza in projektni model za metodologijo zavarovanja gozdnega prostora na območju Osankarice

6. Splošna priporočila za obravnavanje spomenika NOB v naravnem okolju

7. Minimalni elementi ali pokazatelji opremljenosti za območje spomenika, če obisk presega 20.000 ljudi letno

8. Slikovno gradivo

9. Literatura

I del : SPLOŠNE SMERNICE ZA OBRAVNAVO SPOMENIKOV

PROBLEM KATEGORIZACIJE SPOMENIKOV NOB

Že prva številka Varstva spomenikov (1948) je prinesla analizo pojma spomenika NOB. Razlikovala je dve skupini: spomenike aktivnega oboroženega odpora in spomenike, ki spominjajo na strahote vojne. Ta načelna razdelitev še vedno drži, le da jo je moč še nekoliko razložiti: prvo skupino predstavljajo izrazito zgodovinski spomeniki (vanjo prištevamo tudi "zgodovinske prostore", ki se kot pojem vedno bolj uveljavljajo tudi v tujini) in je kriterij za njihovo oceno nek zgodovinski dogodek, medtem ko so za ocenjevanje druge skupine važnejše likovne vrednote, razen nekaterih najstarejših spomenikov, ki že zaradi svoje časovne oddaljenosti ali tipike postajajo "zgodovinski" (na primer serija spomenikov "Triglavov" iz prvih povojnih let, ki jih je posebno veliko na Primorskem in sploh v perifernih slovenskih pokrajinah).

Kar se tiče prve skupine, zgodovinskih spomenikov, bi jih nemara lahko razdelili še v dve podskupini:

a) spomeniki vseslovenskega pomena
b) spomeniki lokalnega pomena.

Toda tako razvrščanje je razen pri nekaterih nedvoumnih primerih (Vidmarjeva vila, Rog, Črnomelj, Ajdovščina, Kočevje) tvegana zadeva, ker takoj trčimo ob problem relativnosti vseslovenskega in perifernega. To je še tem težje, ker kljub poplavi literature o NOB še dolgo ne bomo imeli objektivno napisane zgodovine tega časa, saj nam je še mnogo preblizu.

Zato bi bilo najpametneje, da ostanemo pri delitvi na dve skupini:

1. spomeniki revolucije - ne glede na to, kaj jih označuje - veličasten spomenik, preprosta plošča, ali pa nič,
2. spomeniki revoluciji - ki imajo največkrat le rahlo zvezo z zgodovinskimi dogodki in jih je najbolje ocenjevati z likovnimi merili.

Poseben problem so grobovi in grobišča, ki pogosto tudi niso avtentični, vendar jih moramo že zaradi mednarodnih konvencij uvrščati v prvo skupino.

Tipi spomenikov NOB

I. ZGODOVINSKI (t.i. "spomeniki revolucije")

1. Tiskarne, tehnike

Razlikujemo prave tiskarne ter ciklostilne tehnike raznih vrst. To so bili strogo zakonspirirani objekti, ki so imeli zelo veliko vlogo v boju proti okupatorju (propaganda) ter informiranju in osveščanju prebivalstva. V prvem letu vojne so bile večinoma v Ljubljani in njeni okolici, pozneje pa so se zaradi pritiska preselile na teren. V mestu so bile v zasebnih hišah in stanovanjih, do njih se je prišlo po skrivnih dohodih (Tunel, Podmornica, tiskarna na Ižanski cesti) in so bile praviloma odkrite (=izdane). Na terenu so tehnike nastanili v različnih bunkerjih (zemljankah, zidanih bunkerjih) ali lesenih barakah, pa tudi v zasebnih hišah. Osebje v njih je delalo v izredno slabih življenskih pogojih (majhen prostor, slaba razsvetljava in prezračenost, vlaga). Proti koncu vojne je prišlo do velike reorganizacije tehnik na celotnem slovenskem ozemlju, ko so manjše enote združili po

teritorialnem principu v večje, ki so imele boljše pogoje za delo in so dajale boljše tiske. Velika večina teh objektov je propadla, skoraj vsi pa so obeleženi.

2. Bunkerji

Strogo zakonspirirani objekti, ki so bili samostojni ali v sklopu že obstoječih stavb. Služili so mnogim namenom: kot zatočišče političnemu in vojaškemu vodstvu, za tehnike in tiskarne, skladišča najrazličnejše opreme, delavnice in bolnišnice. Velika večina teh objektov je bila iz hitro propadajočega materiala in se ni ohranila, zelo veliko jih ni niti obeleženih. Ohranjeni so zvečine tisti, ki so bili v stavbah (dr. Neubergerjev bunker v Ljubljani, bunker IOOF na Babni gori itd.).

3. Baze

Skupina lesenih objektov, ki so služili za namestitev slovenskega političnega in vojaškega vodstva (Baza 20 in Baza 21 na Rogu). V to skupino spomenikov bi morda lahko uvrstili tudi prezimovališča partizanskih enot (Osankarica na Pohorju), od katerih pa se ni nobeno ohranilo. Pogoj za nastanek baze so bili naravni pogoji, ki so nudili varnost, a tudi lahek pristop.

4. Partizanske bolnice

V partizanskem zdravstvu ločimo dve obdobji: prvo, v letu 1941 in v začetku leta 1942, ko je bilo težišče odpora v Ljubljani in so ranjence skrivaj vozili v mestne bolnišnice, kjer so jih zdravili pod lažnimi imeni in diagnozami (sanatorij Emona, Porodnišnica, Splošna bolnica, Bolnica za živčne bolezni na Studencu), in drugo, od pomladi leta 1942 do konca vojne, ko je to delo postalo nemogoče in s e je zdravstvo selilo na teren, med drugim tudi zato, da je bilo bliže enotam in so se ozdravljeni hitreje vračali vanje.

Zato ločimo tudi dva tipa spomenikov partizanskega zdravstva: redne bolnišnice, ki stoje še danes in so obeležene s spominskimi ploščami, ter na terenu nastale objekte, večinoma lesene, ki so zvečine propadli. Sem spada vrsta tipov: od najmanjših in najbolj zasilnih (zemljank in bunkerjev) do stalnih, dobro organiziranih in oskrbovanih skupin objektov (Franja, Pavla, SCVP-b na Rogu).

5. Zapori, mučilnice

Okupator je v ta namen uporabil bodisi zapore, ki jih je podedoval po bivšem režimu (Maribor, Ljubljana, Celje), bodisi je za to preuredil večja poslopja, gradove (Begunje, Brestanica) ali vojašnice. Posebno poglavje so mučilnice belogardistov in domobrancev (Turjak, Sv.Urh). V njih so žrtve in talce tudi pobijali. Večina teh objektov je danes spremenjena v muzeje.

6. Taborišča

V Sloveniji je bilo eno samo pravo koncentracijsko taborišče, tisto na Podljubelju, ki je bilo podružnica Mauthausena in je bilo ustanovaljeno zaradi gradnje predora pod Ljubeljem. V njem je vladal režim, značilen za vsa koncentracijska taborišča: prisilno delo, slaba hrana in ostali življenjski pogoji, pobijanje oslabelih in bolnih, sežiganje mrličev v zasilnem krematoriju.

7. Mesta ubijanja talcev

Ločimo dva tipa:

a) množična pobijanja talcev v zaporih ali na za to določenih streliščih, navadno kot represalija na delovanje partizanskih enot

b) pobijanje posameznih talcev ali skupin talcev na terenu, praviloma v naseljih, kot represalija ali zastraševanje prebivalstva.

Opomba: Pod pojmom talcev mislimo na ljudi, ki niso imeli z osvobodilnim gibanjem nobene zveze in so bili izbrani bolj ali manj po naključju, pa tudi tiste, ki so aktivno sodelovali z njim.

8. Poslopja, v katerih je prišlo do zgodovinskih dogodkov

Taki zgodovinski dogodki so: partijske konference, sestanki pripadnikov OF in kongresi, ki so imeli vseslovenski značaj. Tu bi spet ločili dva tipa:

a) zasebna stanovanja zaupnikov, kjer so bili sestanki
b) javna poslopja, kjer so bili zbori odposlancev (Kočevje, Črnomelj, Ajdovščina).

9. Mesta, na katerih je prišlo do zgodovinskih dogodkov

To so bodisi prostori pred reprezentančnimi poslopji (banska palača in stolnica v Ljubljani), kjer so bile demonstracije, bodisi prostori v krajini, kjer so se na primer formirale brigade, kjer so bila važnejša zborovanja ali so se bile pomembnejše bitke. Ta mesta seveda niso bila izbrana po naključju, marveč so ustrezala času in položaju.

10. Prehodi čez železnico in reko ter sistem kurirskih postaj

Partizani se niso mogli posluževati običajnih prehodov čez komunikacije, ker so bili ti močno zastraženi. Čeznje so hodili skrivaj, navadno v okrilju noči in pogosto na istih mestih, kjer so jim pomagali domačini.

Kurirske postaje so bile razpredene po vsej Sloveniji. Ta način posredovanja novic je bil v rabi zato, ker partizani večino vojne niso razpolagali s telekomunikacijskimi zvezami, zato je bil človek edina možna povezava med štabi in enotami.

V ta okvir spomenikov lahko štejemo tudi žico okoli okupirane Ljubljane in številne ilegalne prehode preko nje.

11. Grobovi, grobišča

To so mesta, kjer je pokopan en ali več padlih borcev, aktivistov, talcev in drugih žrtev fašističnega nasilja. Nahajajo se lahko na kraju

smrti, v posebnih grobiščih na pokopališčih ali izven njih, ter v okviru družinskih grobov na pokopališčih.

II. SPOMINSKI (t.i. "spomeniki revoluciji")

To so figuralni in arhitektonski spomeniki in spominske plošče, postavljeni v spomin na nek dogodek ali v počastitev žrtev vojne. Stojijo na kraju, kjer se je ta dogodek izvršil, ali pa na reprezentativnem mestu v naselju. V to kategorijo štejemo tudi vse tiste objekte (šole, tovarne, zdravstvene domove), ki so bili zgrajeni v spomin na žrtve NOB.

Pri zgodovinskih spomenikih NOB si seveda prizadevamo ohranjati avtentičnost, vendar popolnoma avtentičen ni noben več. Nekaj vzrokov za to: nekdaj skriti spomeniki so sedaj dostopni po širokih poteh; obiskovalci nehote uničujejo njihovo naravno okolje; material, iz katerega so, je zvečine hitro kvarljiv, nadomeščanje pa ni vedno najbolj posrečeno; naravno okolje se spreminja zaradi delovanja narave; ko so bili ti objekti spomeniško urejani, so imeli projektanti pred očmi najrazličnejše efekte, avtentičnosti pa niso znali ohraniti, itd. Zato se je treba sprijazniti s tem, da so vsi ti spomeniki le pogojno avtentični, a še vedno v tolikšni meri, da jih je vredno ohranjati take, kot so. Njihova namembnost je predvsem memorialna in učno-vzgojna, ostale pa naj bi bile v drugem planu.

Varstveni režim za najeminentnejše spomenike je treba določevati od primera do primera, razen takrat, ko je več enakih spomenikov na istem območju (kompleksi lesenih objektov na Rogu), saj je treba pri njem upoštevati lokalne in spomenikove subjektivne faktorje.

Sčasoma bo treba verjetno vse te objekte zavarovati na sodoben način pod pogojem, seveda, da obdrže originalno podobo, predvsem pa bo treba kar najskrbneje čuvati njihovo naravno okolje. Velika večina teh spomenikov je na prostem in naravno okolje je ena bistvenih komponent, ki je določevala, da so tak in tak objekt postavili na tem in tem področju.

Oprema: informacije, ki trenutno obstojajo o teh spomenikih, so odločno pomanjkljive. Skop napis na spominskem kamnu je zadoščal prvim povojnim generacijam, sedanjim in bodočim pa bo povedal premalo. Zato bo treba te objekte opremiti z zgovornimi informacijami (kako in kje je odvisno od posameznega primera); povprečnega človeka zgodovina zelo zanima in če ne more izvedeti vsega, kar bi rad, o objektu, ki ga zanima, se čuti prikrajšanega in nepotešenega. Ob zgodovinskih objektih človek rad sprošča domišljijo, vendar ne na pamet, o njih mora precej vedeti, da mu podoživljanje zgodovine prinese pravo zadovoljstvo.

Zaradi obiskovalcev je treba taka zgodovinska prizorišča seveda opremiti tudi z vsem, kar potrebujejo "za telo": sanitarijami, parkirišči, morda gostinskimi lokali. Vendar bi tu ne smeli iti v šablono in reči: vsak tak objekt potrebuje točno določeno opremo, ampak je treba to vprašanje reševati po posameznih primerih.

STRANICE PRI FRANKOLOVEM - OBEŠANJE TALCEV

2.februarja 1945 je 2.bataljon Bračičeve brigade v soteski Tesno blizu Stranic pri Frankolovem napadel avtomobilsko kolono 2.bataljona 14. SS policijskega polka in uničil tovornjak s strelivom. Partizani so streljali tudi na potniški avtomobil, v katerem se je po naključju peljal celjski deželni svetnik Anton Dorfmeister, ki je ranam podlegel.

Nemci so strahovito maščevali njegovo smrt. 12.februarja so iz celjskih zaporov k jablanam ob cesti pri Frankolovem s šestimi tovornjaki pripeljali jetnike: med njimi so jih sto nameravali obesiti, ostali pa naj bi jim izkopali gobobove.

Obešati so začeli na drevesa ob desni strani ceste od Fijavževe do Padežnikove hiše, na levi pa do Vanovškovih. Na eno drevo so obesili od dve do sedem žrtev. Obešanje se je začelo ob devetih dopoldne, končalo pa ob treh popoldne.

Prvotno je bil določen prostor samo za en množičen grob (17 x 2,5m), ker pa ga je med kopanjem zalivala voda, so nekaj streljajev proti Frankolovem izkopali še drug množičen grob. Zaporniki so mrtve talce nosili v jami, deloma pa vozili na vozičku.

Partizani so po odhodu Nemcev na grobova postavili hrastova križa z napisom, ki ga je sestavil oče enega obešenih talcev.

Krajinska in geomorfološka ocena.

Območje obravnavanega spomenika je geološko in geomorfološko zelo zanimivo in razgibano. Nahaja se na meji med Bočko-Konjiškim pogorjem, ki so v tektonskem pogledu podaljšek Karavank, in robom Dravinjskih goric z mlajšimi usedlinami. Samo Bočko-Konjiško pogorje pa na tem mestu sekajo pomembne tektonske prelomnice, ki so izoblikovale tudi dolino Tesnice, po kateri poteka prometna pot.

Stenica in Konjiška gora sta dve značilni gori Bočko-Konjiškega pogorja, nastalega med Pohorjem na severu, in nizkimi, oblimi terciarnimi goricami na jugu. Zate dve gori je značilna precej enotna geološka sestava, poglavitni njen del pripada triasu oziroma triasnim apnencem in dolomitom. Konjiška gora je v bistvu podolgovat hrbet, ki dosega višino 1012 metrov v vrhu Stolpnika. Podobna je tudi Stenica, ki pa je precej krajša in višja - dosega višino 1091 metrov. Med temi dvemi geološko enotnimi tvorbami pa poteka prečna dolina, ki je izdolbena skozi apnenec in dolomit in na svojem južnem koncu prava klasična soteska. Dolga je 500 metrov in ima proti vzhodu 200 metrov visoke stene Konjiške gore, proti zahodu pa le 50 metrov visoko steno, toda skorajda navpično. Sedanja soteska potoka Tesnice, ki ima povirje v oligocenskih in miocenskih sedimentih, je novejšega postanka, saj precej široka dolina, skorajda en kilometer, kaže na to, da je bilo nekoč dno struge skoraj 100 metrov višje.

Na severni strani Konjiške gore so močne tektonske prelomnice, ki omejujejo proti severu in vzhodu miocenske in oligocenske sklade dravinjskih goric. To so močno nagubani skladi, v glavnem nepropustni. Starejši oligocenski skladi ležijo nad krednimi premogovimi plastmi, in Straniško Brdo, severno od Stranic, je nekakšen osamelec krede na tem območju. Nekdanje sklade oligocenskega premoga so v prejšnjih stoletjih kar precej izkoriščali pri Stranicah, vendar le za krajevne potrebe, saj kljub dobri kvaliteti premoga nikjer ni večjih količin.

Da pa je bila tod resnično močna tektonika, ki je ustvarila pogrezanje Dravskega polja, pa tudi druge geološke preobrazbe tega območja, se kaže pojav andezita, ki sestavlja hrib Šterbnik ali pa Munčarjev vrh z nadmorsko višino 571 metrov pri vasi Bukovlje, nedaleč vzhodno od doline Tesnice. Kvadraten kilometer površine, kjer je andezit je dokaz močnega miocenskega izbruha lave. Dokaz močne tektonske prelomnice sta tudi topla izvirka, pri Lipi nad Stranicami in pri Zbelovem.

Ožje območje spomenika na n.v.420 metrov je ob aluvialni ravnici potoka Tesnice, še na nepropustnih miocenskih sedimentih. Nekaj sto metrov proti jugu in severu pa zožitvi predstavljata prehod na triasne dolomite in apnence. Na severu je to samo kratek pas dolomitov, nato pa se začne Straniška kotlina, ki je zgrajena na nepropustnih miocenskih in oligocenskih sedimentih. Na vzhod od spomenika pa se vzdiguje vulkanski Munčarjev vrh.

Krajinsko zanimiv prostor je kljub napredku ohranil svojo takorekoč avtentično podobo iz časa, ko se je vojna vihra bližala koncu. Razpršene domačije vzdolž ceste na bližnjih obronkih bistvenih sprememb v zunanjem videzu niso doživele, novogradenj v neposrednem okolju ni. Raba tal je ostala ista: potok z obvodno vegetacijo nato travniki in na prosojnih legah redke njive v pasasti strukturi vse obdano z gozdnim robom, ki sledi strmejšim površinam in zajedam kmetijskih površin na legah, ki so za obdelovanje še primerna. Ob obeh spomenikih so travniki. Skozi dolino poteka regionalna cesta Ljubljana-Maribor, ki pa je po zgraditvi avtoceste mnogo manj obremenjena. Cesta je bila obsajena z obojestranskim drevoredom jablan, ki so bile v času tragedije čile in zdrave. Današnje stanje drevoreda jablan,kjer so obešali talce je slabo. Mnoga drevesa so se izsušila, tista, ki so ostala zaradi neenakomerne rasti in vrzeli,ne dajejo enotnega videza, poleg tega je večina bolnih, napadenih od kaparja, listne uši ter niso vzdrževana. Spomenik iz granitnega monolita je ograjen kot grobna površina in zasajen parkovno z neavtohtono vegetacijo, ki je skromno vzdrževana in je pregosta,kjer posamezna okrasna drevesa zavirajo rast drug drugemu.Trenutno je ožje območje spomenika gradbišče zaradi preureditvenih del, ki bi omogočala parkiranje, varen dostop in zadrževanje obiskovalcev na tlakovanih površinah pred spomenikom. Načrte je pripravila:

Pozitivne ugotovitve:

- območje spomenika je takorekoč avtentično, v kmetijski rabi, kjer ni pojavov zaraščanja;
-
- novogradenj v zornem kotu ceste, kjer so obešali talce in od grobov ni, oddaljene komaj vidne pa ne vplivajo na dojemanje istovetnosti prostora
- manj frekventna regionalna cesta s prometom manj obremenjuje prostor glede na varnost, hrup in psihično dojemanje obiskovalcev ob skupnem grobu talcev
- realizacija ureditvenega načrta, ki rešuje problem parkiranja, varnega peš dostopa, prostora kjer se obiskovalci zadržujejo pred spomenikom, osvetlitev in komemorativnih naprav, je v gradnji in bo bistveno prispevala k nujni opremljenosti območja spomenika.

Neugodne ugotovitve:

- popolna zanemarjenost in pozaba na jablanov drevored, kjer so obešali talce, ki poleg dveh skupnih grobišč, edini nemo opozarja na

strahovito maščevanje Nemcev.

- preskromna informiranost o dogodku na licu mesta in ob vstopu na severu in jugu regionalne ceste,

- slabo stalno vzdrževanje grobišča skozi vse leto

- pomanjkanje strokovne vrtnarske ureditve parkovnega dela grobišča,

- v bližini ni sanitarij (ker ne razpolagamo s številom obiskovalcev je slednja ugotovitev splošna in informativna, ki je nujna potrebna obdelave);

- ni organiziranega vodstva, vodnika in propagandnega materiala;

Smernice za dodatno projektno rešitev:

- nujno vzdrževanje obstoječega fonda jablan ob cesti in proučitev možnosti, kako bi drevored obnovili z novim (morda vmesnim) nasadom jablan iste vrste;

- razvijanje enotnega sistema informativnih tabel pri parkirišču, na licu mesta v trajnejši rešitvi kot je danes, izdaja vodnika ipd.

- organiziranje redne vzdrževalne službe z virom stalnega financiranja in reševanjem vseh problemov, ki so še naštete v predhodnem poglavju.

TABORIŠČE NA PODLJUBELJU - PODRUŽNICA MAUTHAUSENA

Cesta čez Ljubelj je bila že od nekdaj najvažnejši in najkrajši prehod iz Avstrije do morja; tako so tudi leta 1941 po njej prihrumele nemške motorizirane enote. Hitler se je zavedal pomembnosti te ceste, zato jo je sklenil izboljšati, oziroma skrajšati s predorom. Gradnjo predora je prevzelo podjetje "Hoch und Tiefbaugesellschaft Univerzal" z Dunaja, sodelovala pa je še tvrdka Raubl iz Celovca. V letu 1941 in v začetku leta 1942 so ga gradili civilisti, za katere so zgradili civilno taborišče. V noči od 29.na 30.junij 1942 pa so borci Kokrškega odreda to taborišče požgali, zato je delo zastalo in so nadaljevali šele naslednje leto.

Junija 1943 je prispel na tržiško železniško postajo prvi transport sto internirancev in taborišča Mauthausen, zvečine Francozov, ki so jih s tovornjaki prepeljali v Podljubelj. Tu so morali začeti graditi barake za novo taborišče in ga obdati z bodečo žico in stražnimi stolpi. Sočasno je na avstrijski strani Karavank nastajal drugi del taborišča. Iz Mauthausna so prihajale vedno nove skupine internirancev, med katerimi je bilo največ Francozov in Rusov, pa tudi Belgijcev, Italijanov, Poljakov, Čehov, Hrvatov in Slovencev. Pozneje se je narodna struktura taboriščnikov spreminjala tako, da so proti koncu vojne prevladovali Slovenci, ki so jih sem vodili iz Begunj.

V obeh taboriščih je bilo skupaj največ okoli tisoč internirancev, ki so morali opravljati prisilno delo podnevi in ponoči, podvrženi pa so bili režimu, ki je bil natanko tak, kot v matičnem taborišču. Obolele in umrle so najprej vozili v Mauthausen v krematorij, pozneje pa so ti prevozi postali težje izvedljivi, zato so ob potoku ob vznožju Begunjščice postavili zasilen krematorij: v globoko jamo so položili dva bencinska soda in vanju nasuli žaganje, namočeno v nafti. Čez jamo so položili mrežo iz betonskega železa, nanjo nametali žrtve, jih polili z nafto in zažgali.

Iz taborišča je bilo skoraj nemogoče pobegniti, vendar je to kakemu ducatu internirancev ob pomoči organizacije OF v Tržiču, to le uspelo. Glavna zveza pri tem je bil ing.Tišler iz Tržiča, ki je bil kot civilist zaposlen pri delu v predoru.

Predor je bil zgrajen ravno še pravi čas, da so se maja 1945 Nemci lahko neslavno umaknili skozenj.

Spomenik je bil postavljen leta 1954. Material: kamen, železo.Načrte zanj in za skulpturo, ki jo je izdelal kroparski mojster Bertoncelj, je naredil arhitekt Boris Kobe. Nekdanje taborišče je bilo spomeniško urejeno leta 1972 po načrtih arhitektov Borisa Kobeta in Vlasta Kopača: v kitnem obzidju nekdanjega taborišča sta dala vzidati 31 marmorna-

tih plošč, ki ponazarja vsa večja koncentracijska taborišča v Evropi. Nekdanje barake so obeležene s cementnimi stebrički, obnovljene so nekdanje poti in prehodi med njimi, tloris taborišča, ki je stalo na terasah, pa je zaznamovan z macesni in ruševjem.

Krajinsko - geomorfološka ocena

Karavanke imajo zelo pestro geološko - petrografsko sestavo tal, kamenine se vlečejo v dolgih, vzhod-zahod potekajočih progah. Vzhodne Karavanke so mnogo širše kot zahodne. Ozki in po svoji kamninski sestavi različni geološki pasovi so ustvarili značilno živahno razgibanost reliefa in značilne nazobčane grebene. Izvirni del Tržiške Bistrice, kjer leži obravnavano področje, leži v glavnem v nepropustnih kameninah, v triasnih dolomitih, konglomeratih in brečah, le najvišji grebeni so v srednjih in zgornjih triasnih apnencih. Reke Završnica, Begunjščica, Mošenik in Tržiška Bistrica so ločile pogorje v posamezne proti jugu znižujoče se gorske hrbte, med njimi pa so značilni visoki prevali. Tako je dolina Mošenika, po kateri poteka danes glavna pot čez Ljubelj in ob kateri je obravnavani spomenik, prerezala greben Begunjščice in Košute, ki dosega dva tisoč metrov. Zato poteka na tem delu dolina po en kilometer dolgi soteski s strmimi, skorajda navpičnimi stenami.

Na severu pa dolino, ki se je zaradi geoloških razmer razvila v smeri vzhod-zahod, omejuje greben Ljubeljščice in Rjave peči v višini okoli 1500 do 1600 metrov, čez katerega poteka prelaz Ljubelj v višini 1370 metrov. Na zahodu pa prelaz Zelenice na višini 1534 metrov pripelje v dolino Završnice.

Za celotno Ljubeljsko dolino so značilni sedimenti nekdanjega ledenika, ki jo je v zadnji ledeni dobi na debelo pokrival in segal proti jugu tja do Lajbe in še naprej, kjer se mu je z vzhoda pridružil ledenik izpod Košute. Ledeniške grušči in morene prekrivajo v vršaju celotno dno doline, veliko pa jih je tudi na pobočjih do višine 1100 metrov. Veliko starejših ledeniških nanosov pa prekrivajo tudi recentna melišča, ki so posebno velika z Zelenice z n.v.1600 metrov, prav do n.v.1070 metrov. Melišča so tudi z grebena Košute in s prelaza Ljubelja.

Obravnavano ožje območje spomenika je na sredini prodnatega in gruščnatega ledeniškega nanosa v nadmorski višini 935 metrov. Ta debeli ledeniški vršaj so delno razrezale hudourniške struge Zeleniškega potoka in potokov Kofarjevca, Štefanovega grabna ter Kačjeka. V razgaljenih profilih so lepo vidni ledeniški sedimenti.

Območje taborišča je na krševini blizu meje z visokogorskim svetom; V okolici je razširjen alpski bukov gozd, ki je deloma gospodarsko aktiven, sicer pa ima varovalno funkcijo. V kulturnokrajinskem smislu predstavlja zanimiv ambient z etnografskimi spomeniki in sv.Ano kot dominanto, pod katero je v pobočju nastalo taborišče. Višje ležeči kraji so ohranili svojo prvobitnost in naravno okolje, spodnji del pa doživlja

prehitro preobrazbo, ki že vpliva na dojemanje taboriščnega ambienta v škodo spomeniku. Pri načrtnem in usmerjenem obravnavanju neposrednega območja spomenika imajo največ zaslug prizadevna Komisija internirancev, Muzej NOB, Gorenjski, muzej SO Tržič, ZBNOB, Zavod za spomeniško varstvo Kranj, vendar kljub izdelanim idejnim osnutkom, za sanacijo taboriščnega kompleksa načrtom več avtorjev do enotne in dokončne ureditve celotnega območja še ni prišlo. Načrti Borisa Kobeta in Vlasta Kopača so realizirani v celoti samo s spomenikom, terasami in kletnim obzidjem, medtem ko ostali del deluje zanemarjeno. Tudi sanacijski predlog, ki ga je izdelala pristojna spomeniškovarstvena služba v Kranju avtorja Petra Fistra, ni doživel nadaljno obravnavo in realizacijo.

Pozitivne ugotovitve:

- osnovna zamisel postavitve in prezentacije taborišča v terasni obliki kot kjer so stale barake je še danes najbolj realna zamisel, čeprav se omejevanje polj z vegatacijo ni obneslo,

- spomenik sodi med boljše tovrstne stvaritve pri nas, prav tako je zamisel, ki ponazarja vse večja koncentracijska taborišča v Evropi hvalevredna; učnovzgojna,

Neugodne ugotovitve:

Žal se na tem območju srečujem z vrsto posegov in pojavov, ki rušijo celovitost območja . Naj naštejemo nekatera bistvena:

- na območju je intenzivno zaraščanje samonikle vegetacije. Macesni in ruševje, ki naj bi označevali tloris taborišča so se zaradi neprimernega izbora in saditve skoro v celoti posušili, gozd prodira iz grabna preko krematorija v taborišče, isto se dogaja na severu ob spomeniku,

- preko taborišča potekata dva električna voda in en telefonski,

- lokacija senika in stogov za krmo je v samem taborišču,

- preostali objekti pretežno kot kletni prostor taborišče vidno propadajo,

- pojavi erozije so očitni,

- označbe in smerokazi niso povsod obnovljeni ali so slabo vidni,

- podljubeljska cesta žal loči spomenik od taborišča, vendar kljub lokacijski razpravi še danes ni primerno urejenega parkirišča, ki je bilo predvideno,

- novoizgrajena karavla je sicer nujna v tem območju, vendar stoji preblizu taborišča in spomenika, dostopna cesta in rampa segata prav v neposredno območje skulpture,

- vzdrževanje ni redno, prav tako odstranjevanje smeti.

ŽUŽEMBERK

Žužemberk je bil v NOB večkrat prizorišče hudih bitk. V njegovi okolici so se začeli zbirati partizani že leta 1941. V dobi prvega osvobojenega ozemlja na Dolenjskem leta 1942 je bila v njem prva partizanska komanda mesta in je bil izvoljen narodnoosvobodilni odbor.

Ko so partizani po končani italijanski ofenzivi začeli proti koncu leta 1942 čistiti Suho krajino vaških straž, je glavni štab naročil Gubčevi brigadi, naj zavzame tudi Žužermberk. Gubčeva brigada ga je napadla v noči od 21. na 22.december. Po hudih bojih so se partizani umaknili, ker niso imeli težkega orožja.

Drugič sta mestece napadali prvi dve slovenski diviziji s protitankovskimi topovi, ki sta jih dobili od Angležev. Napad na Žužemberk, v katerem je bilo tisti čas okoli 500 italijanskih vojakov in belogardistov, se je začel 24.julija 1943 ob 22 uri. Branilci so bili dobro utrjeni v poslopjih zdravstvenega doma, sodnije, gradu, posameznih hišah, zlasti pa v cerkvi nad trgom - Zafari. Cankarjeva brigada je napadla Zafaro, Gubčeva pa je počistila vse stavbe na trgu. Boji so trajali več dni. Sovražnik je poklical na pomoč letalstvo in topništvo, zato so se partizani 27.julija umaknili.

Tretjič je napadel Žužemberk VII.korpus 1.maja 1944. Tega dne zvečer je Gubčeva brigada napadla Cvibelj in Zafaro, njen napad pa so podprli trije divizioni topništva VII.korpusa, ki so se 7.maja združili v I.slovensko artilerijsko brigado. Nemci so se ob podpori tankov in letalstva srdito branili: položaji na trgu, Cviblju in Zafari so prehajali iz rok v roke. 3.maja je padla najmočnejša točka nemške obrambe cerkev na Zafari, naslednjega dne pa so partizani zasedli Žužemberk.

V vseh bojih okoli Žužemberka je padlo okoli tisoč borcev.

Krajinsko - geomorfološka ocena.

Za geomorfološke značilnosti območja pri Žužemberku je značilno to, da se je razvil ob dolini Krke na meji zgornjih jurskih apnencev in zgornjih triasnih Dolomitov. Levi breg reke Krke, ki se je razvila svoj tok ob močnih prelomih v dinarski smeri, spada k sestavi dolenjskih grud, kakor geologi tektonsko označujejo sestavne dele dolenjskega Krasa. Lijasne, doggerske in malmske kamnine gradijo svet Suhe Krajine med Temenico in Krko. To so skladoviti in tudi masivni apnenci, večkrat z oolitno teksturo.Takšne kamnine so razgaljene tudi na desnem bregu Krke, kjer pa jih po dobrem kilometru kmalu pokrijejo mlajši kredni apnenci.

Reka Krka tod teče v kakšnih 30 metrov globokem koritu zarezanem v dnu slab kilometer široke doline, ki jo je Krka ustvarila v miocenu, ko je zaradi Panonskega morja tekla še v višini od 230 do 250 metrov. Takrat je tudi tekla po strugi, ki je pri Zagradcu zavila bolj proti jugu in ustvarila dolino pod Plešivico. Šele pozneje je svoj tok prestavila severneje in zdaj teče v soteski pod Valično in Dešečo vasjo.

Hidrografske razmere so zaradi zakraselosti celotnega območja razmeroma enostavne, saj tod površinsko teče samo Krka, ki si je počasi zarezovala svojo strugo v kamnito podlago. V toku zahodno od Žužemberka si je v razdalji nekaj km ustvarila tudi znane lehnjakove pregrade, ki jih je 20 po vrsti. Precej bolj zamotane pa so podzemeljske vodne razmere, saj lahko le domnevamo, da se večina voda izliva v Krko. Južni izviri v Krko so vsi kraški, od njih je najbolj znan izvir Šica pri Dvoru. Ti izviri dovajajo vodo iz Strug pri Dobrepolju in vseh ostalih manjših polj v Suhi Krajini. Pri Žužemberku je tudi večji izvir pod Strmenco na levem bregu Krke, kamor se naj bi stekale vode z območja severno od Žužemberka. Suha dolina Dula, ki se vleče od Zalisca mimo Zgornjega Cviblja prav do Žužemberka nakazuje na stari površinski odtok v Krko, ki se je šele z zniževanjem nivoja reke spremenil v podzemskega. Tudi močne tektonske prelomnice kažejo, da teče voda podzemsko nekje pod to Suho dolino.

Čeprav so na levem bregu dolomiti, je površina zaradi množice vrtač značilno kraška, saj je tod približno od 30 do 40 večjih in manjših vrtač na km^2. Pač pa ni na levem bregu tistih značilnosti kraškega površja, ki so na desnem, v jurskih apnencih: škraplje in kraške jame. V Žužemberškem Borštu, jugozahodno od Žužemberka je znano tudi brezno v Bačnici, značilno stopnasto brezno s poševno jamo na dnu. Globoko je 12 metrov, dolgo pa 15.

Ožje območje spomenika stoji na Tumplacu na nadmorski višini 304 metre, na značilnem dolomitnem griču v zgornjih triasnih dolomitih. Južno pobočje tega griča je precej strmo, saj se je razvilo ob močni tektonski prelomnici v smeri severozahod - jugovzhod, ob kateri se je na nekaterih odsekih razvila tudi današnja soteska Krke. Proti severu in jugu pa se spusti pobočje v suho dolino, po kateri je nekoč tekel potok

s severa. Grič Tumplac pa je samo ostanek nekdanje miocenske terase v višini od 300 do 330 metrov, podolja, ki je potekalo od Zagradca čez Žužemberk, Dobravo in Dobrničem, verjetno ostanek stare doline, po kateri so se odtekale vode direktno proti Mirni peči in ne kot zdaj, ko so zarezane med apnence Kulovih sel in Kočevskega Roga.

Žužemberk je izredno zanimiv kulturnokrajinski prostor. Svojevrstno vrednost mu daje Krka kot edinstvena slovenska reka. Značilnosti so deloma opisane v geomorfološki analizi, vendar če poudarimo še dominante s kulturnimi spomeniki kot grad z naseljem, spomenik NOB na Cviblju (Tumplac,) razvaline nekdanje baročne cerkve, ki najbolj izstopa v prostoru (še vedno jo lahko smatramo kot spomenik borbe), potem cerkev sv.Roka v odprti krajini na Stranskih njivah ter mnoga strnjena naselja, posamezne kmetije, mline na Krki, ipd., imamo pred sabo prostor, ki se odlikuje s svojevrstvo strukturo, z lastno identiteto in ga smatramo kot tipičnega. Na sorazmerno majhnem območju je združena naravna in kulturna dediščina, ~~ki~~ kar zasluži posebno obravnavo in status v slovenskem prostoru. Še vedno v povečini standardna kmetijska raba tal, ki zaradi kraškega površja in tektonsko pogojeno konfiguracijo ne dovoljuje večjih sprememb v načinu obdelovanja površin, nam ohranja avtentično strukturo, ki je bila v času vojne vihre.

Spremembe kot pojavi zaraščanja, urbanizacijo, gradnja vikendov in podobno, vnašajo v območje sicer nov ritem, pa tudi bojazen, vendar ni razloga, da z dobrim planiranjem, ki je pred nami, ne bi prostorske želje v korist memorialnega doživljanja NOB uresničili. V nalogi obravnavamo samo ožje območje spomenika borbe na Zafari in spomenika na Cviblju.

Pozitivne ugotovitve:

- območje spomenika na Cviblju je vzdrževano, parkirišče je dovolj odmaknjeno od spomenika, dvoje ločenih poti (od parkirišča in s ceste) označuje jasno usmerjen dostop k spomeniku na dominantni legi. Avtohtona vegetacija, ki je na širšem območju spomenika, je v sožitju z odprtimi travnatimi površinami, na dolomitnem griču. Osvetlitev, sicer ne deluje stalno, vendar je vgrajena. Okvare materiala iz katerega je sestavljen spomenik sicer so strokovno odpravljene, vendar ni možno trditi, da do njih ne bo več prišlo.

Neugodne ugotovitve:

- poglavitna skrb je posvečena spomeniku na Cviblju in njegovi neposredni okolici, ni pa dorečeno, kaj bo z baročno cerkvijo na nasprotnem

bregu - spomeniku borbe na Zafari, ki kot dominanten in masiven objekt, kljub temu , da je ruševina, še vedno prevzema nase vizuelno stalnost in daje prostoru določeno obeležje. Kljub neštetim poskusom, do rešitve še vedno ni prišlo. Spomeniška služba zagovarja tezo o spomeniku borbe in zmage nad sovražnikom, ki je v sakralnem objektu našel svoje borbene položaje, vendar pod predpostavko, da se zunanjost ohrani kot razvaline, katere vzroki so borbeno strateškega značaja. V kolikor pa bi se odločili za obnovo notranjščine, bi ta obsegala samo skriti del z namenom, da služi kot muzejski objekt (študije o taki zasnovi je pripravil dipl.ing.Oto Jugovec Ljubljanski regionalni zavod za spomeniško varstvo),

- na javnem in vidnem mestu ni informacij o Žužemberku v NOB-ju, niti ne o posameznih dogodkih,

- do spomenika je sicer izpeljana dobra cesta vendar z pomanjkljivimi smerokazi, predvsem enotnega videza,

- južna pobočja so v intenzivnem zaraščanju,kar ruši željeno teksturo. Upoštevati moramo, da z opuščanjem košnje okoli venca avtohtone vegatacije pod vrhom Cviblja (Tumplac) spreminjamo krajino v škodo spomenika, ki za svojo dominantno predstavitev rabi odprt prostor brez izrazite visoke vegetacije. Podobno je v neposredni okolici Zafare, kjer je vtis zanemarjanja izrazit in neugoden, kar nedvomno neugodno vpliva na vrednote spomenika na Cviblju in na samo naselje ter bljižnjo okolico,

- čitanje imen padlih borcev na samem spomeniku je normalno možno samo do določene višine. Napisi višji od 2,5 metra niso čitljivi, le teh pa je ena tretjina,

- popeskane poti nimajo sistema odvodnjavanja, isto velja za parkirni prostor,

- strokovna vrtna ureditev neposrednega dela spomenika na Cviblju še ni končana,

- smeti (tudi posušene vence) nekateri odlagajo preblizu spomenika,

- ker je območje spomenika razgledna točka in kraj zadrževanja manjkajo na diskretnih legah sedežni prostori (odmaknjeni v pobočju, ob parkirišču ipd.), urejen prostor za kres, ali taborni ogenj, vendar izven ožjega dela spomenika,

- ni informativne table na parkirišču,

- ni vodnika, propagandnega materiala in bolj organiziranega stalnega vodstva,

- ni zagotovljen stalni vir financiranja za vzdrževanje in ostale službe, ter je vsa organizacija preveč odvisna od dobre volje prizadevnih krajanov,

- cerkev na Zafari je v tako slabem stanju, da predstavlja resno nevarnost za eventuelne obiskovalce.

Smernice za projektno rešitev:

- pri nobenem od obravnavanih objektov ni prišlo do izraza tako močna potreba po hitrem ukrepanju s širšo družbeno presojo, ki naj dokončno odloči kako varovati in urediti celotni kompleks dediščine, ki je vezana na dvoje pričevanj: spomenik padlim na Cviblju kot povojni objekt, ki dostojno in na dominantnem mestu opozarja na žrtve ter spomenik borbe, cerkev na Zafari, kjer je bila premagana najmočnejša točka nemškega obrambnega sistema. Nedvoumno je, da cerkev sama od sebe ne sme propasti. Rešitvi sta samo dve:

  1. postopna sanacija in restavracija cerkve kot spomenik borbe v stanju razvaline z urejeno notranjo lupino v muzejski obliki,

  2. rušenje objekta in prezentacija samo v tlorisu s primernim obeležjem in razlago ter urejenim zunanjim pristopom kot razgledišče, počivališče, ali drugo funkcijo.

- uvesti je potrebno enoten informativen sistem v obliki tabel, smerokazov ipd. na vpadnicah, na trgu, parkirišču, pred spomenikom in drugje,

- zaželjena je izdaja vodnika, propagandnega materiala, vspostavitev stalne službe za vzdrževanje, vodenje in tolmačenje z zagotovljenimi viri financiranja,

- ureditev vseh neskladnosti, ki so še naštete med neugodnimi ugotovitvami,

- določitev varovalnih interesov z namensko rabo tal v prostorskih in urbanističnih dokumentih, ki opredeljujejo neposredno in vplivno območje.

BOLNICA " FRANJA "

Julija 1943 je prišla naredba štaba cone, da je treba tudi na Primorskem, kjer je bilo partizansko zdravstvo dotlej slabo organizirano, urediti bolnišnico za 40 ljudi. Konec leta 1943 so se odločili za postavitev dveh blokov bolnišnic za vso Primorsko: severni blok SVPB "Pavla" in južni blok SVPB "Franja".

Pobudnik za gradnjo bolnice "Franje" je bil partizanski zdravnik dr.Viktor Volčjak. Obsegala je tri oddelke, A,B in C, med seboj oddaljene uro do tri hoda. Oddelek B je postal osrednja postojanka in je danes splošno znan kot SVPB "Franja". Stoji blizu vasi Novaki v globoki hudourniški grapi. Prvo barako so postavili 23.12.1943, januarja pa še drugo, tako da je bilo v bolnici prostora za 50 ranjencev. Aprila 1944 sta zrasli više ob potoku še dve baraki, pozneje pa še druge, skupaj 25 objektov. To so bile barake za ranjence in osebje, kuhinja, ekektrična centrala, operacijska soba, posebna baraka za umirajoče in zastrupljene, invalidski dom, ter vrsta bunkerjev za obrambo in zaklonišča v primeru napada. Prve barake je postavilo osebje bolnišnice samo, ostale pa partizansko podjetje Novgrad v Cerknem. V končni fazi je bilo v bolnici prostora za približno sto ranjenih in bolnih, vsega pa se je v času njenega delovanja tu zdravilo nekaj nad 500 ljudi, umrlo pa jih je 61.

Postojanka je bila izredno zakonspirirana s posebnim sistemom poti in drugimi strogimi varnostnimi ukrepi. 20.aprila 1944 je bila bolnica napadena, vendar je osebje uspelo evakuirati vse ranjence. Po napadu so postojanko navidez požgali, da so izbrisali sled za njo in je poslej v miru delovala.

Bolnico so s hrano in zdravili oskrbovali sprva domačini, pa tudi kmetje iz bolj oddaljenih krajev Primorske, pozneje pa je to skrb prevzel centralni sanitetni ekonomat. Bolnica je imela za tiste čase in razmere najboljšo možno sanitetno opremo, spomladi 1945 je dobila celo rentgen. Zdravstvenega osebja je bilo v začetku malo - zdravnik, ki je bil hkrati upravnik, medicinec, medicinska sestra in nekaj bolničarjev, v letu 1944 pa se je s prihodom kirurga stanje izboljšalo. Najdlje je bila upravnica bolnišnice dr.Franja Bidovec, zato so jo po njej tudi poimenovali.

Marca 1945 so imeli Nemci na tem področju ofenzivo, vendar bolnice niso odkrili in je nepoškodovana dočakala svobodo.

Bolnico " Franjo " je v letih 1951/52 obnovil takratni Zavod LRS za spomeniško varstvo in je odtlej redno vzdrževana.

METODOLOŠKA IZHODIŠČA

Sestavni del izvajanja varstva je priprava, baza samega neposrednega varstva. Med ta osnovna, pripravljalna varstvena dela sodi tudi evidentiranje in inventariziranje spomenikov, valorizacija in registriranje, določanje varstvenih režimov.

Vse kulturne spomenike je vsebinsko in fizično nemogoče enako varovati, saj niso enake njihove lastnosti in ne intenzivnost njihove izpovedi. Zato si po analizah tujih izkušenj in naših spomenikov ter dosedanje prakse, pomagamo z uvedbo treh vrednostnih kategorij, od katerih je najvišja po vrednosti kulturnega spomenika prva in najnižja tretja. Tako uvrščamo v prvo kategorijo spomenike, ki so pomembni za nacionalni in širši prostor, v drugo, tiste regionalnega in v tretjo, tiste lokalnega pomena. Nadaljnji kriteriji za kategorizacijo spomenikov so zgodovinska vrednost, izjemnost, pričevalnost ali avtentičnost, individualnost ali izvorna opredeljenost, čustvena vrednost (zlasti v zvezi z nacionalnimi čustvi), estetska vrednost, dokumentarna vrednost, mesto v znanosti in prostorska vrednost. Slej ko prej pa velja, da je kulturni spomenik individualno tkivo, ki je nastajalo po individualnih vodilih, zato mora biti dokumentirano kategoriziranje po posameznih kriterijih pri vsaki odločitvi posebej. Analogno z vrednostnimi kategorijami si pomagamo pri varstvu z stopnjevanjem strogosti varstvenega režima od prvega (najstrožjega) do tretjega (najblažjega). Kriteriji za določanje varstvenega režima so: vrednostna stopnja, kategorija spomenika v njej razčlenjeno vrednotenje spomenikovih lastnosti in njegova izpovedna vrednost, spomenikova fizična ohranjenost in njegova vrednost v prostoru. Najstrožji 1. varstveni režim narekuje, da spomenik kar najbolj ohranimo v izročenem stanju, na spomeniku so dovoljeni le posegi, ki služijo tej ohranitvi. Blažji, drugi varstveni režim dopušča spremembo stanja spomenika, s tem, da ostanejo ohranjene spomenikove spomeniške lastnosti. Pri najblažjem, 3. režimu pa so dopustni skoro vsi drugorodni posegi vključno s popolnim prekonstruriranjem spomenika in se zavaruje le bistvena spomeniška lastnost, lahko tudi le s proučevanjem in dokumentiranjem.

Zelo pomembno je vedeti, da je možno v varstvo enega spomenika, zlasti kadar je prostorsko večjih dimenzij, moč vključiti po dva ali po tri varstvene režime, Ta praksa se pogosto pojavlja pri varstvu urbanističnih spomenikov, arhitekturnih spomenikov z okolico in arheoloških spomenikov. Za take spomenike se je kot pripomoček v praksi (glej VS, navodila za valorizacijo in kategorizacijo) uveljavilo ime območje.

Določene lastnosti kulturnega spomenika se manifestirajo v njegovem neposrednem okolnem prostoru in je za prostor torej integralni del kulturnega spomenika, prostor in kulturni spomenik skupaj(torej celotno območje) pa kulturni spomenik. Zato moramo pri inventariziranju in valorizaciji, pa tudi registraciji spomenika celotni obseg spomenika točno definirati. Seveda pa gre pri tem za običajno izrazito različne snovne sestavine spomenika (arhitektura-zemljišče, mozaični pod-višina zavarovalne strehe itd) in je razumljivo, da je način varovanja enega drugačen od drugega. Tudi določanje varstvenega režima je do določene mere - in mora biti - nasledek spomeniku namenjenega raziskovalnega dela. Posebej omenimo še problem, da mora pri določanju varstvenega režima spomenika bistveno sodelovati struktura ostalih kulturnih spomenikov v okolnem prostoru.

Pri obravnavi določanja varstvenega režima in obravnavi spomenika s prostorom (prostorska vrednost) lahko ugotovimo, da je ta sfera varstva kulturnih spomenikov zelo blizu po svojih metodah varstvu druge dobrine - okolja, naravnih bogastev. Kot so kulturni spomeniki po svojem bistvu (ne le po dikciji ustave) tudi ena izmed sestavin okolja, je razumljivo, da je tudi varstvo kulturnih spomenikov del varstva okolja. Znotraj tega varstva je potem pot ena družbena valorizacija vrednot (ne samo spomeniških seve) in ukrepi za varstvo, proces, ki je dokaj analogen procesu na nekaj ožjem področju varstva kulturnih spomenikov. Na takih mejnih, presečnih itd. področjih, kot jih hočemo imenovati, morajo seve vsi varstveni ukrepi vključevati vse nivoje, vsa ožja področja, in tako tudi varstvo kulturnih spomenikov.

Izhodišča za krajinsko vrednotenje, urejanje objektov in spominskih obeležij v naravnem okolju

V delovnem programu Zavoda SR Slovenije za spomeniško varstvo so v izdelavi kot metodološka naloga za leto 1976 in 1977 izhodišča za krajinsko vrednotenje ter urejanje objektov in spominskih obeležij v naravnem okolju s posebnim povdarkom na spomenikih NOB.

DELOVNI PROCES

Z metodološko analizo opredelimo naslednje cilje:

- merila za ugotavljanje, evidentiranje, vrednotenje in obravnavanje spominskih obeležij iz NOB kot verificirani družbeni cilj
- določimo vplivno območje, ki identificira spominsko obeležje na osnovi inventarizacije, valorizacije in kategorizacije
- določimo varstveno skupino in varstveni režim, ki je osnova za zakonsko zavarovanje.

V nadaljnem postopku na osnovi obstoječe zakonodaje se v predlogu predvidi:

- ime
- meje vplivnega območja spomenika
- način izkoriščanja in rabo tal
- nadzorstvo
- omejitve in prepovedi
- sredstva za financiranje varstva
- vzdrževanje

Pristop in izhodišča so v soglasju z Zakonom o varstvu narave (Ur.l. SRS št. 7-21/70), s kriteriji metodologije varstva narave (Inventar najpomembnejše naravne dediščine, 1976), Zakonom o varstvu kulturnih spomenikov

v SR Sloveniji (Ur.l. SRS - 29/62) ter ustavnimi določili (104. člen Ustave SR Slovenije), Resolucijo SR Slovenije o poglavitnih smotrih in smernicah za urejanje prostora ter drugimi konvencijami, smernicami in družbenimi dogovori, ki urejajo varovanje naravne in kulturne dediščine.

MORFOLOGIJA

Cerkljansko hribovje v geološko tektonskem ozemlju predstavlja prehodno ozemlje. V njihovi razvrstitvi lahko opazujemo dokaj zapletene odnošaje med dinarsko in alpsko oroplastiko. Poglavitno značilnost območja Porezna in okolice Bolnice Franje je, da so tu mo tu močno zastopani škriljevci s peščenjakom in sicer v največji meri karbonske starosti (werfen) geološki sloji, ki so jim nekdaj pripisovali zgodnje paleozoisko starost (silur, devon), se danes tolmačijo kot mnogo mlajši, največ triadni (Ramovš). Toda nad njimi leže tudi zaplate apnenca ter dolomitov kredne starosti. Imamo tudi primer (nad kmetijo Bevk), da so starejše plasti (karbonski škrilovci) porinjeni na mlajše triadne apnence kar kaže na močno tektoniko, usmerjeno od SV in S proti JZ in J.

Hidrografsko omrežje nad Cerknim se je zaradi pretežno nepropustnih kamnin zelo sprostilo. Dolinein hrbti hribov imajo spričo tega mnogo bolj raznovrstne smeri. Rečica Cerknica pomeni osnovno vodno žilo obravnavanega območja. Nad njo se dvigajo hribi, ki so pretežno dokaj strmi in visoki do 1000 m. Na njih so številne terase v zaporednih višinah. Te terase so povečini tudi zelo obsežne in kot nalašč primerne za raztreseno poselitev. Nad terasami so položeni vrhovi, ki so na široko razpotegnjeni. Nad hribi se pogosto vrstijo dolinice in grape ter debri, ki jih je vrezala največ Cerknica s svojimi pritoki. Strmine so toliko znatnejše, ker imamo opravka z velikimi relativnimi višinskimi razlikami. Saj potoka Pesica (Čerenščica) v katere kanjonu je nastala Bolnica Franja izvira v nadmorski višini okoli 900 m v Cerknico pa se po dobrih 2000m vodnega toka izliva v nadmorsko višino okoli 450 m . Potok Pesica izvira v werfwnskih skrilovcih in peščenjakih. Dober kilometer teče v ozki debri brez ploskega dela v dnu dolinice. Nato se zajeda v apniške podlago Velikega in Malega Njivča (915m) in jo tudi prereže

da se nato izliva v Cerknico zopet na nepropustnih kamninah. Vintgar Pesice, kjer je spretno nastala Bolnica Franja je epigentskega nastanka. Nad strugo potoka so do 200 m visoke navpične stene. V njih so lepo vidni fosilni lonci (drasle) kot rezultat naglega vrezovanja potoka. Ob strugi so prav tako številni geomorfološki fenomeni : slapovi, brzice, erozijski lonci, podorni bloki itd.

Ob izhodu vintgarja se je Pesica vrezala v terasni pomol Cerknice. Na obeh straneh pomola so ob stiku z apnencem nastale tri samotne kmetije (Bevk, Podnjivčan in Čerin).

ETNOLOGIJA

V najširšem okolju Bolnišnice Franje (Dolenji in Gorenji Novaki) se srečujemo z značilnimi oblikami razloženih naselij, samotnih kmetij in s kulturno krajino, ki je zaradi posebne zgodovinske usode izjemno pomembna historična in estetska kategorija. V najširšem pomenu besede gre za reljef , ki ga formirajo večje gozdne površine, široki pasovi obdelanega zemljišča ter travnikov in pašnikov - med katerimi učinkujejo kot specifični poudarki grupacije manjših zaselkov, samotne kmetije in značilne dominante - starejše cerkvene arhitekture. Na enak način se odražajo kvalitete in specifike kulturnega okolja tudi v manjših razmerjih - ob poti, ki pelje iz Cerknega proti Bolnišnici Franji. Tu se srečujemo tako s samotnimi kmetijami, kot z zaselki in z značilnimi dislociranimi gospodarskimi poslopji - kozolci in seniki.

Nekaj objektov in skupin objektov (zaselkov in domačij) na tem območju ima vrednost spomenikov (etnološki spomeniki), večinoma pa gre za starejše, že adaptirane in novemu načinu življenja prilagojene stavbe (domačije). Vendar imajo tudi te svojo vrednost - bodisi zaradi historičnih lokacij, bodisi zaradi pomena v krajini. Saj so kljub prenovi ohranile nekaj temeljnih karakteristik (strešni nakloni, stavbne gmote itd.). Kot (zgolj do neke mere) negativno kategorijo lahko navedemo le vrsto novih enodružinskih poslopij , kjer ne gre toliko samo za obliko, kot za nepreštudirano in nasilno lociranje na mestih, ki prav gotovo niso primerna za gradnjo - saj kot novi, vsiljeni akcenti v mnogočem rušijo nekdanje ravnovesje. Zato lahko ugotovimo, da je novogradnja nedvomno zaželjena - vendar ne kjer si bodi - skratka, da je pomembnejša od oblike pravilno izbrana lokacija. Nasilna lokacija ob cesti ali v njenem ozkem radiju učinkovanja pomeni v teh okvirih v bistvu privatizacijo širšega okolja - saj se kvalitete, ki so v bistvu last vseh delovnih ljudi podrejajo ozkim in trenutnim interesom.

Med posamičnimi etnološkimi spomeniki v ožjem okolju partizanske bolnišnice Franje je najpomembnejša domačija

DOLENJI NOVAKI št.5 - Vulgo Čufar.

Skupina objektov, ki tvori zaključeno gospodarsko celoto je locirana na sorazmerno neugodnem terenu (strmo pobočje) in jo sestavlja poleg stanovanjske hiše še velik hlev s skednjem, dvojni kozolec, skedenj s kaščo ter čebelnjak. Najmlajši objekt je kozolec z okroglimi opornimi stebri, ki so ga na mestu starejšega (prav tako " zidanega") postavili v času obnove leta 1946. Ostali objekti so nastajali v 18. in 19. stoletju na starejši domačijski lokaciji- žal pa starejših gradbenih in razvojnih faz še ni mogoče dokumentirati.

Stanovanjska hiša z zidano vežo ter kuhinjo in lesenim ometanim stanovanjskim delom je pokrita s strmo dvokapno slamnato streho. Tik za vežo (deloma tudi nad zadnjo " kletjo ") se na stanovanjsko hišo navezuje velik skedenj s hlevi v spodnjem nivoju. Ta objekt je precej širši od hiše ter s podaljškom (" traktom ") v katerem svinjak tvori med stanovanjskim objektom (retrofasada) in svinjakom zaprt dvoriščni prostor. Tudi skedenj in svinjak pokrivata slamnati strehi.

Stanovanjska hiša je oblikovana s tradicionalno talno zasnovo, kjer si slede " hiša ", veža s kuhinjo (ločuje ju " šipovnik" - mejni lok) in kletni prostori (klet = shramba). V črni kuhinji je banjast svod. " Hišo " pa pokriva razmeroma bogat lesen strop s profiliranimi krovnimi deskami in opornim stropnim tramom. Peč v notranjščini je starejšega tipa (19. stol.).

Kašča z malim skednjem je v tlorisu razmeroma bogato členjen objekt manjših dimenzij. " Etažni " del je izveden v lesu (kladna in deloma skeletna konstrukcija). Po funkcijah pa gre v etaži za zunanji obhod (zaprti gank), kaščo in senik, v " pritličju (ki je z zadnjim delom vkopano v breg) pa sta klet za shranjevanje pijače in mala kovačnica.

Stanovanjsko hišo oz. kovačnico lahko datiramo v 18. stoletju - za datacijo govori predvsem bogato oblikovan strop v hiši in " šipovnik ", na kašči pa je edini stilno oprijemljivejši detajl lesen " portal " v kletnem nivoju.

Domačija je zelo zanemarjena in jo vzdržuje ostareli lastnik. Poleg izrazito dokumentarične vrednosti (tip kmetijskega obrata z elementi iz 18. in 19. stoletja, tip lesenega stanovanjskega stavbarstva, funkcije posameznih objektov in prostorov) ima domačija v posameznostih in celoti tudi likovno vrednodt - prvič kot spomenik ljudskega stavbarstva in umetnosti, drugič pa kot slikovita skupina objektov na dominantnem mestu nad parkiriščem za obiskovalce Franje. Posebno pozornost zaslužijo strme skalnate strehe in struktura sten, ki zaradi kontrasta in usmeritve (smeri slemen sekajo v pravem kotu potek plastnic) ustvarjajo posebno likovno doživetje - gre seveda tudi za izjemen akcent v krajini. Na tem mestu namreč prehaja krajina iz izrazito heroičnih in relativno nedotaknjenih oblik nad sotesko v oblikovan in kulturno akcentuiran ambient širšega okolja naselja Novaki.

V širšem varovalnem pasu zasluži posebno pozornost zaselek Peternel (hišno štetje Dolenji Novaki št. 2 in 3) kjer je zbranih nekaj zanimivejših posamičnih etnoloških spomenikov in spomeniško zanimivih detajlov. V prostorskem pomenu pa ima visoko vrednost tudi skupina domačij kot celota - saj tvori značilno zaselško skupino, torej poudarjeno naselbimsko jedro na ozemlju kjer gre pretežno za disperzno pozidavo (akcent na območju samotnih kmetij oz. razložnega naselja).

H. št. 2 -

Sorazmerno bogata nadstropna kmečka hiša z bogatimi detajli (opečna čopasta streha) je nastajala v različnih časovnih razdobjih, ki jih dokumentirajo datirani detajli oken in portalov : 1873,1760 itd. Pozornost zaslužijo tudi spremljajoča gospodarska poslopja.

H. št. 3 -

Domačijo sestavlja skupina velikih zidanih objektov, med katerimi je najpomembnejša kašča, ki je nastala leta 1750. V kletnem delu je ohranjenih več oblikovanih detajlov (kletni vhod z letnico 1790 in monogramom IHS). Pomemben je tudi zidan kozolec (" toplar ") s skupaj devetimi " štanti ". Zidani stebri so opremljeni z baročnimi rozetami (štirilisti). V starejšem seniku pa je vzidan gotsko oblikovan kropilnik oz. možnar.

Naravovarstveno - krajinska presoja

Ožje območje bolnice Franje leži izredno spretno v najožjem delu apniško-kanjonske debri potoka Pasice, sredi varovalnih gozdov dinarsko bazofilnega hrasta z gabrovcem in jesensko vilorino. Slapovi, brzice, erozijski lonci in druge naravne zanimivosti, dajejo soteski take naravne kvalitete, da območje nedvomno prištevamo k naravno-memorialnim spomenikom izjemne vrednosti. Širši prostor je v kmetijski rabi na površinah, ki so pretežno erozijskega nastanka in razdrapanih oblik. Njive na prisojnih legah so na terasah v kratkih pasovih, strme površine pa so obrasle z varovalnim gozdom, ki v pramenih sega skozi hudourniške grape do območja potoka, ki je obraslo z obvodno vegetacijo.

Naravna struktura območja ima relativno identiteto, ki jo dopolnjuje razpršena stavbna dediščina. Kljub določeni preobrazbi deluje območje še vedno enotno, zato je nujno, da se z urbanističnim načrtom predvidi namenska raba tal v kmetijske svrhe in prepove urbanizacija v neposrednem območju.

Pozitivne ugotovitve:

- priprava podpisa družbenega dogovora
- odlok o splošni prepovedi prometa in parcelacije, graditve in spremembe kulture zemljišč na območju partizanske bolnišnice Franje
- izdelava urbanističnega načrta
- zgrajen gostinski objekt s sanitarijami
- redno vzdrževanje objekta
- v izdelavi je natančna inventarizacija objektov

Neugodne ugotovitve:

- propadanje lesa a) nezaščitenega
- propadanje želeta b) zaščitenega
- propadanje nosilnih konstrukcij (gred,traverz ipd.)

- slabo vzdrževanje tehničnih pripomočkov:
  a) električne centrale
  b) originalnega razvoda elektrike
  c) röntgena
  č) razstavljenih nosil in druge opreme
  d) dvižnega mostu in drugega

- poškodbe inventarja in pomanjkanje nadomestnih delov (bolniški inventar)

- kraje in nadomeščanje ukradenih predmetov

- vzdrževanje in popravilo originalnega inventarja in pohištva:
  a) ležišč
  b) kuhinjske opreme
  c) komode-gramofon, harmonike, pisalni stroj in drugo

- neprimerna lega kioska oziroma prostora za čuvaja

- nelagodni dostop za starejše ljudi in otroke (ne najboljše zavarovanje, strme stopnice ipd.)

- pomanjkanje osrednje infor mativne table izven objekta

- pomanjkanje primernejšega strokovnega vodstva z znanjem tujih jezikov

- negativni vplivi zaradi hoje na koreninski sistem dreves ob poti,

- hoja izven poti

- odpadki in onesnaževanje

- premajhen parkirni prostor

- obremenitev z novimi gradnjami v bližini spomenika

Smernice za projektne rešitve:

- sanacija neugodnih pojavov in

- pravilnik o posegih v okviru urbanističnega načrta

ANALIZA OBISKA

Ker ne razpolagamo z natančnim štetjem obiskovalcev in njihovi strukturi smo se poslužili ankete, oziroma izsekov, ki tudi omogočajo samo splošen pregled. V juniju, avgustu in septembru smo izbrali po tri dneve in ugotovili sledeče:

A. obisk je zelo različen - sunkovit, usihajoč, zmeren
ni ga mogoče v naprej predvideti
močno odvisen od vremena
odvisen od letnih časov

B. organizirani obiski prevladujejo:
1. izven časov dopusta - na začetku ali koncu sezone
2. ob zaključku ali začetku šolskega leta
3. v času državnih in drugih praznikov, ki so posvečeni svetlim tradicijam NOB
4. ob koncu tedna (nedeljah - posebno tujcev)

C. individualni obiski ali obiski manjših skupin prevladujejo
- praktično skozi vse leto z različno frekvenco, v naprej jih ni mogoče predvideti
- več za časa vikenda - največ v nedeljo!
- v obdobju letnih dopustov

Č. struktura obiskovalcev
V času šole prevladuje mladina, izven šolskih ekskurzij je več odraslih kot otrok, predvsem je visok odstotek tujih gostov iz zamejstva, kar je svojevrstna prednost bolnice Franje!

Numerični izpisek obiska za določene dneve:

nedelja	odrasli	otroci	tujci	skupaj
20.avgust	420-63,2%	135-20,3%	110-16,5%	665
3.september	326-65,7%	60-12,1%	110-22,2%	496
	746	195	220	1061
Ponedeljek				
28.avgust	40-46,0%	7-8,0%	40-46,0%	87
4.septemb.	26-61,9%	2-4,8%	14-33,3%	42
	86	9	54	129
torek				
22.avgust	22-22,9%	4-4,2%	70-72,9%	96
5.sept.	22-64,7%	-	12-35,3%	34
	44	4	82	130

sreda				
19.junij	12-27,4%	6-13,6%	26-59,0%	44
30.avgust	10-38,5	3-11,5%	13-50,0%	26
				70

DOLOČITEV VARSTVENIH SKUPIN

Vplivna območja po režimih

Na območju bolnice Franje predlagamo tri varstvene skupine in režime in sicer:

1. najstrožji režim
2. režim krajinskega varstva
3. režim urbanističnega varstva

Ad 1) najstrožji režim ima posebno pričevalno in kulturno znanstveno vrednost, območje ohranjamo v čimbolj nedotaknjenem stanju.

Meja poteka od parkirišča ob mostu, ki je bil izhodišče za skrito nošenje ranjencev v bolnico do opuščenega kamnoloma na V.Njivč in od tam na sotočje potoka Čerenščica pri Kurjevcu ter zopet na greben in sicer na M. Njivč, od tu pa mimo kmetije pri Čerinu nazaj na parkirišče.

Ad 2) režim krajinskega varstva obsega vizuelni prostor, ki ga obiskovalec in domačin doživljata ob vstopu v sotesko kjer je bolnica Franja.

V tem območju je dovoljeno primarno izkoriščanje kmetijskih površin, s svojo avtohtono vegetacijo je krajina tipična in novih posegov v prostor,z izjemo tistih, ki so v korist funkcioniranju bolnice, ne bi smeli dovoljevati.

Ad 3) urbanistično varstvo je ustaljeno varstvo, kjer so novogradnje določene na osnovi urbanističnih načrtov, programov in redov. V našem primeru bi varovali predvsem zunanji videz ustaljene in tipične krajine.

SKUPŠČINA OBČINE IDRIJA
I D R I J A

Predlog

Na podlagi 16. člena zakona o urbanističnem planiranju /Ur. list SRS, št. 16/67 in 27/72/ in 230. člena statuta občine Idrija, je skupščina občine Idrija na skupni seji zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti dne 1977 sprejela

O D L O K

o splošni prepovedi prometa, parcelacije, graditve in spremembe kulture zemljišč za območje partizanske bolnišnice "Franja"

I.

Da se zagotovi nemotena izdelava zazidalnega načrta, se razglaša splošna prepoved prometa, parcelacije, graditve in spremembe kulture zemljišč za območje partizanske bolnišnice "Franja".

II.

Prepoved prometa, parcelacije, graditve in spremembe kulture zemljišč zajema zemljišča, ki ležijo znotraj območja, ki je vrisano v pregledni karti v merilu 1:25000.

Karta je stalno na vpogled občanom, organom in organizacijam pri upravnem organu SO Idrija, pristojnem za zadeve urbanizma.

III.

Določbe tega odloka ne veljajo za geodetsko izmero in druga pripravljalna dela, ki so potrebna za izdelavo zazidalnega načrta ali za razlastitev zemljišč ali za omejitev drugih pravic na njih, če je to v splošnem interesu.

IV.

Ta odlok velja za čas, dokler skupščina občine Idrija ne sprejme zazidalnega načrta za območje iz drugega člena tega odloka.

V.

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem listu SRS.

Številka:
Datum:
22. III. 77

PREDSEDNIK
Cveto Šulgaj

SKUPŠČINA OBČINE IDRIJA
Izvršni svet

O b r a z l o ž i t e v

V 16. členu zakona o urbanističnem planiranju /Uradni list SRS št. 16/67 in 27/72/, je predpisano, da občinska skupščina lahko z odlokom razglasi splošno prepoved prometa z zemljišči, prepoved parcelacije zemljišč ali prepoved graditve in spremembe kulture zemljišča na posameznih območjih, za katera se predvideva izdelava zazidalnega načrta ali pa uvedba razlastitve zemljišč za potrebe stanovanjske in komunalne graditve.

Območje partizanske bolnišnice "Franja" je v zadnjem času postalo zanimivo tudi za gradnjo, posebno pa tisto zemljišče, ki leži ob pred leti na novo zgrajeno cesto. Zato, da bi se zagotovila organizirana gradnja, predvsem pa zagotovilo tudi pravilno izrabo zemljišč, ki ležijo v tem območju, je vsekakor izkazana potreba, da se za to območje izdela zazidalni načrt. Na potrebo po rešitvi vprašanja zidave na omenjenem območju je za urbanistične zadeve pristojni upravni organ skupščine občine Idrija opozorila tudi Krajevna skupnost Cerkno, ki je v dopisu z dne 17/3-1977 izrazila mnenje, da je to območje potrebno zaščititi, predvsem kar se tiče z vidika spomeniškega varstva. Prav tako je na nujnost rešitve zazidave navedenega območja opozoril oz. predlagal tudi Mestni muzej Idrija, v katerega vzdrževanje spada tudi objekt partizanske bolnišnice "Franja".

S predlaganim odlokom se gradnja na tem območju ne preprečuje, onemogoča se jo namreč za čas, dokler za ta predel ne bo sprejet zazidalni načrt. O predlogu odloka je na svoji seji dne 23. marca 1977 razpravljal izvršni svet skupščine občine Idrija in v razpravi zavzel stališče, da je ob pristopu k izdelavi zazidalnega načrta potrebno pridobiti stališča Republiškega zavoda za spomeniško varstvo in Muzeja NOB v Ljubljani.

Pravna podlaga za izdajo predlaganega odloka predstavlja 16. člen zakona o urbanističnem planiranju.

Predlog odloka je obravnaval izvršni svet skupščine občine Idrija in sklenil predlagati skupščini občine Idrija, da odlok o splošni prepovedi prometa, parcelacije, graditve in spremembe kulture zemljišč za območje partizanske bolnišnice "Franja", sprejme.

PREDSEDNIK
Marijan Groff

P R A V I L N I K

O TEHNIČNIH POGOJIH ZA NOVE GRADBENE POSEGE V KULTURNO ZGODOVINSKEM PARKU FRANJA

Meje novega parka FRANJA ter določitev posameznih kategorij zaščite določa elaborat, ki ga je izdelal Zavod za spomeniško varstvo SRS.

Pogoji iz tega pravilnika so izdelani v skladu z omenjenim elaboratom in pomenijo konkretne smernice za vse bodoče novogradnje znotraj meja parka. Vse novo se mora podrediti pokrajinskim in zgodovinskim posebnostim.

1. Varovalna cona - najstrožji režim:

   pogoji:

   1. V najožji coni parka je v bodoče prepovedana vsaka novogradnja. Kakršenkoli nov objekt bi v tej coni razvrednotil osnovne značilnosti parka /slabi dostopi, neobljudenost, divjina/.

   2. Odstranitev vseh samostojno stoječih provizorijev /leseni kioski, začasne garaže, ipd./.

   3. Adaptacija oz. renovacija že obstoječih zgradb na tem območju mora ohraniti oz. obnoviti stanje /velikost in oblika/, ki je veljala v času NOB. Navedeni pogoj je utemeljen z dejstvom, da so vsi povojni posegi z novimi gradnjami večidel zamenjali prvotne krajinske in zgodovinske posebnosti.

2. cona - režim krajinskega varstva:

   Pogoji in zahteve:

   1. Nove gradnje na tem območju niso dovoljene. V tem se 1. in 2. cona ne razlikujeta.

   2. Za normalno funkcioniranje naselij in zaselkov so dovoljene adaptacije in renovacije sedanjih objektov. Pogoji za adaptacije in sanacije so enaki pogojem, ki veljajo za novogradnje iz 3. cone.

3. cona - režim urbanističnega varstva:

   Splošni pogoji:

   1. Dovoljena je gradnja sledečih objektov:
      - stanovanjske hiše
      - gospodarskega poslopja
      - kulturni objekti
      - adaptacije obstoječih objektov.

2. Gradnja novih individualnih počitniških hiš /wekendov/ ni dovoljena.

   Dopuščena je le sanacija obstoječih zgradb v te namene.

3. Gradnja samostojnih garaž in drugih provizorijev je prepovedana.

   Potrebe po garažah in pomožnih objektov je treba reševati v sklopu že obstoječih ali novih stanovanjskih oz. gospodarskih objektov: v kleteh ali pod podaljšanimi strehami.

Tehnični pogoji pri gradnji novih objektov:

1. Izbira in določitev lokacije:

   Gradnja novih zgradb /stanovanjskih in gospodarskih/ je praviloma dovoljena in določljiva samo v sklopu že obstoječih naselij in zaselkov. Samostojne lokacije na kmetijskih površinah /obdelovalnih in drugih/ izven zaselkov nikakor niso dovoljene.

2. Velikost poslopij:

   Maksimalna dovoljena višina individualnih hiš je velikost pritličja, s tem, da so nadstropja urejena pod streho /kot 1. in 2. podstrešje/.

   Z ozirom na različne lokacijske pogoje ja treba za vsak objekt posebej v lokacijsko tehnični dokumentaciji predpisati višino slemena in višino kapi.

2a. Kvadratna oblika /tlorisna/ novih objektov ni dovoljena.

3. Predpisani strešni nakloni:

   Za 2. in 3. cono je predpisan strešni naklon 40° - 45°, izrazito poudarjena dvokapna streha.

4. Predpisana kritina in barva kritine:

   a/ dovoljena je temna barva kritine:

   - temnordeča
   - rdeča
   - termnorjava
   - rjava
   - grafitnosiva

b/ dovoljena je sledeča kritina oz. strešna opeka:

- bobrovec in zareznik
- tegola
- eternit
- salonitka in ravne salonitne plošče

c/ valoviti salonit ni dovoljen.

5. Velikost in oblika oken:

a/ dovoljena so samo okna pokončne ali kvadratne oblike;
b/ tridelna okna ter druga okna prečno podolgovate oblike niso dovoljena;
c/ največja velikost oken je 12o x 12o cm.

6. Balkonske in zunanje stopniščne ograje:

Dovoljene in predpisane so samo masivne lesene ograje.

7. Našteti pogoji so v skladu z novelacijo urbanističnega načrta za Cerkno.

Sestavil:

Janez Bizjak, dipl.ing.arh.
l.r.

ROG - BAZA 20

Rog je valovita kraška planota, porasla z obsežnimi bukovimi in iglastimi gozdovi in je zaradi velikih vdolbin in strmih grebenov težko prehodna. Zato je nudil varno zatočišče partizanskim bolnišnicam in delavnicam, ter vodstvenim organom osvobodilnega boja v Sloveniji. Naše vodstvo se je po končani italijanski ofenzivi jeseni 1942 odločilo, da se ne sme pritegovati pozornosti sovražnika na to področje. Brigade so zavarovale širok okoliš Roga, večjim vojaškim enotam pa je bilo daljše zadrževanje na Rogu prepovedano.

Politično in vojaško vodstvo osvobodilnega gibanja, ki se je v roški ofenzivi preselilo v Dolomite, se je aprila 1943 spet vrnilo na Rog. 17.aprila se je vselilo v prvo barako Baze 20, ki je začela rasti ob strogi konspiraciji blizu kote 480. Število prebivalcev se je večalo, zato so morali graditi vedno nove barake: 8.septembra jih je bilo že 13.(maja tri - "stara cekajevska", "stara jojevska" in "agitpropovska", junija štiri, julija dve, avgusta tri, med njimi dve "plenumaški" - za Vrhovni plenum OF). Po kapitulaciji Italije se je vodstvo za mesec dni preselilo na grad Sotesko, toda že oktobra se je zaradi nemške ogenzive moralo vrniti na Rog. Medtem so na Bazi 20 zgradili radijsko barako, kjer so poslušali predvsem tuje radijske postaje. Marca in aprila 1944 so zgradili še tri barake (med njimi ena za uredništvo Slovenskega poročevalca). Poleti so dogradili še devet barak in "prestolnica" Slovenije na Kočevskem Rogu je bila dograjena - štela je 26 barak.

Prednost lokacije Baze 20 je bila v tem, da je bila hkrati lahko dostopna, saj je ležala blizu ceste, pa jo je bilo vendar tako težko najti, da je niso odkrili niti Nemci niti Italijani.

skega vrha, v višini od 655 do 695 metrov. Proti jugozahodu je preval med suho dolino Jelendolom in suho dolino pri Lukovem domu, ki se prevesi v dolino Črmošnjice. Povsod so značilne vrtače s premerom od 20 do 30 metrov, izoblikovane v smeri severozahod - jugovzhod in zaradi skladov, ki padajo proti jugozahodu, ponavadi bolj strme na tej strani. Značilni so tudi venci ogromnih škrapelj, ki so včasih globoke tudi do pet metrov in delajo teren zelo nepregleden.

Visoko kraško planoto prekriva dinarski gozd, jelke in bukve. Izjemno razgibano površje je nudilo idealne pogoje konspiracije in čeprav v nalogi obravnavamo predvsem ožje območje Baze 20 omenjamo še Bolnico Jelendol, bolnico Gornji Hrastnik in Stare žage, tiste objekte za katere skrbi z družbenim dogovorom imenovan Odbor za varstvo spomenikov NOB in naravnih znamenitosti Roga.

Naravno okolje nekoč skoro pragozdnih oblik se v širšem območju odlikuje s sledečimi naravnimi spomeniki:
Naravna rezervata:
Pragozd Pečke in Rajhenavski Rog.

Naravni spomeniki: Črmošniška jelka - kraljica Roga, Podsteniška koliševka, izvir Radeščice pri Podturnu.

Rog je povezan sorazmerno dobro - z makadamskimi cestami, celoten prostor je prepreden z ekološkimi efekti in vizuelnimi kvalitetami, razumljivo, da je tudi deležen vedno gostejšega obiska.

Krajinsko - geomorfološka ocena.

Obravnavano območje spomenika leži na planoti Kočevskega Roga, na meji med jurskimi in karbonskimi apnenci in sicer na najvišjem predelu te visoke kraške planote. To je kras Dinarskega gorstva, kjer se planote, slemena, sklenjena pobočja in manjša podolja vlečejo v značilni smeri severozahod - jugovzhod. V smeri pravokotno na dinarsko, jugozahod - severozahod, pa je izrazito stopnjasta zgradba površja z razmeroma strmimi in visokimi vmesnimi prehodi. Najbolj značilne in prevladujoče reliefne oblike Roške planote, so podolja z zakraselim dnom, često odprta, pa planotasto hribovje, navadno ločeno od okolice in podolij z velikimi, slabo razčlenjenimi pobočji. Med posameznimi podolji je tudi nekaj večjih suhih dolin. Meja med jurskimi in krednimi apnenci poteka čez Sokolski vrh v višini 711 metrov, nato pa skoraj v ravni črti proti severo severo zahodu na Pogorelski hrib, v višini 815 metrov. Torej je Baza 20 že v krednih apnencih, ki se razprostirajo proti zahodu. Kredni apnenci pa tvorijo veliko večino vsega Roga. Severozahodno od spomenika se vleče značilna suha kraška dolina do Partizanske bolnice Jelendol, zahodno od nje pa planotasti Jelen breg in Bradačev hrib do nadmorske višine 700 metrov. Zahodno od Jelenovega brega je spet suha dolina, takoimenovana Bradačeva frata. Razvila se je na dnu Cinka, večje uravnave, ki se razprostira severozahodno od Roga, najvišjega vrha Roške planote. Severno od Roga se uravnava prevali čez Cinkov križ v Pod Steniško uvalo, ki se proti jugovzhodu združi z Jelendolsko suho dolino. Nadmorske višine se gibljejo od 750 do 600 metrov.

To je značilen svet večjih in manjših kraških vrtač, nepreglednih škrapelj, ki dosegajo v krednih apnencih izredne velikosti in značilnih oblih vrhov kraških visokih planot. Celotno območje kaže na dolgotrajno delovanje korozije in podzemeljski odtok vode.

Čeprav je na obravnavanem ožjem območju spomenika več kraških podzemeljskih objektov, ki se pojavljajo večinoma le kot brezna ali pa manjše ledene jame, ta še niso raziskana. Raziskano je samo območje Ledene jame ob Jeleniški cesti in območje ob Roški cesti, vse bolj proti zahodu. Nekaj je tudi večjih jamskih objektov;
Nad Podstenicami je 118 metrov globoko in 124 metrov dolgo brezno Anenloh, ki je znano po svojem kapniškem bogastvu; ob cesti proti Podturnu pa je brezno Pihalnik, ki je globoko 117 metrov. Močni prepih v breznu kaže na to, da verjetno po neprehodnih ožinah pride v podzemeljski sistem Radeščice, ki kraško izvira pri Podturnu.

Za Kočevski Rog so značilne tudi ledene jame, kjer se nabira led in sneg zaradi temperaturne inverzije. Ledena jama pri Ledeniški cesti, ki je najbližja raziskana jama pri Bazi 20, je globoka 41 metrov in je na nadmorski višini 710 metrov.

Sama Baza 20 pa je nastala na jugozahodnem podolgovatem grebenu Sokol-

Pozitivne ugotovitve:

- največja pridobitev pri urejanju in varstvu območja partizanskega Roga je nedvomno podpis družbenega dogovora, ki ga je 26.oktobra 1975 podpisalo 34 družbenopolitičnih in delovnih organizacij in kjer so v nadaljnih obdobjih pripravljenost sodelovati v interesni skupnosti izrazile še druge organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti, krajevne skupnosti in drugi. Taka oblika dela se je izkazala kot najbolj primerna. Sprejet je bil poslovnik o delu odbora in imenovane so stalne komisije za:

1. vzdrževanje in obnovo spomenikov ter naravnih znamenitosti Roga,

2. komunalno urejanje Roga,

3. turistično propagandno dejavnost,

4. gospodarsko finančno poslovanje,

Iz delovnega programa podpisnikov družbenega dogovora so razvidne naloge sledeče vsebine:

1. z normativnimi akti v okviru prostorskih in urbanističnih načrtov je potrebno verificirati širše družbene interese, ki opredeljujejo predpisano rabo tal, prepovedi in dovoljene posege v smislu varovanja ožjega območja in usmerjenega razvoja na vplivnem območju partizanskega Roga. Gornje pogojuje valorizacijo in kategorizacije prostora dokumentacijo "partizanska topografija",izdelavo kartnega gradiva in o prepovedi graditve in parcelacije, do izdelave urbanističnega načrta,

2. zagotoviti trajno in strokovno vodniško službo, kar je deloma realizirana,

3. uspostaviti varne dostope na urejenih poteh z ustrezno markacijo in smerokazi (delno realizirano),

4. povečati in izboljšati gostinjske usluge,

5. obnavljati in zaščititi spomenike po posebnem programu,

6. pripraviti ustrezen propagandni material - prospekti, razglednice, značke in vodnik, kar je realizirano,

7. obnoviti napise, urediti okolje in drugi posegi, ki so v dobrobit območju (delno realizirano),

8. voditi propagando preko sredstev javnega obveščanja in druge.

Kot je razvidno iz poročil - dopisnikov družbenega dogovora je večina dogovorjenih akcij realizirana ali pa je v izdelavi.

Neugodne ugotovitve:

- pri vsej prizadevnosti komisij in izvajalcev je še vedno čutiti premajhno angažiranost strokovnih služb in sistematičnega pristopa.

- zaščita lesa se ne izvaja po sodobnih in dognanih metodah pri obnovi barak in inventarja,

- rastlinski fond, predvsem jelka in smreka, sorazmerno hitro propada. Sanitarna sečnja do pet dreves letno je previsok davek in presvetlitev je preveč izrazita in prezgodnja,

- izdelan enotni sistem opreme od informativnih tabel, obeležij in smerokazov ni bil preizkušen (projekt ing.arh.Jugovca) in verificiran, sedanje nove table iz lesa in druga obeležja pa nimajo likovno oceno primernosti,

- manjkajo bolj urejene in zadosti velike sanitarije pri Lukovem domu,

- nujno je pridobiti stalni vir pitne vode, ter vodo (cisterna za 8000 l je premajhna) za sanitarne in požarne potrebe,

- zaželjena bi bila napeljava elektrike,

- sedanje smetišče ni primerno locirano in ne zadostuje ,

- za požarno varnost barak ni zadostno poskrbljeno,

- manjka še vedno večji pokrit prostor za obiskovalce v slabem vremenu,

- sedanja rešitev krožne poti je izredno ugodna, vendar je vprašanje ali je ograjevanje urejene poti dobra rešitev, čeprav je njen namen zadrževati obiskovalce na urejenih poteh, da z razpršeno hojo ne vplivajo naregresijo v tleh,

- odvodnjavanje atmosferskih voda na mestih kjer je pričakovati erozijo ni napravljeno

Smernice za projektne rešitve:

Smernice za projektne rešitve so v bistvu že določene s programom podpisnikov družbenega dogovora, vendar bi s prispevkom želeli opozoriti še na naslednje:

- na podoben način kot na Pohorju in z istimi metodološkimi izhodišči bi morali na osnovi analize in projektnega modela po predlagani metodologiji obdelati. Ker gre za druge talne razmere in ker so bili določeni poskusi zasajevanja že opravljeni, smo pri pregledu ugotovili, da se vsa zasajena drevesa niso prijela, ker so bila poškodovana zaradi obiskovalcev (hoja - regresije v tleh) ali jih je uničila divjad. Vzorčen primer preizkušen na Pohorju je uporabljiv tudi na kraških tleh roških gozdov,

- prav tako bi postopno ureditvijo naštetih stvari, ki so opisane kot manjkajoče v poglavju " neugodne ugotovitve" dosegli napredek pri urejanju Roga,

- obnoviti bi morali tablo, ki bi nas seznjanjala o vseh kulturnih in naravnih znamenitosti Roga in bi stala nekje pri parkirišču,

- tako kot za Osankarico na Pohorju, bolnico Franjo (projekt je v izdelavi) in druga območja iz NOB, ki presegajo letni obisk 20.000 ljudi ali so kako drugače ogroženi, je potrebno izdelati verificirani prostorski plan in urbanistični načrt,

- pri obisku april 3360 obiskovalcev,
  maj 11540
  junij 12233
  julij 6087 skupaj 33.220 bi bilo ugodno, če bi se vodila evidenca na starostno strukturi, kvantifikaciji, gostoti in časovni obremenjenosti,

- prav tako predlagamo simbolično vstopnino, kot jo ima npr. bolnica Franja, ne zaradi finančnega efekta, temveč zaradi psihičnega učinka, da tisto kar ni zastonj žel še vedno bolj čuvamo in spoštujemo. Na vstopnino bi bil vezan spospekt.

OSANKARICA NA POHORJU - POSLEDNJI BOJ POHORSKEGA BATALJONA

Pohorski bataljon ja nastal po reorganizaciji partizanskih enot na Štajerskem 11.septembra 1942: vanj so vključili Savinjsko in Šaleško četo ter prvi bataljon savinjskega odreda, ki so postali njegove prva, druga in tretja četa. Ko se mu je 3.novembra priključila še Ruška četa, so ustanovili tudi ženski vod. Komandant bataljona je bil Rudolf Mede-Groga, komandir ženskega voda pa njegova žena Pavla.

Bataljon je operiral po Pohorju in povzročal Nemcem velike težave, zato ni čudno, da so ga želeli uničiti. Zasledovali so ga in izvedli več očiščevalnih akcij Pohorja, predvsem pa so navezali stike z domačini, da bi ga našli s pomočjo izdaje.

21.decembra 1942 je prišel bataljon k Osankarici in si pričel urejati zimsko taborišče. Ob stari drvarski koči, kjer so si uredili kuhinjo, so začeli graditi zemljanke. Sredi taborišča so zgradili štabno zemljanko, okoli nje pa še 25 drugih. Okoli taborišča so izkopali položaje za mitraljezce in strelce. Patrulje so hodile v dolino, da bi preskrbele dovolj hrane za zimske mesece, ko bi bilo v debelem snegu težko in nevarno hoditi v dolino.

Nemcem se je posrečilo najti izdajalce. 3.januarja je gestapo v Mariboru izvedel, kje je taborišče. 6.januarja je bil izdan ukaz za napad in čez dva dni je okoli 2000 Nemcev obkolilo taborišče na Osankarici. Ker bataljon ni imel podatkov o njihovem številu, je boj sprejel. Malo pred dvanajsto so padli prvi streli. Ko so partizani spoznali, kako močen je sovražnik, so se poskušali prebiti,a je bilo že prepozno. Padli so vsi, do zadnjega - 69 borcev. 65 so jih Nemci pokopali na pokopališču v Gradcu, štiri, ki so padli v patrulji, pa v Čadramu pri Oplotnici.

Padec Pohorskega bataljona je bil velik udarec za narodnoosvobodilni boj na tem področju, saj je slovel kot najboljši bataljon na slovenskem Štajerskem. V njem je bilo največ vojaških in političnih kadrov, ki bi mogli voditi nove partizanske enote.

Na poslednjem bojišču Pohorskega bataljona so že leta 1949 postavili skromen spomenik. 4.julija 1959 je bil odkrit sedanji spomenik po načrtih kiparja Slavka Tihca in arhitekta Branka Kocmuta. Sestavljajo ga osrednja granitna plošča z bronastima plastikama dveh borcev, 16 večjih granitnih plošč, ki ponazarjajo zemljanke in 32 manjših granitnih kvadrov, ki označujejo položaj borcev okoli taborišča.

Krajinsko - geomorfološka ocena.

Obravnavano območje spomenika leži v osrednjem Pohorju, velike gorske enote, sestavljene iz eruptivnih kamenin. Ogrodje hribovja, ki ga sestavljajo kopasti vrhovi in ploščata slemena, sestavlja večinoma lokálitni tonalit, kjer lava ni privrela na površje, marveč se je zagozdila med stare in mlajše usedline, jih povzdignila in se razlezla med njimi. Šele kasnejša erozija je odstranila večino mlajših kamenin, ki so zaradi toplote metamorfozirale v kristalaste škrilavce, raznovrstne gnajsi blestnike in filite. Iz kristalastih škrilavcev sta na primer Veliki vrh (n.v.1344 metrov) in Rogla (n.v.1517 metrov) na jugu in zahodu osrednje pohorske planote.

Značilno za Pohorje je to, da je malo razčlenjeno, vendar predvsem zaradi usmerjenosti hidrografskega omrežja, saj je glavni hrbet razvodja med porečjem Drave na severu in Dravinje na jugu. Očitno pa je, da so se v tem delu Pohorja izvršile v kasnejši dobi večje hidrografske spremembe. Očitno je nekoč meja porečij potekala v ravni črti čez Plešič (n.v.1407 metrov), Klopni vrh (n.v.1340 metrov, Mizni vrh (n.v. 1340 metrov) in Žigartov vrh (n.v.1347 metrov). Pritoka Drave Radoljna in Lobnica sta šele polagoma podaljšala svoj tok do Rogle, 1517 metrov in Velikega vrha 1344 metrov n.v. Eden najlepših dokazov za to so površinski tokovi, ki so še zdaj usmerjeni proti jugu in jugovzhodu. Predvsem tisti iz povirja Lobnice, medtem ko se Črnava, ki ima še severneje povirje, pod samim Klopnim vrhom, še zdaj odteka proti vrhu v Oplotnico.

Prostrana planota, na kateri stoji spomenik, je v višini 1230 do 1330 metrov in ni enotna, saj je razrezana v valovito zemljišče, kjer tečejo potoki med višjimi kopami in širokimi slemeni po plitvih jarkih in s počasnim tokom. Šele bolj proti severu je zaradi nižje erozijske baze Lobnice večji padec vseh pritokov, ki se nato zarežejo v strme grape in nato v enotno sotesko Lobnice.Sicer pa je neenotna erozijska baza verjetno eden izmed pomembnejših vzrokov za nastanek planote v osrednjem Pohorju. Kot smo povedali, vodni tokovi kažejo na odtok proti jugu. Vodni odtok je nato kolebal in se prevesil proti severu, kjer je erozijska baza za pritoke k Dravinji, v našem primeru k Oplotnici, nekaj višja kot tista ob Dravi.

Za večino Pohorja in tudi za naše območje je značilna debela plast preperelnine. Ob stiku z zrakom namreč razpada tonalit v zrnat peskov drobir, podobno pa prhni tudi gnajs, ki ga je največ na tem območju, le da so sedimenti bolj ilovnati. Mest, kjer bi bila razglajena živa skala, tukaj skorajda ni. Z zastajanjem vode na višjih območjih planote pa so nastala značilna pohorska barja, s posebnim močvirnim rastjem, skorajda neprehodna. Edino jezero na tem območju je Črno jezero, ki pa je, vse tako izgleda, nastalo umetno z zajezitvijo Ribniščice že pred nekaj stoletji. Drugo jezero na tem območju je Tiho jezero pri Treh žebljih, ki pa je takorekoč že popolnoma zaraslo z barjanskim močvirnim rastjem.

Ožje območje spomenika je na n.v.1240 metrov, ob močvirni dolini pritoka Piklerice, ki teče proti severu v Lobnico. Na vzhodu ga obdaja nizko in široko sleme Križnega vrha, na zahodu pa oblo sleme, ki se vzdiguje proti Javorskemu vrhu, n.v.1335 metrov. Nedaleč od spomenika je proti jugu zamočvirjeno sleme in hkrati tudi razvodje porečja Lobnice in Oplotnice. Od tam se odceja voda proti domu na Osankarici in nato navzdol.

Območje karakterizira gozd, ki je danes še vedno gospodarske funkcije, vendar zaradi gozdarsko neopredeljenega statusa ga niso izkoriščali. Iz foto dokumentacije o legendarni bitki je razvidno, da se sestavno bistveno njegova oblika ni menjala, kar je pokazala tudi detailna študija. Gre za smrekov sestoj na rastišču gozdne združbe visokogorskega bukovega gozda. Zaradi še vedno sorazmerno gostega sestoja zdravega in bolnega drevja navaja na izhodišče, da so obiskovalci sami izbirajo pot in obremenjuje manj ali bolj določena območja, ki so interesantnejša in vredna daljšega zadrževanja, z hojo po občutljivih tleh, kjer ugotavljamo, da podrasti takorekoč ni. Za celotno območje je velika pridobitev Dom Pohorskega bataljona v lasti Gozdnega gospodarstva Maribor in leta 1977 dozidani razstavni prostori Partizansko Pohorje.

Glede na poudarek raziskovalne naloge, ki obravnava spomenike NOB v naravnem okolju smo prav na Osankarici zelo detailno proučevali ves prostor tako po stanju obnašanja in željami obiskovalcev, predvsem pa z analizo rastlinskega fonda.

Vzroki nazadovanja gozdnega sestoja so v analizi razčlenjeni, izhajajo poglavitno iz ugotovitve, da je nazadovanju vzrok izostanek gozdnogojitvenih del, oslabelost dreves kot posledica borbe ter regresije v tleh zaradi neusmerjenega gibanja in zadrževanja obiskovalcev.

Pozitivne ugotovitve:

- razvejana krožna dostopnost iz smeri dravske doline, Areha iz Oplotnice, Koroške, po vzdrževanih cestah,

- v neposredno zaledje spomenika je mogoče vstopati samo peš, kar je ugodno, posebno, ker ni v bližini parkirišč za avtomobile in avtobuse,

- na Osankarici, glavni izhodiščni točki k spomeniku, je prostorna gozdarska koča, s gostinskimi uslugami, prenočišči, sanitarijami ter večjim parkiriščem,

- na Osankarici je urejena spominska razstava, ki prikazuje zgodovino Pohorskega bataljona in vseh partizanskih enot na Pohorju, od leta 1941 do osvoboditve, razvoj organov oblasti, partizanskih ustanov ipd,

- sicer skromna in neenotna oprema informativnih tabel in smerokazov nas opozarja na druge kulturne in naravne objekte vredne ogleda na širšem območju;

- redno je nameščen oskrbnik za muzej in spomenik, ki je hkrati vodnik in tolmač;

- izdan je ličen vodnik "Spomenik Pohorskemu bataljonu" po izjemno dostopni ceni 6.0 din;

- bližina drugih rekreacijskih objektov in naravnih znamenitosti omogoča obiskovalcem širši program

Neugodne ugotovitve:

- stalno in rapidno propadanje gozdnega sestoja. Kot vzorčni primer za obravnavanje tovrstnih objektov je napravljena na ožjem območju valorizacija in metodološka shema z oceno stanja in nakazanimi postopki sanacije; ki je sestavni del raziskovalne naloge;

- vstopna pot k spomeniku je preskromno označena ;

- slabo so vzdrževane dostopne steze, ki zaradi vlage na močvirnih partijah, dvignjenega koreninskega sistema, blata ipd. na nekaterih odsekih dovoljujejo samovoljno razpršeno hojo po gozdu, kar bremeni dodatne površine in kvari enoten red in izgled ;

- poškodbe na vegetaciji, ki izhajajo iz obremenitve tal, zaradi hoje so zelo očitne na mestih večje koncentracije v obliki zbitosti tal in mehaničnih poškodb na koreninskem sistemu, ki izstopa in se še bolj izpostavlja, kar ima za posledico zastajanje v rasti dreves;

- zaenkrat ni predstavljena ali obnovljena niti ena zemljanka, še vidni ostanki v zemeljskih nasipih pa s hojo in erozijo izginjajo (o obnovi zemljank se je izrazila večina anketiranih);

- vzdrževanje in nadzor območja spomenika je preskromno organizirano. Sicer redkeje, vendar dogaja se, da pride do igre, razgrajanja, malic na granitnih ploščah, poslušanja tranzistorjev z zabavno glasbo, metanje odpadkov ipd;

- smetišče za vence in druge odpadke je v neposredni bližini spomenika

na robu borbenih položajev in vidno, kar je neprimerno;

- v gozdu niso izvedeni niti gojitveni ukrepi niti sanitarna sečnja. Nekatera suha in bolna drevesa predstavljajo pravo nevarnost za obiskovalce v slučaju loma;

- drugi dostop iz bližnje spodnje ceste ni jasno označen, niti ni možno parkirati več vozil, obiskovalci pa ga neredko uporabljajo;

- gozdno mladje se v glavnem ne obnavlja zato, ker je na tem odseku izjemno velika koncentracija divjadi, ki se hrani in objeda podrast;

- ni košev za odpadke;

- ni obnovljenega in opremljenega počivališča izven ožjega območja spomenika, ki je nujno zaradi sorazmerno dolge poti do spomenika (cca 20 min.);

- obiski so nesorazmerno razporejeni, na eni strani imamo preveliko koncentracijo obiskovalcev ob plastiki, medtem ko so okolišnji borbeni položaji skromno obiskovani;

- informativne table pri vstopu na ožje območje borbe nas premalo seznanjajo o dogodkih, manjka tudi kartografski prikaz;

- tudi na Osankarici ne zasledimo enoten sistem opreme, ki bi veljal za vse spomenike NOB v Sloveniji.

Smernice za projektne rešitve:

1. Gozdni prostor okoli spomenika.
   Na osnovi analize ugotavljamo, da je možno ta določeno obdobje (cca 30 let) vzdrževati območje spomenika v še avtentičnem gozdnem okolju ob predpostavki :

   a) da ne pride do naravne katastrofe (vetrolom, snegolom, požar, ipd)

   b) da uspejo predvideni gojitveni ukrepi, ki so prikazani v detailnem elaboratu (sanitarna in gojitvena sečnja);

   c) da z gojitvenimi ukrepi povzročen prehod v drugo stanje sestoja ne smatramo kot izgubo avtentičnosti;

   d) da z dodatnimi tehničnimi ukrepi usmerjamo obiskovalce k disciplinirani gibanju po prostoru spomeniškega sestoja;

2. Delitev območja na funkcionalno ločljive enote v sledečem obsegu:

a) neposredno območje spomenika: jedro, srednji del, zunanje območje

b) območje vhoda z nujno opremo

c) širše območje dostopnih cest in muzejsko - gostinskih objektov

A) Neposredno območje spomenika

⊖ jedro spomenika z granitnimi ploščami in zemljankami:

- rešitev problema komuniciranja. Primer: usmerjena hoja urejenih, utrjenih, pohodnih površinah, kot je sistem tal zmletega borovega lubja s peskom, lesen tlak okroglic ali brun, ali uporaba kompaktnega materiala od peska, betona, kamna, asfalta ipd. Presoje in izbor je nujno strokovno in komisijsko določiti;

- obnovitev in ohranjanje profila zemljank (eventuelna obnova in prezentacija zemljanke);

- maksimalen napor za ohranitev drevesnega sestoja, ki je v tem delu najbolj izpostavljen preobrazbi in negativnim vplivom;

⊖ osrednji del do položaja borcev:

- usmerjeno komuniciranje k jedru;

- določitev manifestativnega prostora, oziroma prostora za zadrževanje večjih skupin;

- ohranjanje sestoja;

⊖ zunanje območje (pas od položajev cca 30 m v krogu);

- uspostavitev krožne komunikacije z izbranimi počivališči;

- v primeru obnove sestoja, je na zunanjem robu potrebno zgraditi žično ograjo, ki bi preprečevala dostop divjadi v območje obnovitve, vezano vsaj dva do tri vhode;

- ohranjanje sestoja;

B) <u>območje vhoda z nujno opremo in vplivno območje</u>

Na sedanji lokaciji neposrednega vhoda k spomeniku bi morali dopolniti sistem informiranja po vzoru:

- ime spomenika ;
- akt o zavarovanju ;
- opis dogodka (legenda,kartografski prikaz);
- obveznost gibanja in obnašanja ;
- oznaka širšega kulturnokrajinskega prostora ;
- zgraditi preprost in nevsiljiv pokrit objekt zadrževanja v slučaju slabega vremena, za razlage in okrepčitev obiskovalcev;
- obnoviti sedežne prostore;
- diskretno locirati sanitarije;
- zgraditi kiosk ali prostor v sklopu pokritega objekta za zadrževanje, ki bi bil namenjen oskrbniku in vodiču, prodaji vodnikov in propagandnega materiala, kjer bi bil žig transverzale idr;
- eventuelna namestitev govornih avtomatov;
  (celotno območje in naprave s svojim zunanjim videzom ne smejo ogrožati enotnega videza osrednjega območja spomenika in borbenih položajev ter neposrednega varovalnega pasu);

<u>Vplivno območje:</u>

Vplivno območje je širši pas, ki spomeniškovarstvenemu prostoru omogoča krajinsko stalnost. V našem primeru obsega; zamočvirjen potok novo lokacijo smetišča na severu, del transverzalne poti, razvodje na jugu, in obsega pas cca 50 do 100 metrov odvisno od atraktivnosti in konfiguracije terena.

Ob domu Pohorskega bataljona na Osankarici bi želeli jasnejše obeležje, dostop k spomeniku in opremljeno večjo informativno tablo o kulturni in naravni dediščini v ožjem in širšem območju Pohorja.

3. Izdaja zavarovalnega akta s širšimi pooblastili, ki bi določal poleg imena in meje zavarovanja še:

- organ opravljanja (po možnosti interesna skupnost po vzgledu Roga);
- način izkoriščanja in nadzorstva ter posamezne omejitve in prepovedi;
- viri sredstev za financiranje varstva;

Konkretno s prostorskimi plani in izdelanimi urbanističnimi načrti bi pripomogli k aktivnemu varstvu prostora.

PRIKAZ VZROKOV PROPADANJA MATERIALA NA SPOMENIKIH NOB IN SANACIJSKE SMERNICE

Objekti in spomeniki NOB, ki se nahajajo v naravnem okolju so običajno narejeni iz lesa, kamna, betona, deloma iz železa in drugega materiala. Pri analizi obravnavanih območjih smo ugotovili, da najhitreje propada les, ki tako in tako v svoji življenski dobi teži, da iz organskega stanja prehaja v neorgansko materijo. Močno je prizadeto železo zaradi oksidacije, manj pa so vidni vzroki propadanja na kamnu če izvzamemo materiale, ki ne prenašajo našo klimo ali pa so podvrženi kemičnim vplivom. Na splošno rečeno so vzroki propadanja spomenikov NOB dvojni:

- biotični in
- abiotični

Biotični vzroki destrukcije so številnejši, vezani na velike skupine živih organizmov, ki soodvisno od temperaturnih pogojev, glede na vlago in druge zanj ugodne momente, vplivajo da materiali zgube odpornost, elastičnost, trdnost ipd.

Abiotične vzroke poškodb in propadanja lahko razdelimo v tri skupine:

1. mehanične - udarec, pritisk, trenje, sunki vetra ipd.

2. fizične - vlaga (meteorna, kondenzna, talna), temperaturne spremembe, požari, strele ipd.,

3. kemične - kisline in baze, soli, plini, npr. oksidacija železa ipd.

V to skupino sodijo tudi efekti radiacije in ustvarjanje pogojev za razvoj mikroorganizmov.

Abiotični in biotični faktorji, ki vplivajo na spremembe in preobrazbo objektov in naprav so največkrat soodvisni drug od drugega.

PRIKAZ BIOTSKIH IN ABIOTSKIH VPLIVOV NA GRADBENE MATERIALE

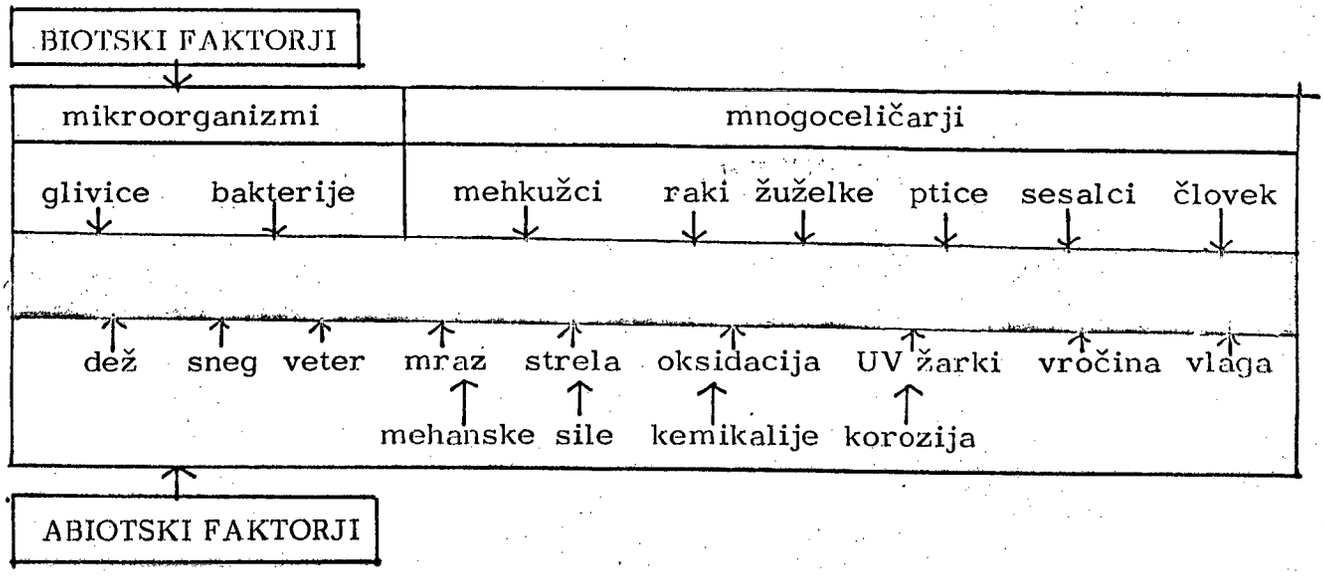

SMERNICE ZA IZDELAVO SANACIJSKEGA NAČRTA

S konservatorskim programom, ki določa način varovanja in oblikovanja na družbeno verificiranem spomeniku so zagotovljene možnosti za detailno restavratorsko obdelavo objekta. Za sanacijski ukrep je nujno delo strokovnjaka, ki na dognan način obdeluje material po sledečih elementih:

- predpriprave, določitev postopka, čiščenje in priprava za primerno konservatorsko obdelavo,
- analiza materiala (strukture, trdnosti, poroznosti ipd.),
- utrjevanje in impregniranje materiala z dodatki fungicidov,
- zunanja zaščita s premazi ali prekrivanjem,
- nadzor in vzdrževanje.

Informativni primeri:

Les:
Uporaba "Belles Restavrator 04.02 za les. Z njim v željeni barvi les zaščitimo pred trohnobo, gnitjem in insekti. Sredstvo poveča naravno odpornost lesa proti biološkim škodljivcem. Sredstvo izdeluje tovarna Belinka in je na zalogi.
Obdelovalci: Restavratorski atelje pri Z SRS SV.

Kamen:
Kamen se utrjuje s silikonskimi utrjevalci, ki imajo to lastnost, da povežejo razpadajoči kamen, preprečujejo dostop vlage, ne spremene barve, so odporni proti mehanskih poškodbam ipd.
Obdelovalci: restavratorski atelje pri Z SRS SV.

Železo:
Železo se čisti na licu mesta ali v laboratoriju na mehanski ali kemični (npr.galvanski) način. Nato sledi zaščitno premazovanje z različnimi visokokvalitetnimi transparentnimi smolami (najčešče akrilne smole).
Obdelovalci: Narodni muzej, Zavod za raziskavo materiala Ljubljana

Papir - obdeluje Muzej revolucije v Ljubljani.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA OBRAVNAVANJE SPOMENIKOV NOB V NARAVNEM OKOLJU

Splošna priporočila za obravnavanje spomenikov NOB v naravnem okolju izhajajo iz metodologije, ki je v spomeniškovarstveni rabi za naravno in kulturno dediščino.

Spomenik in njegovo območje obdelamo po sledečem postopku:

Kulturna dediščina	Naravna dediščina
1. inventarizacija opis fizičnih lastnosti spomenika: lega, veličina, obseg, izmira, stopnja ohranjenosti in analiza	1. inventarizacija oznaka območja, stanje, opis, analiza
2. valorizacija ali ocena spomenika v svoji vrsti	2. valorizacija vrednotenje območja glede na: znanstveno vrednost, izjemnost ali redkost, značilnost, kulturnovzgojno vrednost, ekološko vrednost, krajinsko oblikovno vrednost, ekonomsko vrednost, rekreacijsko vrednost, ogroženost
3. kategorizacija	3. določitev varstvene skupine z namembnostjo in varstvenim režimom

4. Registracija spomenika ali območja s pravnim predpisom, ki obravnava spomenik ali območje s celotnega družbenega vidika z vgrajenimi družbenoekonomskimi odnosi.

5. Izdelava ureditvenega projekta in programskega načrta, s povdarki na konservatorskem programu, s fazami konservacije, sanacije in restavracije, s socioekonomskim načrtom, načrtom predvidene kvantifikacije obiskovalcev, načrtom nujne opreme, načrtom, ki določa željeno strukturo prostora, gozdnogojitvenim načrtom in drugimi sistemskimi rešitvami, ki varovalne interese opredeljujejo v smislu aktivnega varstva.

Ožje in vplivno območje spomenika morata biti obravnavana v skladu z zakonom o temeljih sistema družbenega planiranja, vnešena v prostorske plane ali urbanistične načrte, ki precizirajo organizacijo dejavnosti v prostoru in uporabo prostora.

6. Realizacija, vzdrževanje in nadzor.

MINIMALNI ELEMENTI ALI POKAZATELJI OPREMLJENOSTI ZA OBISK, KI PRESEGA 20.000 LJUDI LETNO

Na podlagi analiz obravnavanih spomenikov NOB v naravnem okolju, določamo opremljenost po številu obiskovalcev, glede na njihov namen obiska in potrebe. Osnovna opremljenost:

1. Jasno obeležen in urejen dostop ter vstop k spomeniku
2. Javna splošna informacija o spomeniku, postavljena na primeren in nevsiljiv način. Osnovni elementi informacije so:
   a) ime spomenika
   b) akt o zavarovanju
   c) opis dogodka
      pogojno: - oris in kartografski prikaz,
      - obveznost gibanja in obnašanja,
      - splošna oznaka ostalega kulturnokrajinskega prostora,
      - druge informacije
3. Ostala oprema:
   a) smerokazi gibanja
   b) opisne informativne table na objektih ali ob njih
   c) varovalne naprave: razgledni ali zbiralni platoji, ki varujejo neposredni dostop do spomenika, ograje, mostovi, ipd.
   d) utrjene poti iz primernega materijala (pesek, les, lubje s peskom, plošče, asfalt ipd.)
   e) po potrebi govorilni aparati v več jezikih
   f) urejeno večje parkirišče za najmanj dva avtobusa in do 15 osebnih vozil
   g) sanitarije, minimum dva ženska stranišča, eno moško stranišče, dva pisuarja, umivalnika, pitna voda

I del = 65 str

h) koši za smeti, dislocirano skrito smetišče

i) pokrit prostor za zadrževanje v slabem vremenu

4. Prigoden prostor za manifestacije, zborovanja, komemoracije
5. Oskrbnik in organizirana vzdrževalna služba
6. Vodič z znanjem tujih jezikov in družbene ureditve ter nacionalne zgodovine Jugoslavije
7. Propagandni materijal: vodniki, prospekti, značke ipd.
8. Po potrebi v bližini gostinski lokal s prenočišči
9. Prostor z muzejskimi eksponati
10. Stalni viri financiranja

II. del : METODOLOGIJA ZA VAROVANJE IN OHRANJANJE GOZDNEGA PROSTORA NA OBMOČJU SPOMENIKOV NOB V NARAVNEM OKOLJU

V S E B I N A

1 UVOD

2 METODOLOGIJA RAZISKAVE - SHEMA

3 SITUACIJA

4 STANJE SESTOJA NA SPOMENIŠKEM PROSTORU

5 PREDLOG POSEKA

6 OBLIKA PREDVIDENEGA BODOČEGA SESTOJA

7 POKROVNOST PODRASTNE VEGETACIJE

8 SHOJENOST TAL

9 MODEL UREDITVE - AVTENTIČNI SESTOJ

10 KARTA OBMOČIJ SPOMENIKA

11 DOKUMENTACIJA

NALOGO IN PROJEKTNI MODEL JE OBDELAL

- ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO

  VARDJAN Franc, dipl.ing.arh.

- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO - ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE

  KMECL Marko, dipl.ing.,eoc.
  KOVAČEVIĆ mag.Nataša, dipl.ing.
  LESNIK Tone, dipl.ing.
  SMOLE Ivan, dipl.ing.
  STERMŠEK Zvone, tehn.risar
  ŽONTA Ivan, dipl.ing.

  - SODELAVCI DRUGIH ODSEKOV:
    ADAMIČ Miha, dipl.ing,
    TINTA Boris, dipl.ing.

- BIOTEHNIŠKA FAKULTETA - VTOZD ZA GOZDARSTVO ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

  mag. ANKO Boštjan, dipl.ing.
  ČAS Miran, dipl.ing.

U V O D

Na osnovi delovnega dogovora z Zavodom SR Slovenije za spomeniško varstvo je Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo , odsek za prostorsko načrtovanje ob pomoči Biotehniške fakultete VTOZD za gozdarstvo - enote za nego krajine in okolja, prevzel obvezo za sodelovanje pri podrobni obdelavi problematike zavarovanja spomenikov NOB v gozdnem prostoru.

Zavedajoč se pomembnosti naloge smo k njej pristopili s polno mero odgovornosti. V delovnem procesu smo spoznali, da je zahtevnost teh nalog mnogo večja od pričakovanih, zato v razpoložljivem času in nenazadnje tudi z razpoložljivimi sredstvi nismo mogli obdelati vseh modelnih primerov.

Vsled tega smo se osredotočili na problematiko enega objekta - SPOMENIK POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI , in ga obdelali do modelnega predloga ureditve v smislu procesnega postopka poteka raziskave prikazane na priloženi shemi METODOLOGIJA RAZISKAVE.

Zaradi racionalnosti in pravilne usmeritve nadaljevanja naloge smo mnenja, da je v tej fazi potrebna predhodna družbena verifikacija ter šele nato nadaljnji delovni postopki za izdelavo konkretnega projekta in za njegovo realizacijo.

METODOLOGIJA RAZISKAVE

S H E M A

	EVIDENTIRANJE	VALORIZACIJA	PROGNOZA
Za celo površino	Površina (digitalna metoda)	v m^2	Ostane
	Geološko	Geološka razvrstitev s pomočjo geološke karte	Ostane
	Pedološko	S pedološkimi profili	Ostane
	Fitocenološko	S fitocenološkim kartiranjem	Ostane z notranjimi spremembami
Po digitalnih površinskih enotah	Pokrovnost	Ocenjena	Povečana
	Obremenjenost tal	Ocenjena	Povečana
	Prostorski položaj	Položaj drevesa določen znotraj površ.segmenta	Čim enakomernejša razporeditev dreves
	Socialni položaj	Določen po gozdnogojitvenih kriterijih	Ostane
	Zdravstveno stanje	Določen po gozdnogojitvenih kriterijih	Rahla zastarčenost in zmanjšana vitaliteta
Za vsako drevo posebej	Drevesna vrsta		Ohranitev sedanje strukture s posebnim poudarkom na ohranjanju listavcev
	Takojšnji posek	Po gozdnogojitvenih kriterijih z upoštevanjem namena objekta	
	Bodoči posek		
	Ostane		

OBDELOVALNE NALOGE

M O D E L U R E D I T V E - PREDLOG

NADALJNJE NALOGE

VERIFIKACIJA PREDLOGA

PROJEKT

REALIZACIJA

SITUACIJA

OSANKARICA Z OKOLICO

M 1:10 000

oddelek 55

odsek c

spomeniško območje

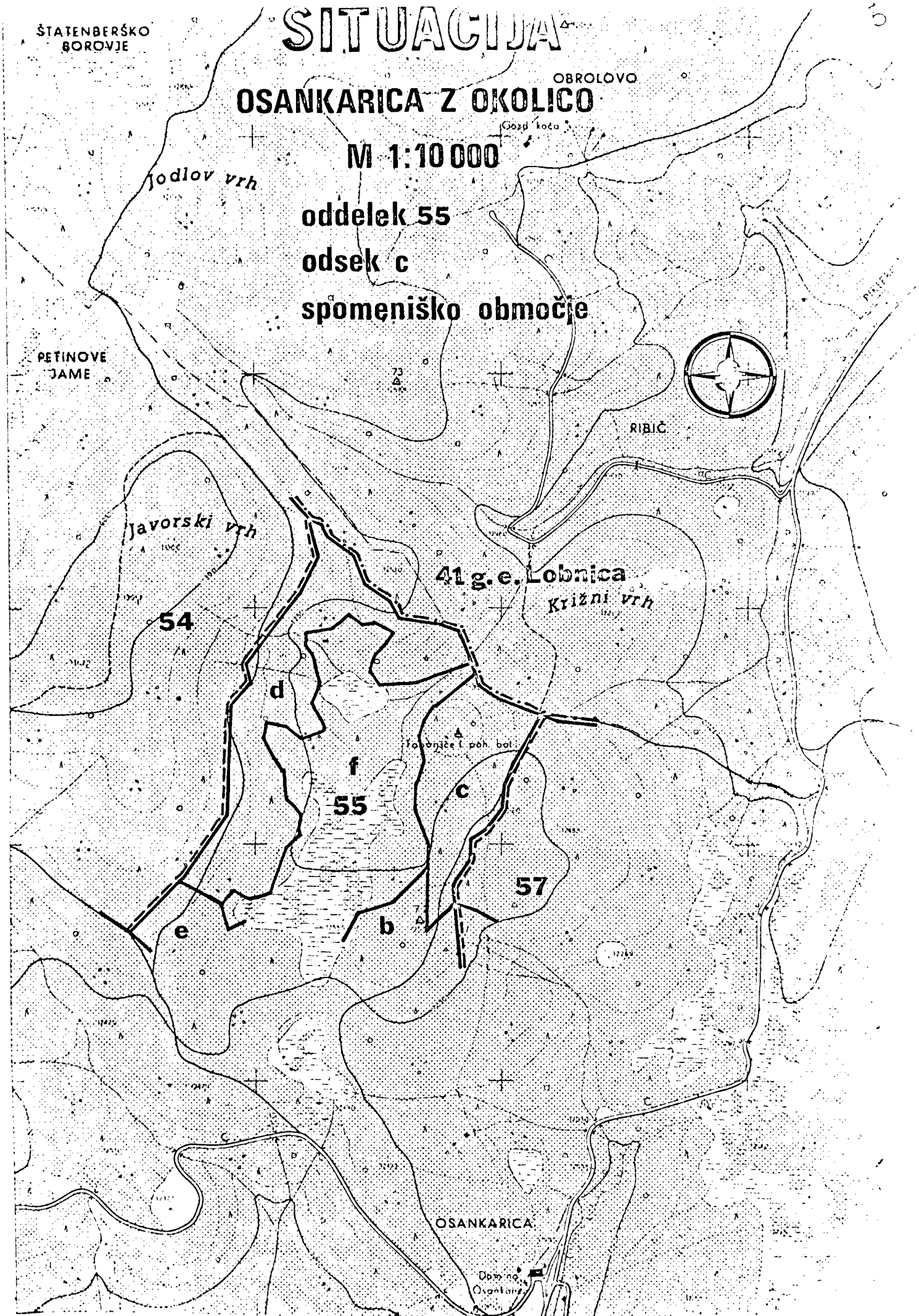

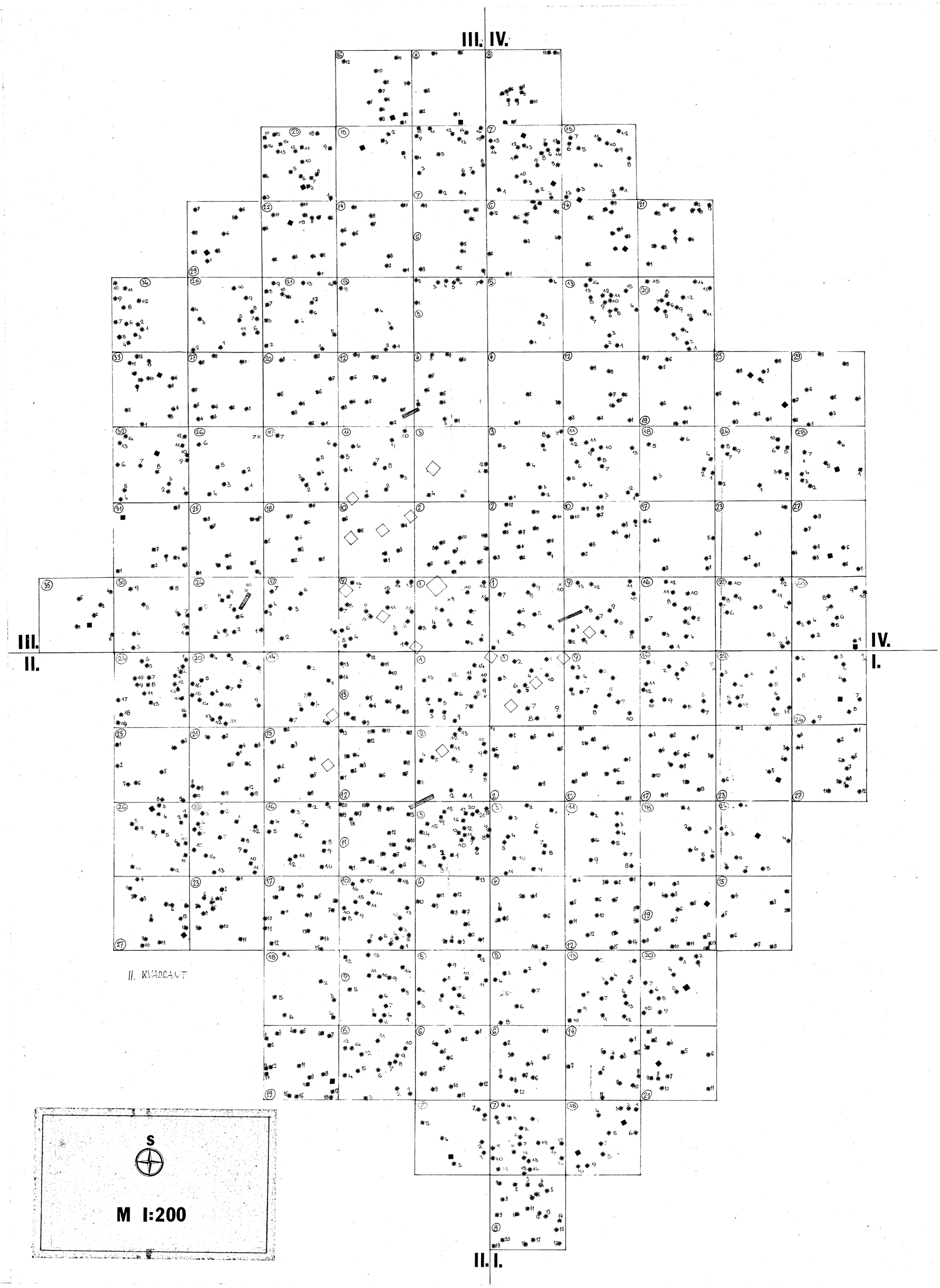

S P O M E N I K POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI

ANALIZA IN PROJEKTNI MODEL ZA METODOLOGIJO ZAVAROVANJA SPOMENIKOV NOB V GOZDNEM PROSTORU

STANJE SESTOJA NA SPOMENIŠKEM PROSTORU

STANJE GOZDNEGA SESTOJA

Makrolokacija spomeniškega območja je blago do zmerno razgibana centralna Pohorska planota . Območje leži v k.o.Kot (mariborsko gozdnogospodarsko območje ,[illegible] darska enota Oplotnica, odd.5 c del) na nadmorski v[illegible] 1230 m. Pobočje je blago (do 10°)obrnjeno proti s[illegible].

Tla so srednjeglboka sivo-rjava na tonalitni [illegible], ki je zlasti na [illegible] zanočvirjenost (ob[illegible] okolišu in [illegible] profil je nepovolna, [illegible] humusni [illegible] kisana, kar je posledica neustrezn[illegible] posegov v preteklosti.

V prirodni sestavi gozda dominira bukev, [illegible] in smreka. V sedanji sestavi prevladuje smreka. [illegible] ralo, tudi zelišč ni velike. Ploskost rastišča je [illegible] venkar je njena trajnost [illegible] vezana na trajno [illegible] lotnega talnega profila.

Gozd na objektu je izrazito enodoben. Sestavljata ga [illegible] in sevladujoči sloj smreke. Preteżno skupinsko, vendar v [illegible] obsegu, je v sestoju prisotna tudi jelka . Listavci se [illegible] le posamično in to predvsem jerebika kot ostanek zgodnje [illegible] sijskega štadija; nekaj je tudi bukve in drugih listavcev. Starost sestoja je približno 80 do 90 let, kar pomeni, da je bil gozd v času legendarne bitke star približno 50 do 70 let.

Analiza prirastka kaže, da gre za biološko degradaci[illegible] sestoja, saj so 5 in 10-letni prirastki minimalni. Ta ugotovitev [illegible] mnenje, da je bil zunanji izgled gozda v 40 letih podoben današnjemu in da lahko pričakujemo, da bo takšen izgled ohranil se nekaj desetletij.

Gospodarjenje z objektnim sestojem po vojni je bilo le v tem, da so bila odstranjena drevesa, ki so se posušila, ali kako drugače propadla. Tudi širše območje spomenika v polpreteklih dve[illegible] ni bilo intenzivno gospodarjeno. Kaže, da so gozdarji samoiniciativno [illegible] arali avtentično sestojno podobo in v gozd previdno in [illegible] posegali. Na posamičnih mestih je sestoj precej odprt. Tu se intenzivneje pojavlja zeliščni sloj. Sestojne obratine so stare [illegible] in so bile verjetno že v času bitke. Sicer na [illegible] star je v skladu s fitocenološkim stanjem.

Zaradi dokaj [illegible] so [illegible] ni. Zlasti dobrega koridor v [illegible] je okolica vlastjiko in okolica centralnih [illegible]. [illegible] je [illegible], [illegible] veliva tudi na vitalnost sestoja v tej [illegible] (tabel in karte) je moč razbrati, [illegible] vitalna, pa tudi močno oslabela ali celo [illegible].

Jedro sestoja tvori smreka, ki ohranja objektu kot [illegible] njegovo avtentičnost. Skupinsko prisotna jelka je v [illegible] nem stanju in lahko računamo, da jo bo treba [illegible] tih povsem odstraniti. Veliko primerkov je že [illegible]. Redki listavci so biološki stabilizatorji sestoja [illegible] oceno vlogo igrali tudi v bodoče.

Na objektu ni opaziti nobenih napotil ozirom navodil, [illegible] obiskovalci ne poškodovali drevja. (Vrezovanje in [illegible]). Sicer na tudi tovrstnih poškod[illegible] ni opaziti.

-ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO
- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA
— ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE

- BIOTEHNIŠKA FAKULTETA VTOZD-ZA GOZDARSTVO
— ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

-Ljubljana , november 1978

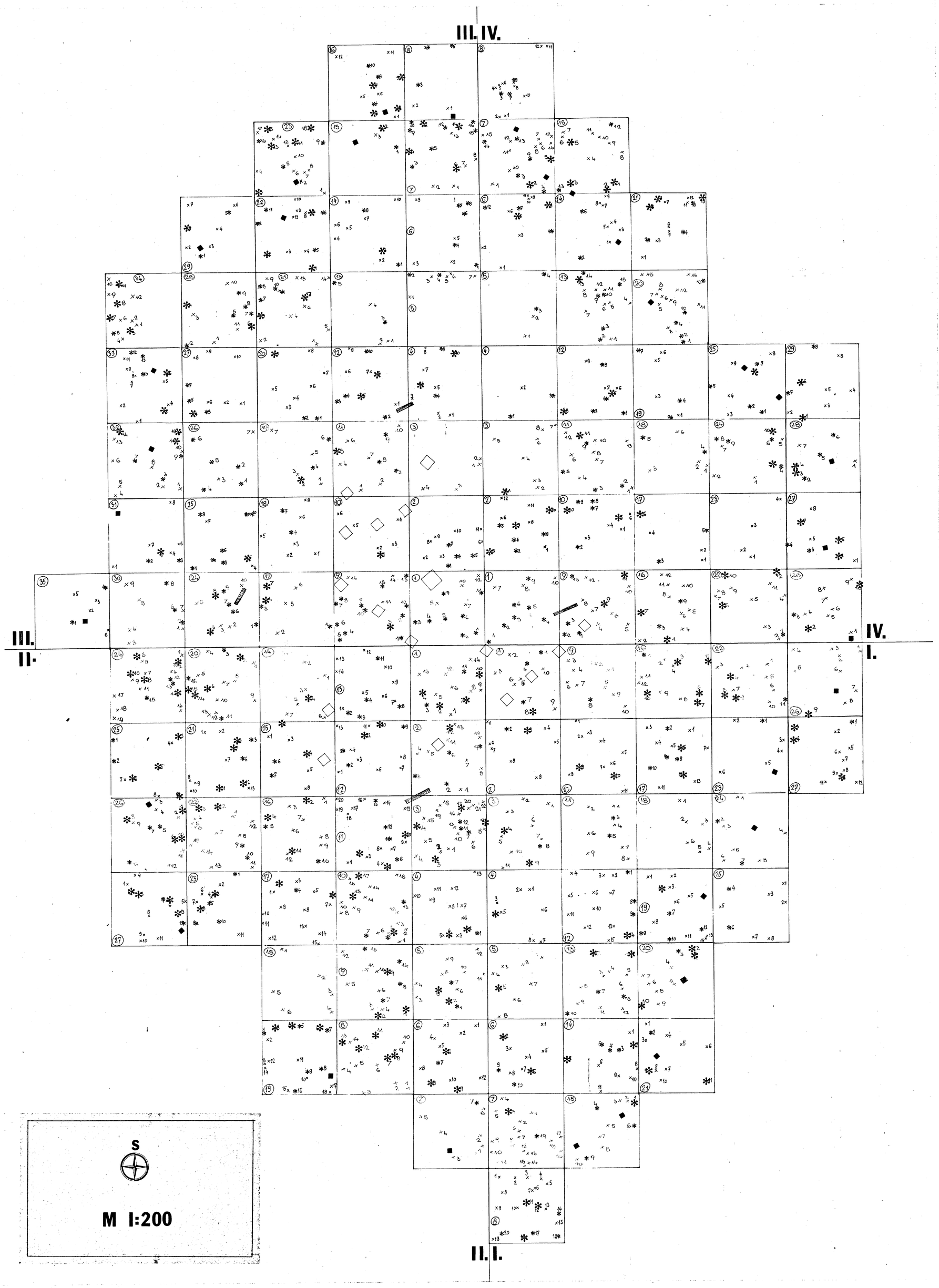

S P O M E N I K POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI

ANALIZA IN PROJEKTNI MODEL ZA METODOLOGIJO ZAVAROVANJA SPOMENIKOV NOB V GOZDNEM PROSTORU

PREDLOG POSEKA

P R E D L O G P O S E K A

Upoštevajoč namen objekta, sestojne ter rastiščne determinante ter oceno prirastoslovnih gibanj, predlagamo naslednje:

V a r i a n t a A

Da bi se ohranila starostna in sestojna struktura na objektu, ki bo najbolj verno predstavljala stanje tega gozda v času bitke, vsaj se 3- let, so nujni skrajno previdni posegi. Vadrzevati je potrebno enodobno strukturo, ki bo sestavljena iz dveh drevesnih slojev: dominantnega in sovladajočega. Kot sestojno polnilo bomo ohranili prisotne listavce na tudi drobnejša drevesa smreke, ki so zaostala v rasti (kornikl), ki so potrebna manj kot element mehanske sestojne trdnosti, bolj pa za ohranitev avtentičnosti. Vsa drevesa, ki so oslabela in iz kakršnihkoli razlogov propadajo (zlasti jelka), je potrebno sukcesivno odstranjevati. V načelu zdravih dreves ne sekamo, vendar predvidevamo, da bo treba v naslednjih 30 letih odstraniti tista drevesa, ki že danes kažejo znake devitalizacije. Odstraniti bo treba tudi drevesa, ki bodo iz kakršnihkoli razlogov nevarna za obiskovalce.

Pri spravilu lesa z objekta naj se uporabljajo sredstva, ki bodo čim manj prizadela sestoj in zemljišče.

Pri posecku je treba debla odžagati čim bolj pri tleh.

V a r i a n t a B

Zaradi starosti, slabše biološke stabilnosti predvidev posek na celi površini objekta in nato kvarlekasna regeneracija sestoja. Ta inačica ne pride v poštev pred 1[illegible] leti.

Po posecku bi morali objekt posaditi s smreco in posameznimi listavci. Umetna obnova sestoja je potrebna zategadelj, da bi lahko v najkrajšem času na objektu zonet dobili sestoj, ki bi bil podoben onemu v času bitke. Predvidevamo, da bi za obnovo in vzrast takšnega sestoja rabili 40 let.

Objekt bi morali ograditi z ograjo, ki bi preprečevala diviadi vstop. Obstajala bi namreč nevarnost, da prizadevanja pri vzgoji novega sestoja propadejo, če bi divjad sprcti obžirala novi nasad.

V a r i a n t a C

Postorna obnova sestoja na spomeniškem območju s skupinsko raznodobnim gospodarjenjem. Z ozirom na posebno funkcijo objekta kakor tudi velikost (razmeroma majna površina za takšen način gospodarjenja) takšen pristop odsvetujemo.

V a r i a n t a D

Možne so tudi parkovne ureditve spomeniškega prostora.

L E G E N D A :

* * DRIVESA PREDVIDENA ZA POSEK

-ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO
- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA
— ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE

-BIOTEHNIŠKA FAKULTETA VTOZD-ZA GOZDARSTVO
— ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

-Ljubljana, november 1978

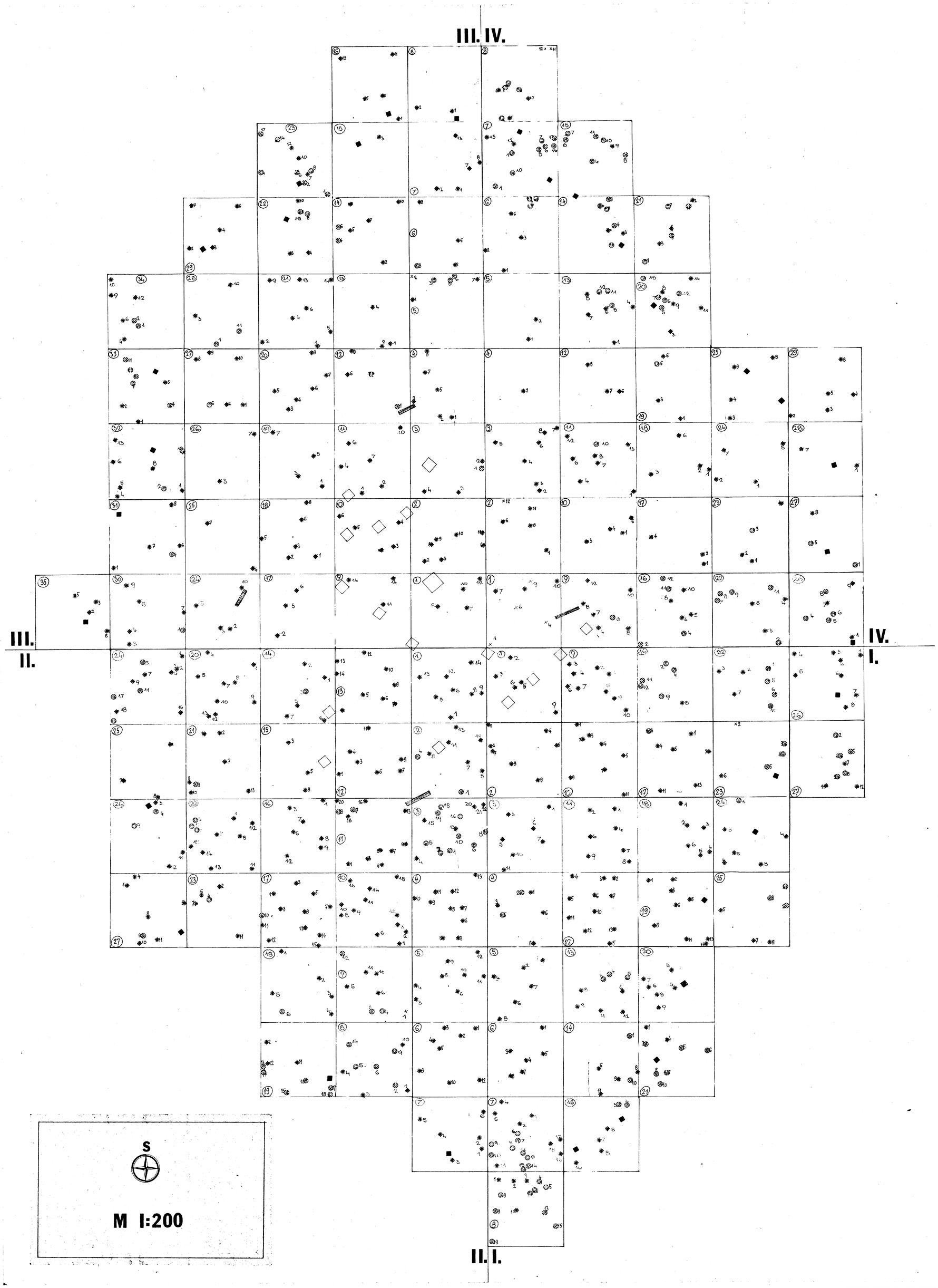

S P O M E N I K
POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI

ANALIZA IN PROJEKTNI MODEL ZA METODOLOGIJO ZAVAROVANJA SPOMENIKOV NOB V GOZDNEM PROSTORU

OBLIKA PREDVIDENEGA BODOČEGA SESTOJA

-ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO
- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA
— ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE

- BIOTEHNIŠKA FAKULTETA VTOZD ZA GOZDARSTVO
— ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

-Ljubljana, november 1978

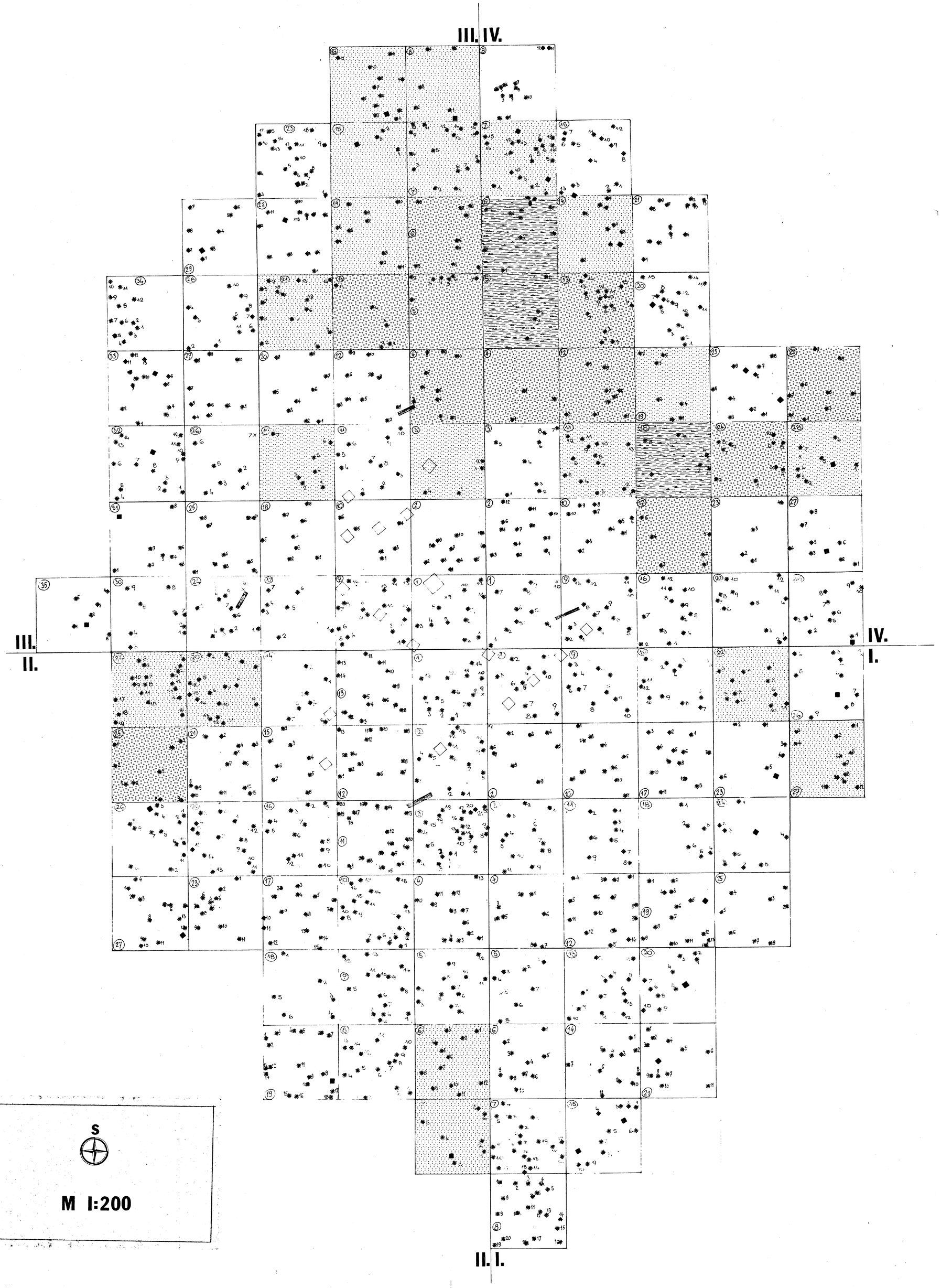

S P O M E N I K POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI

ANALIZA IN PROJEKTNI MODEL ZA METODOLOGIJO ZAVAROVANJA SPOMENIKOV NOB V GOZDNEM PROSTORU

POKROVNOST PODRASTNE VEGETACIJE

Inventarizacija podrastne vegetacije na območju obravnavanega sestoja je bila napravljena z namenom, da bi dobili sliko o njegovi razvojni usmerjenosti.

Pokrovnost podrasti je razen od prirodnih lokalnih rastiščnih razmer v veliki meri odvisna tudi od svetlobnih razmer v sestoju. Medtem ko pod gostim zastorom drevesnih krošenj podrasti praktično ni , lo[illegible] na jasah precej visoko pokrovnost. Iz karte je razvidno, da podrastna vegetacija dosega najmanjšo pokrovnost v južnih dveh kvadrastih (I. in II.) nad osrednjim spomenikom, v severnih dveh (III. in IV.) od spomenika navzdol proti potoku pa se pokrovnost nekoliko poveča, tako, da ta na nekaterih mestih tla skoraj popolnoma prekriva. Na teh mestih je sestoj najbolj preredčen in ima večje vrzeli.

Glede na vrsto podrasti moramo v prvi vrsti omeniti več vrst lokic (travam podobna zelišča) in nekaj vrst trav, ki s svojo gosto rušo posebno na svetlejših delih v večjih prerogah veže tla in so odporne tudi na kopito.

Nanj so zastopana ostala zelišča ter manjši. Na v tej opisani ploskvi nismo naleli niti grmovnih vrst niti mladja drevesnih vrst.

LEGENDA:

pokrovnost 5 - 1[illegible]

pokrovnost 10 - 5[illegible]

pokrovnost nad [illegible]

-ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO

- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA
— ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE

- BIOTEHNIŠKA FAKULTETA VTOZD-ZA GOZDARSTVO
— ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

-Ljubljana, november 1978

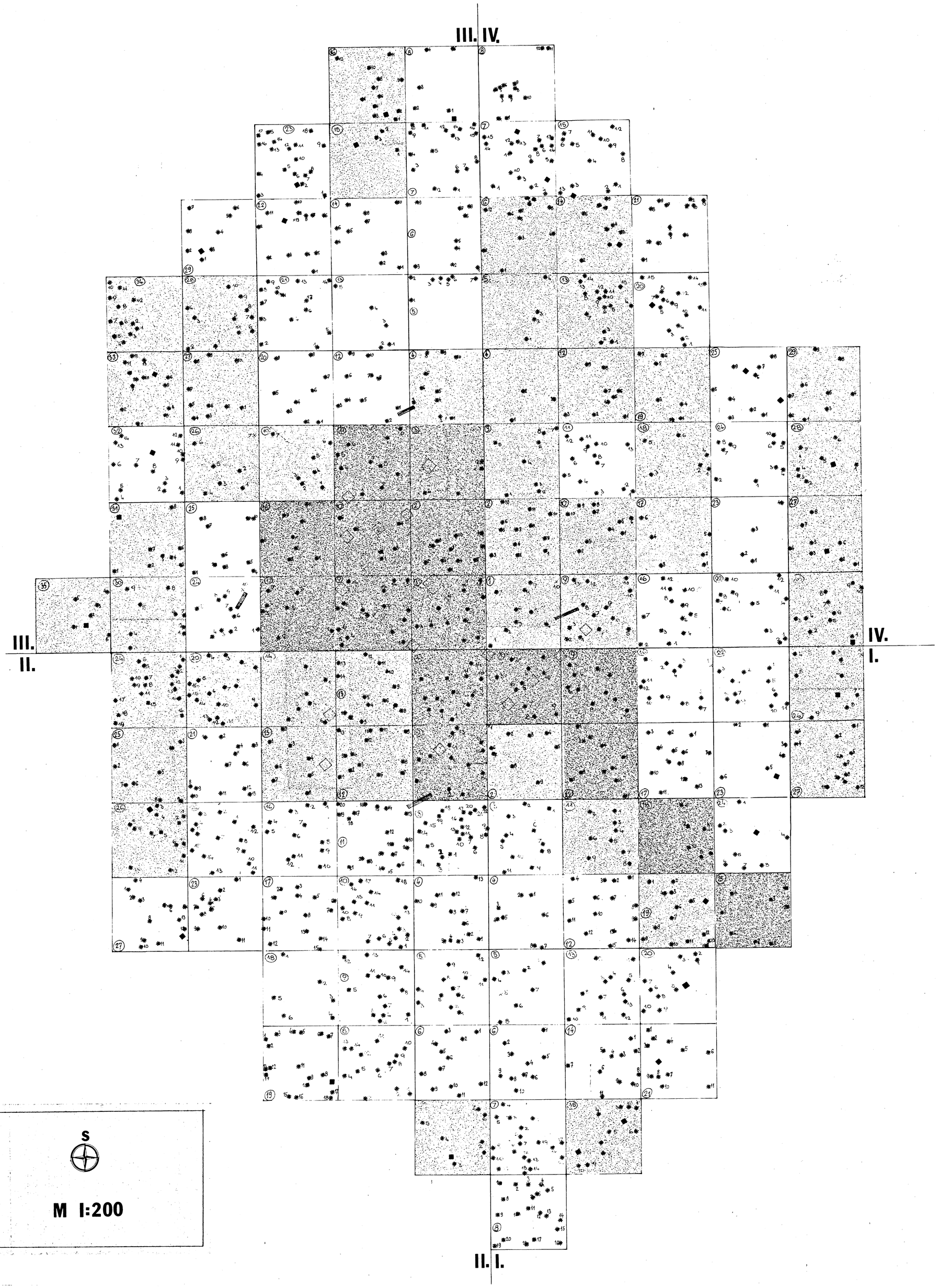

S P O M E N I K POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI

ANALIZA IN PROJEKTNI MODEL ZA METODOLOGIJO ZAVAROVANJA SPOMENIKOV NOB V GOZDNEM PROSTORU

SHOJENOST TAL

Prikaz shojenosti tal nam daje pregled o najbolj obiskanih smereh gibanja obiskovalcev na območju spomenika.

Iz povrhnjega pogled na objekt nam pokaže, da je najmočneje shojen osrednji del sestoja okoli glavnega spomenika (skulpture), skupaj z dostopno potjo do njega. Bohnji ras z obeležji borbenih položajev je sorazmerno manj shojen na nekaterih mestih za shojenosti tal sploh ni opaziti. Enaka ugotovitev velja tudi za območje med obema omenjenima conama, kjer so nekatere vrste površine navidez nepohojene, torej slabo obiskane.

Iz tega je mogoče sklepati, da je ogled okolja spomenika nepolnoma neusmerjen in stihijski, osredotočen predvsem na osrednji del mozda s skulpturo, kar ima za posledico izrazito zbitost tal v tem delu, izsušenje drevesnih korenin na talno površje in poškodbe korenin zaradi hoje obiskovalcev.

Podobno je na vsej dostopni poti tako na ožjem kakor tudi na širšem območju spomenika. Poleg tega se povečana shojenost tal občasno širi tudi na sosednje površine povsod tam, kjer je pot v deževnem času slabše prehodna. Tako se skupna površina zaradi hoje širi. Tal pohojena širi, s tem pa so ogroženi vedno novi deli sestoja.

Problem shojenosti tal je tu še posebno izrazit zaradi velike občutljivosti tal na erozijo, ki nastopa ob minimalnem nagibu površja.

LEGENDA:

SHOJENOST 1 — stalen vpliv hoje

SHOJENOST 2 — stalen, deloma ze zmerni vpliv hoje

SHOJENOST 3 — stalen, močan vpliv hoje z opaznimi poškodbami korenin

-ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO
- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA — ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE
- BIOTEHNIŠKA FAKULTETA VTOZD-ZA GOZDARSTVO — ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

-Ljubljana, november 1978

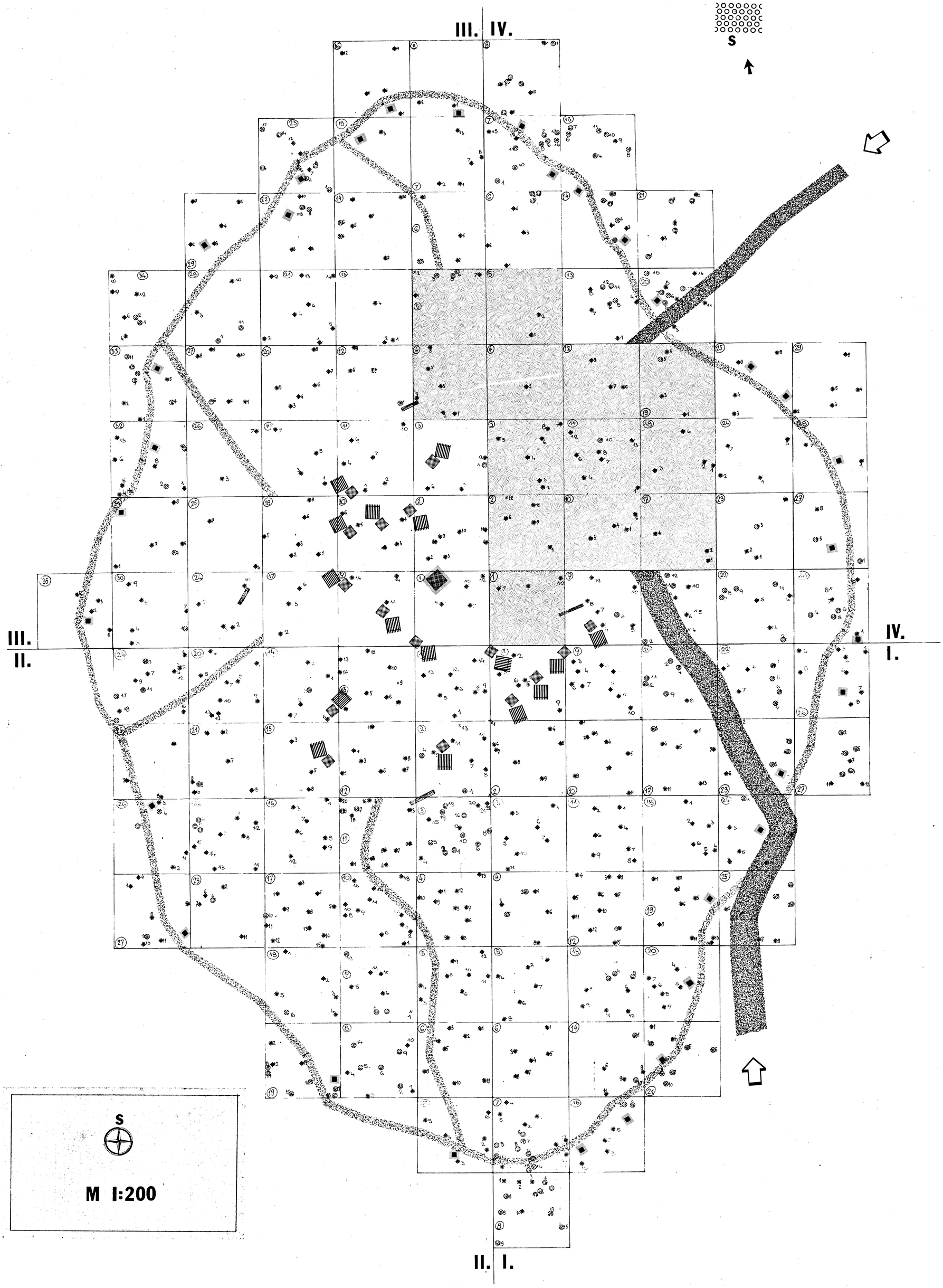

S P O M E N I K POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI

ANALIZA IN PROJEKTNI MODEL ZA METODOLOGIJO ZAVAROVANJA SPOMENIKOV NOB V GOZDNEM PROSTORU

MODEL UREDITVE – AVTENTIČNI SESTOJ

Glede na analizirano stanje v širšem in ožjem spomeni [illegible] osnovi dodelanega gradiva, zaključujemo na sledeče [illegible] rešitev:

Varianta A : AVTENTIČNI SESTOJ - VZDRŽEVALNI [illegible] MI USREDI
Varianta B : SPREJETEN SESTOJA - POLVAVTEN OZIDA
Varianta C : SPREJETEN SPOMENIŠKEGA OBJEKTA - NOVOGRAJENI [illegible]

A. - [illegible]: Obstoječe gozdno drevje je skoraj edina - [illegible] zgodovinskega dogodka. V kolikor bi uredili gozdnogospodarski in ureditveni nosilci bi lahko vsaj del avtentičnega [illegible] ja ohranili tudi dlje kot 40 let.
- problem : zaradi starosti sestoja (cca 60 let) in [illegible] ustrezni, projicirani nosilec je sestoj izrazito [illegible] in ga bo težko vzdrževati.

B. - [illegible]: ohranja se gozdna oblika spomeniškega [illegible] obdobje nov ozaledje (cca [illegible] let)
- problem : za daljše obdobje (cca 40 let) je [illegible] spomenenjen. Za osnevanje novega sestoja je potrebna [illegible] za zaščito pred divjadjo.

C. - [illegible]: Ustrezna varianta narekuje [illegible] gozdnem okolju dala poseben poudarek [illegible] meniškega prostora.
- problem : racionalnost koncepta glede na investicijske in vzdrževalne stroške.

Na osnovi [illegible] smo [illegible] za [illegible] AVTENTIČNI SESTOJ - [illegible] iz razloga, ker naša [illegible] avtentičnega sestoja, [illegible] zaščite [illegible] objekta, [illegible] je [illegible] B ali C varianto.

Za realizacijo predlagane [illegible] je potrebno [illegible] skozi proces razvoja [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]

Za [illegible] smo [illegible]
- za zavarovanje lokalitet [illegible]
- za [illegible] posameznih [illegible]
- za novozvo [illegible] z nižjo [illegible]
- za oblikovanje [illegible]
- za dovoljenje [illegible] spomeniško [illegible]
- za opredelitev [illegible]

Po dokončni verifikaciji predlagane variante je potrebno [illegible] in skicah) nakazane [illegible] ureditvenim načrtom, [illegible] gozdarskega načrta - [illegible] spomenika NOB, za katerega je [illegible] zavarovalni akt in opredeli [illegible].

LEGENDA:

- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]
- [illegible]

-ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO
- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA
— ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE

- BIOTEHNIŠKA FAKULTETA VTOZD - ZA GOZDARSTVO
— ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

-Ljubljana, november 1978

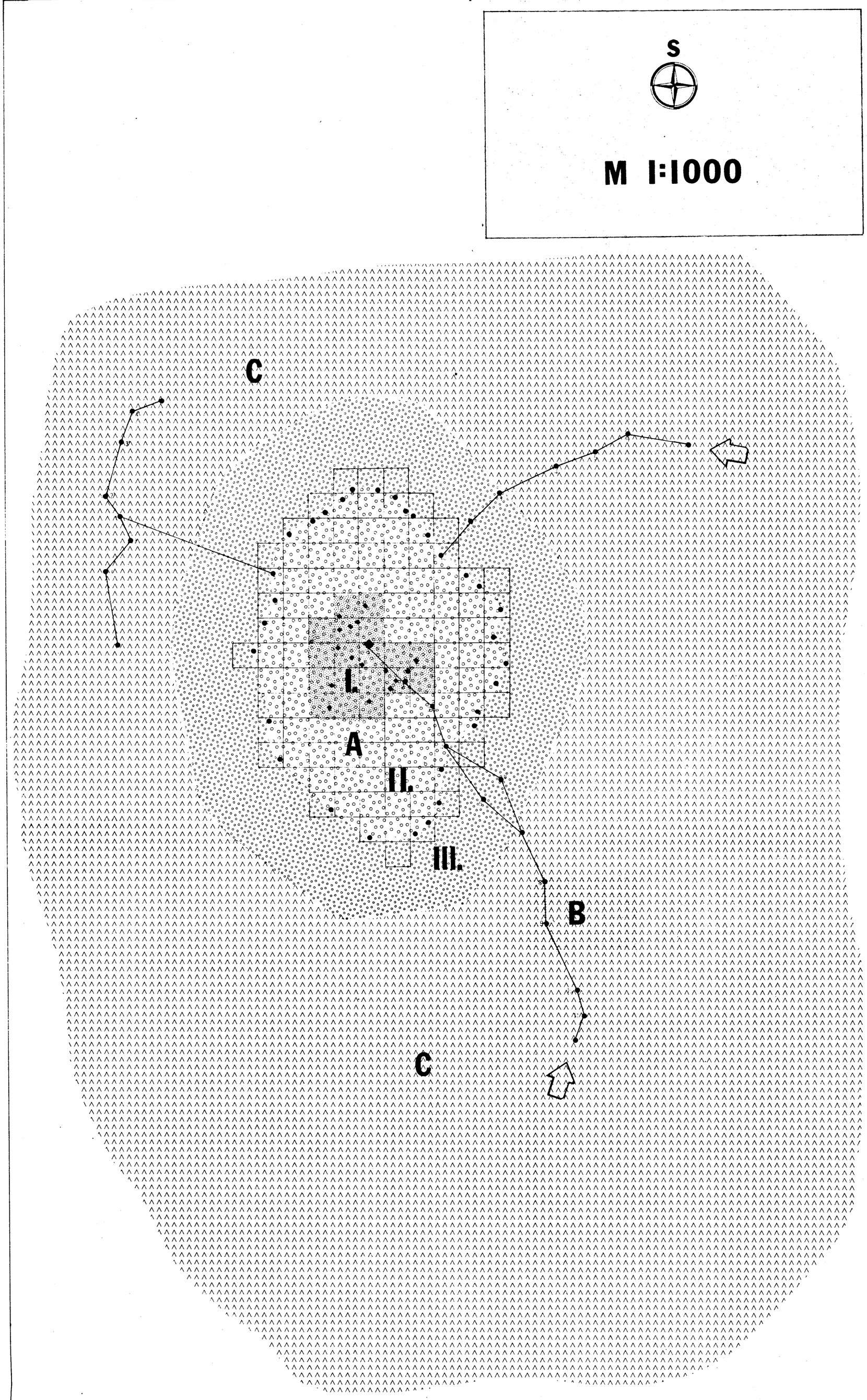

SPOMENIK POHORSKEMU BATALJONU NA OSANKARICI

ANALIZA IN PROJEKTNI MODEL ZA METODOLOGIJO ZAVAROVANJA SPOMENIKOV NOB V GOZDNEM PROSTORU

S karto obmorja je podana grafična struktura spomenika, njega prostora in situacija pristopnih poti ter toč stiku potoka kot specifične prostorske sestavine.

A. - OBMOČJE SPOMENIKA

I. - JEDRO SPOMENIKA z osnovnim vkopanim in zemljankami

II. - OBREDNJI DEL do obeležij polozajev borcev

III. - ZUNANJE OBMOČJE (30 m pas)

B. - VHODNO OBMOČJE

C. - VPLIVNO OBMOČJE

-ZAVOD SR SLOVENIJE ZA SPOMENIŠKO VARSTVO

- INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO PRI BIOTEHNIŠKI FAKULTETI LJUBLJANA
  — ODSEK ZA PROSTORSKO NAČRTOVANJE

- BIOTEHNIŠKA FAKULTETA VTOZD - ZA GOZDARSTVO
  — ENOTA NEGA KRAJINE IN OKOLJA

-Ljubljana, november 1978

D O K U M E N T A C I J A

P R I R A S T E K

Kvadrant		premer v cm	5 letni prir.	10 letni prir.
I-D	1	27,4	4 mm	7 mm
	2	35,1	3 mm	6 mm
	3	44,9	5	10
	4	44,8	4	9
	5	28,3	4	9
	6	48,3	3	9
	7	38,0	4,5	8
I-S	1	28,7	1,5mm	5mm
	2	33,0	1	3
	3	25,3	0,75	1,5
	4	24,7	1,5	5
	5	26,3	0,5	1,5
	6	28,0	2,5	6
	7	23,1	1,5	3,5
I-D	1	35,1	1,5 mm	4 mm
	2	36,6	1,7	4,7
	3	44,5	1,5	3,0
	4	43,1	3,0	7,0
	5	48,6	4,0	6,5
	6	44,0	5,0	10,0
	7	39,0	7,0	15,0
II-S	1	24,8	0,75	4,75
	2	26,0	1,5	4,0
	3	21,6	1,5	2,5
	4	22,7	0,5	1,0
	5	30,4	3,0	5,5
	6	22,3	0,7	1,5
	7	30,8	1,5	3,5
III-D	1	39,7	2 mm	5,5 mm
	2	43,0	4	9
	3	42,7	2	7
	4	38,0	3	7,5
	5	47,6	6,5	12
	6	46,6	8	13
	7	34,5	3	6
III-S	1	24,4	1,5	3
	2	28,2	1,0	1,7
	3	25,8	0,7	2,0
	4	24,4	2,0	4,5
	5	27,0	1,0	2
	6	26,1	2,0	4,0
	7	21,8	3,0	5,5

15 l.pr.	20 l.pr.	25 l.pr.	30 l.pr.
7,7 mm	12 mm	14,5 mm	19,5 mm

35 l.pr.	40.l.pr.	45.l.pr.	50 l.pr.
25,5 mm	32,5 mm	39,5mm	48,5 mm

Kvadrant		premer v cm	5 letni prir.	10 letni prir.
IV-D	1	42,3	4,0 mm	12 mm
	2	39,4	4,0	8
	3	37,9	4,0	7
	4	39,6	2,5	5,5
	5	34,9	3,0	7,0
	6	43,2	4,5	9,0
	7	38,2	7,0	14,0
	8	46,5	6,0	12,0
IV-S	1	22,2	1	2
	2	26,4	1	2,5
	3	23,6	1,5	4
	4	19,2	2,5	4
	5	26,3	1,5	3
	6	25,0	1,0	2,0
	7	28,0	2,5	3,5

PRIRASTEK IZVEN PLOSKVE

D - dominantna - zdrave

S - sovladajoče

POTOK (vlažna tla)		premer v cm	5 letni	10 letni	podrast
	1.	35,5	10,0 mm	20,0 mm	migalični šaš
	2.	26,2	10,0 mm	18,0 mm	na šotnem mahu
	3.	27,5	4 mm	9 mm	na šotnem mahu ob potoku

MOŽNI ZAVIRALNI VPLIVI RASTLINOJEDE DIVJADI NA OBLIKOVANJE SESTOJA

Kot pomemben zaviralni dejavnik predvidenih gozdnogojitvenih del v območju moramo upoštevati prisotno rastlinojedo divjad . Kakšen je, oziroma bo njen dejanski vpliv lahko predvidevamo iz raziskave , ki smo jo julija 1978 opravili na 19 kontrolnih ploskvah velikosti 7 x 7 m v območju med Roglo, Arehom in Tremi kralji. S popisi na kontrolnih ploskvah smo analizirali prehranske zmogljivosti okolja, istočasno pa smo ugotavljali vpliv rastlinojede divjadi na rastlinstvo (stopnja izkoriščenosti oziroma izpašenosti).

Prehranski pogoji za rastlinojedo divjad na obravnavanem območju so že poleti (v času popisovanja na kontrolnih ploskvah) izrazito neugodni. Ugotovljena (ocenjena) stopnja pokrovnosti zeliščnega sloja je v povprečju le 0,4 (40%), pokrovnost grmovnega sloja pa manj kot 0,1. Še mnogo slabši so prehranski pogoji pozimi, ko je pokrovnost zeliščnega sloja minimalna. Pri tem velja opozoriti, da sta grmovni in zeliščni sloj praktično edini izvor hrane za rastlinojedo divjad v območju.

Zaradi skromne "prehranske ponudbe" v območju ter neugodne kombinacije prisotnih vrst divjadi , med katerimi so kar štiri rastlinojede vrste: gams, srnjad, jelenjad in damjak.

Prihaja do izrazite celoletne neuravnoteženosti med primarnim producentom rastlinstvom in potrošnikom prvega reda (v konkretnem primeru) rastlinojedo divjadji. Ta neuravnoteženost se najlepše odraža na stopnji objedenosti mladja gozdnega drevja (glej tabelo):

PRISOTNO MLADJE GOZDNEGA DREVJA NA 19 KONTROLNIH PLOSKVAH

	št. osebkov	*od tega pošk.*	*% poškod.*	
Bukev	*180*	*130*	*72%*	*povpr. stopnja objedenosti*
G. javor	*137*	*68*	*49*	
jerebika	*275*	*243*	*88*	
jelka	*178*	*82*	*46*	*68%*
Smreka	*1209*	*100*	*8*	
	1979	*623*		

Pri tem moramo poudariti, da je število mladja skromno in znaša v proučevanem območju (izračunano iz podatkov po kontrolnih ploskvah) komaj 2,1 kom/m^2 , oziroma 21.000 kom/ha .

V primeru presvetlitve drevesnega sloja zaradi pomlajevanja (ugotovljena pokrovnost dreves.sloja napr.0,6) pa lahko pričakujemo, da bo vpliv divjadi na grmovni in zeliščni sloj še narasel.

Pri današnji številčnosti divjadi je torej smreka edina "perspektivna" drevesna vrsta, ki prihaja v poštev za naravno pomladitev brez površinske zaščite, z ograjo. V primerju, da smreka postavljenemu cilju ne odgovarja, pa je potrebno celotno območje, kjer so predvidene gojitvene intervencije zavarovati pred divjadjo z ograjo.

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
				I. KVADRANT				
1	1		19	2	2	+	0	3
	2		29	1	1			
	3		31	1	1			
	4		19	3	2	+		
	5		25	2	1			
	6		34	1	1			
	7		17	3	2	+		
	8		16	3	3	+		
	9		22	2	1			
2	1		33	1	1		0	2
	2		27	2	2			
	3		29	3	3	+		
	4		33	1	1			
	5		28	2	1			
	6	jereb.	34	2	1			
	7	jereb.	21	2	1			
	8		25	1	1			
	9		27	2	1			
3	1		43	1	1		0	1
	2		18	3	2	?		
	3		34	1	1			
	4	jelka	25	3	3	+		
	5		35	1	1			
	6		43	1	1			
	7	jelka	40	1	1			
	8	jelka	10	3	2			
	9	jelka	29	3	3	+		
	10		28	2	1			
	11		46	1	1			
4	1	jelka	59	1	1		0	1
	2		23	2	1			
	3		26	2	1			
	4		18	3	3	+		
	5	jereb.	10	3	2			
	6		29	1	1			
	7		22	2	2			
	8		33	1	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
5	1		29	2	1		0	1
	2		35	1	1			
	3	jelka	21	2	2			
	4		33	2	1			
	5		21	3	3	+		
	6		32	2	1			
	7		33	1	1			
	8		40	1	1			
6	1		32	1	1		0	1
	2		13	3	3	+		
	3		28	2	1			
	4		27	1	1			
	5		34	2	1			
	6		19	3	3	+		
	7		27	2	1			
	8		30	1	1			
	9		25	2	2			
	10		22	2	2			
7	1		32	1	1		0	1
	2		26	2	1			
	3		19	3	3	+		
	4		27	2	1			
	5		30	2	1			
	6	bukev	8	3	3	+		
	7	bukev	12	3	2			
	8	"	23	2	1			
	9	jereb.	14	3	3	+		
	10	bukev	10	3	2			
	11		44	1	1			
	12	bukev	9	3	2			
	13	jerebika	12	3	3	+		
	14	bukev	20	2	1			
	15	bukev	12	3	1			
	16		29	1	1			
	17		38	2	1			
	18		29	2	1			
	19		18	2	2			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
8	1		33	2	1		0	1
	2	jelka	33	2	1			
	3		32	2	1			
	4	bukev	23	2	1			
	5	bukev	9	3	3	+		
	6	bukev	14	3	1			
	7	bukev	8	3	1			
	8		44	1	1			
	9	bukev	18	3	2			
	10	jelka	36	1	1			
	11		13	3	3	+		
	12	jelka	42	3	3	+		
	13	bukev	23	2	1			
	14	jelka	31	2	2			
	15	bukev	14	3	3	+		
	16	bukev	10	3	2			
	17		51	1	2			
	18		16	3	3	+		
	19		21	3	1			
	20		17	3	2			
9	1		34	1	1		0	3
	2		21	3	1			
	3		28	2	1			
	4		26	2	1			
	5		30	2	1			
	6		28	2	1			
	7		33	1	1			
	8		36	3	3	+		
	9		33	2	1			
	10		34	1	1			
10	1		29	2	1		0	3
	2		28	2	1			
	3		29	2	1			
	4		23	3	1			
	5	javor	15	3	1			
	6		23	3	2			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
10	7		30	1	1			
	8		27	2	1			
	9		32	1	1			
	10		20	3	3	+		
	11		34	1	1			
11	1		29	2	1		0	2
	2		28	2	1			
	3		27	2	2			
	4		37	1	1			
	5		25	3	2			
	6		32	2	1			
	7		26	2	1			
	8		32	2	1			
	9		27	1	1			
12	1		17	2	2		0	1
	2		23	2	1			
	3		25	1	1			
	4		27	2	1			
	5		30	2	1			
	6		34	2	1			
	7		39	1	1			
	8		23	3	2			
	9		20	3	2			
	10		32	1	1			
	11		36	1	1			
	12		25	2	1			
	13		37	1	1			
	14		17	3	3	+		
	15		29	2	1			
13	1		16	3	3	+	0	1
	2		16	3	3	+		
	3	bukev	28	2	1			
	4	bukev	27	3	1			
	5	bukev	14	3	2			
	6		23	2	1			
	7	jelka	34	2	3			
	8		30	2	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
13	9		36	1	1			
	10		19	3	2			
	11		24	2	1			
	12		21	2	1			
	13		21	2	2			
14	1	jereb.	16	2	1		0	1
	2		10	3	3	+		
	3		20	3	2			
	4		31	1	2			
	5		27	2	2			
	6		31	2	1			
	7		18	3	3	+		
	8		36	1	1			
	9		34	2	1			
	10	bukev	6	3	2			
	11		29	2	1			
15	1		16	3	3	+	0	2
	2	bukev	14	3	1			
	3	bukev	25	2	1			
	4		20	3	2			
	5		21	3	1			
	6	jelka	49	1	2	+		
	7		25	2	1			
	8		24	2	1			
	9		30	2	2			
	10		25	3	1			
16	1	jelka	50	2	2		0	1
	2	bukev	9	3	2			
	3		29	3	3	+		
	4	bukev	19	3	1			
	5		25	3	3	+		
	6		43	2	3	+		
	7		44	1	3	+		
	8		21	3	1			
	9	bukev	27	2	1			
	10		30	2	3	+		

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
	11	bukev	16	2	1			
	12	bukev	15	3	1			
17	1		27	2	1		0	1
	2	jelka	44	1	2	+		
	3	jelka	16	3	2			
	4		34	1	1			
	5		26	2	1			
	6		16	3	3	+		
	7		29	2	1			
	8		23	2	2			
	9		19	2	2			
	10		34	2	2			
	11		33	2	1			
	12		18	3	3	+		
	13		29	2	1			
18	1		40	1	1		0	3
	2		39	1	1			
	3		24	2	1			
	4		39	1	1			
	5		29	2	1			
	6		31	2	1			
19	1		28	2	1		0	2
	2		34	2	1			
	3		29	2	1			
	4		15	3	3	+		
	5		29	2	1			
	6		24	2	1			
	7		22	3	2			
	8		40	1	1			
	9		15	3	2			
	10		14	3	3	+		
	11		22	2	1			
	12		21	3	3	+		
	13		30	2	1			
	14		33	2	1			
20	1		14	3	3	+	0	1

Objekt OSAJKARICA

Raziskovalni popis objekta

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
20	2		23	3	3	+		
	3		23	2	2			
	4		24	2	1			
	5		24	2	1			
	6		28	2	1			
	7		24	2	1			
	8		32	2	1			
	9		34	1	1			
	10		19	3	3	+		
21	1		41	1	1		0	1
	2		21	3	2			
	3	javor	12	3	2			
	4		30	2	1			
	5	bukev	11	3	2			
	6	bukev	19	3	1			
	7	bukev	36	2	1			
	8	bukev	16	3	1			
	9		11	3	3	+		
	10	bukev	22	2	2			
	11	jelka	45	3	3	+		
22	1	bukev	22	2	1		z10	1
	2		41	1	1			
	3	bukev	41	2	1			
	4		14	3	3	+		
	5	bukev	26	2	1			
	6	bukev	14	3	1			
	7	smreka	31	2	1			
	8		18	3	3	+		
	9		22	3	3	+		
	10	bukev	9	3	2			
	11	jelka	37	2	2	+		
23	1	jelka	28	2	2		0	1
	2		26	2	1			
	3	bukev	14	3	2			
	4	javor	14	3	2			
	5	javor	14	3	1			
	6		47	1	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
24	1	bukev	41	3	2		0	1
	2		20	2	2			
	3		34	1	1			
	4		31	2	1			
	5		38	2	1			
	6		32	2	1			
	7		27	3	2			
	8		50	1	1			
25	1	bukev	22	3	2		0	3
	2	bukev	28	3	2			
	3		35	2	1			
	4	jelka	34	2	2			
	5	jelka	25	2	1			
	6		22	3	2			
	7		31	2	1			
	8		40	2	1			
26	1		29	3	1		0	2
	2		31	2	1			
	3		30	2	1			
	4		44	1	1			
	5		43	1	1			
	6		31	2	1			
	7		37	2	1			
	8		36	2	1			
	9		54	1	3	+		
27	1		22	3	2		10	2
	2	bukev	35	1	1			
	3		47	2	3	+		
	4		35	2	3	+		
	5	bukev	8	3	2			
	6	bukev	15	3	1			
	7		23	3	1			
	8	bukev	28	2	1			
	9	bukev	14	3	1			
	10		13	3	3	+		
	11		38	1	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
	12		27	2	1			
				II. KVADRANT				
7	1	bukev	31	2	1		10	2
	2	javor	29	2	1			
	3		32	2	1			
	4		34	1	1			
	5		32	2	1			
	6		37	2	1			
	7		21	3	2			
6	1		22	3	1		10	1
	2		44	1	1			
	3		29	2	1			
	4		27	3	1			
	5		32	1	1			
	6		18	3	3	+		
	7		22	2	2			
	8		30	2	1			
	9		33	3	3	+		
	10		26	2	1			
	11		22	3	3	+		
	12		29	2	1			
	13							
5	1		19	3	2		0	1
	2		14	3	3	+		
	3		35	1	1			
	4		28	2	1			
	5		19	3	2			
	6		27	2	1			
	7		18	3	2			
	8		32	2	1			
	9		21	2	1			
	10		39	1	1			
	11		22	3	1			
	12		33	1	1			
4	1		18	3	2		0	1
	2		16	3	3	+		

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
4	3		27	2	1			
	4		23	3	3	+		
	5		32	1	1			
	6		22	2	1			
	7		25	2	1			
	8		39	1	1			
	9		21	2	1			
	10		24	2	1			
	11		24	2	1			
	12		28	2	1			
	13		24	2	1			
3	1	bukev	12	3	1		0	1
	2	bukev	12	3	1			
	3		10	3	3	+		
	4		19	2	1			
	5	javor	16	2	1			
	6	bukev	21	2	1			
	7		19	3	2			
	8	bukev	12	3	1			
	9		9	3	3	+		
	10	bukev	17	2	1			
	11		7	3	2			
	12		9	3	2			
	13		27	2	1			
	14		13	3	3	+		
	15		28	2	1			
	16	bukev	11	3	2	+		
	17		13	3	3	+		
	18	bukev	11	3	2			
	19	bukev	27	2	1			
	20		10	3	2	+		
	21		31	2	1			
	22		26	2	1			
2	1	bukev	24	3	1		0	3
	2	jelka	50	1	2	+		
	3		19	3	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
2	4	bukev	23	2	1			
	55		27	2	1			
	6		31	2	2			
	7		25	2	1			
	8		32	2	1			
	9	jelka	25	2	2	+		
	10		36	1	1			
	11		30	2	1			
	12		18	3	3	+		
	13		22	2	1			
1	1		26	2	1		0	3
	2		22	3	2			
	3		17	3	2			
	4		17	3	3	+		
	5		26	2	1			
	6		25	2	1			
	7		18	3	3	+		
	8		27	2	1			
	9		26	2	1			
	10		15	3	3	+		
	11		18	3	2			
	12		21	2	1			
	13		32	1	1			
	14		31	1	1			
8	1		41	2	1		0	1
	2	bukev	14	3	1			
	3		43	2	1			
	4	jelka	43	2	1			
	5	bukev	26	3	1			
	6	bukev	18	3	1			
	7		20	3	3	+		
	8		27	3	3	+		
	9	bukev	11	3	1			
	10		29	2	1			
	11	jelka	41	3	3	+		
	12		20	3	3	+		

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
8	13		33	3	3	+		
	14	bukev	7	3	1			
9	1		10	3	3	+	0	1
	2		15	3	1	+		
	3	bukev	18	3	1			
	4	javor	19	3	3	+		
	5		21	2	1			
	6		28	2	1			
	7		19	3	2			
	8		17	3	2			
	9		14	3	3	+		
	10		39	1	1			
	11		26	2	1			
	12	bukev	32	1	1			
	13		18	3	2			
	14		3	2				
10	1		29	1	1		0	1
	2		22	2	1			
	3		25	2	1			
	4		15	3	3	+		
	5		18	3	2			
	6		24	2	1			
	7		18	3	2			
	8		22	3	1			
	9		19	2	1			
	10		27	2	1			
	11		27	1	1			
	12		29	2	1			
	13		21	3	2			
	14		21	2	1			
	15		15	3	3	+		
	16		29	2	1			
	17		14	3	3			
	18		26	2	1			
11	1		19	2	1		0	1
	2		14	3	3			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
11	3		31	2	1			
	4		32	2	1			
	5		14	3	3	+		
	6		16	3	2			
	7		23	2	1			
	8		28	1	1			
	9		24	2	1			
	10		13	3	3	+		
	11		17	3	2			
	12		18	3	2			
	13		28	2	1			
	14		14	3	3	+		
	15		20	2	2			
	16		25	2	1			
	17	javor	21	2	1			
	18		18	3	1			
	19	javor	18	2	1			
	20		26	2	1			
12	1		27	2	1		0	2
	2		23	2	2			
	3		28	2	1			
	4		25	2	1			
	5		16	3	2			
	6		30	1	1			
	7		31	1	1			
	8		20	3	1			
	9		17	3	2			
	10		14	3	3	+		
	11		30	1	1			
	12		19	3	3	+		
13	1		29	2	1		0	2
	2		19	3	2	+		
	3	jelka	23	2	2			
	4		25	2	2			
	5		33	1	1			
	6		24	2	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
13	7		35	1	1			
	8		21	3	2	+		
	9		24	2	1			
	10		27	2	1			
	11		22	2	2			
	12		29	2	1			
	13		34	2	1			
	14		25	3	1			
14	1		36	2	1		0	2
	2		29	2	1			
	3	javor	16	3	2			
	4		24	3	3	+		
	5		29	2	1			
	6		35	2	1			
	7		28	2	1			
15	1		18	3	2	+	0	2
	2		20	3	3	+		
	3		30	2	1			
	4		22	3	3	+		
	5		36	1	1			
	6		16	3	2			
	7		23	3	2			
	8		34	2	1			
16	1		25	2	1		0	1
	2		21	3	3	+		
	3		27	2	1			
	4		14	3	3	+		
	5		16	3	2			
	6		25	3	1			
	7		34	1	1			
	8		24	2	1			
	9		34	2	1			
	10		20	3	2			
	11		16	3	3	+		
	12		26	2	1			
17	1		24	2	1		0	1

Objekt OSAJKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
17	2		19	3	3	+		
	3		21	2	1			
	4		19	2	2			
	5		22	2	1			
	6		16	3	3	+		
	7		24	2	1			
	8		28	2	1			
	9		26	2	1			
	10	javor	18	3	1			
	11		27	2	1			
	12		30	2	1			
	13		32	2	1			
	14		28	2	1			
	15		23	3	1			
18	1	27	2	1		0	1	
	2		34	2	1			
	3		40	2	1			
	4		31	2	1			
	5		27	2	1			
	6	bukev	22	3	1			
19	1	bukev	22	3	2		0	1
	2		35	2	1			
	3	jelka	42	3	3	+		
	4		30	3	3	+		
	5		31	2	2			
	6	jelka	30	2	3	+		
	7	jelka	36	2	2			
	8	jelka	30	2	2			
	9	jelka	34	2	2	+		
	10	bukev	21	2	1			
	11		39	2	1			
	12		54	1	1			
	13	bukev	14	3	2			
	14	bukev	9	3	2			
	15	bukev	9	3	2			
	16	jelka	42	2	2			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
19	17	bukev	18	3	1			
	18	bukev	9	3	2			
20	1		28	2	1		10	2
	2		19	3	3	+		
	3		16	3	2			
	4		37	1	1			
	5	jelka	28	2	1			
	6		20	3	3	+		
	7		23	2	1			
	8		30	2	1			
	9		30	2	1			
	10		37	1	1			
	11		16	3	2			
	12		22	2	1			
	13		23	2	1			
	14		17	3	3	+		
	15		9	3	3	+		
	16		8	3	2			
21	1		27	2	1		0	1
	2		21	2	1			
	3		24	2	2			
	4		20	3	3	+		
	5		12	3	3	+		
	6		15	3	2			
	7		31	2	1			
	8		39	1	1			
	9	bukev	34	3	1			
	10		32	2	1			
	11		15	3	3	+		
	12		15	3	3	+		
	13		34	2	1			
22	1		28	2	1		0	1
	2		17	3	2	+		
	3		17	3	3	+		
	4	bukev	14	3	1			
	5	bukev	22	2	1			
	6	bukev	22	2	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
22	7		37	1	1			
	8		34	1	1			
	9		26	2	2			
	10		21	3	2			
	11		30	2	1			
	12		19	2	1			
	13		35	1	1			
	14		28	2	1			
	15		37	1	1			
	16		17	3	2			
23	1		25	3	2		0	1
	2		20	3	1			
	3		10	3	3	+		
	4	javor	11	3	2			
	5	jelka	38	2	2			
	6		23	2	1			
	7	bukev	16	3	1			
	8	jelka	28	2	3	+		
	9		21	2	2			
	10	jelka	29	2	2			
	11		22	2	1			
24	1		42	1	1		10	2
	2		14	3	3	+		
	3		25	3	1			
	4		23	2	1			
	5	javor	12	3	2			
	6		14	3	3	+		
	7		25	2	1			
	8		9	3	3	+		
	9		25	2	1			
	10		15	3	3	+		
	11	jer.	18	3	1			
	12	jelka	12	3	2			
	13		19	3	2			
	14		21	3	3	+		
	15	jelka	13	3	2			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
24	16		36	1	1			
	17	jerebika	29	2	1			
	18		29	2	1			
	19	jerebika	19	3	3	+		
25	1		25	3	2		20	2
	2		47	1	2			
	3		13	3	3	+		
	4		36	2	1			
	5		14	3	3	+		
	6	jelka	22	3	3	+		
	7		24	2	1			
	8		34	2	1			
	9		29	3	3	+		
26	1		12	3	3	+	0	2
	2	jelka	20	3	2			
	3		32	2	1			
	4	bukev	14	3	1			
	5		18	2	2			
	6		11	3	3	+		
	7		19	3	2			
	8		14	3	3	+		
	9	bukev	14	3	2			
	10		11	3	3	+		
	11		26	2	1			
	12		18	3	1			
	13		20	3	2			
27	1		37	2	1		0	1
	2		10	3	3	+		
	3		15	3	3	+		
	4		30	2	1			
	5		37	1	1			
	6		22	3	3	+		
	7		25	2	2			
	8		31	2	1			
	9	bukev	19	3	1			
	10		42	1	1			
	11		35	2	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
27	12		21	2	2			
	13		18	3	1			
		II. DEL III KVADRANT						
1	1		22	2	2			
	2		32	1	2		0	3
	3		21	2	2			
	4		16	3	2			
	5		18	3	2			
	6		26	2	2			
	7		35	1	1			
	8		33	1	1			
	9		24	2	2			
	10		29	1	1			
	11		21	2	2			
	12		29	1	1			
2	1		30	2	2		0	3
	2		27	2	1			
	3		25	2	1			
	4		24	2	2			
	5		18	2	2			
	6		33	1	1			
	7		17	2	2	+		
	8		35	1	1			
	9		39	1	1			
	10		24	2	1			
	11		30	1	1			
3	1	bukev	27	2	1		10	3
	2		29	2	1			
	3		35	2	1			
	4		32	2	1			
4	1		31	2	1			
	2		42	1	1		15	2
	3		40	1	1			
	4		25	3	2	+		
	5	jelka	50	1	1			
	6		32	2	3	+		

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
4	7		43	2	1			
	8		43	2	1			
	9		30	2	2			
	10		9	3	3	+		
5	1		37	1	1			
	2	jelka	33	2	2		20	1
	3	bukev	16	3	2			
	4		42	2	2			
	5	bukev	25	2	1			
	6	bukev	23	2	2			
	7		32	2	1			
6	1		26	2	2			
	2		36	1	1		25	1
	3	bukev	12	3	2			
	4		15	3	3	+		
	5		33	2	1			
	6	jelka	20	3	2	+		
	7		26	2	2			
	8		27	1	2			
	9		39	1	1			
7	1		30	2	1			
	2		33	2	1		10	1
	3		23	2	2			
	4		9	3	3	+		
	5		23	2	2			
	6		15	3	3	+		
	7		28	2	1			
	8		39	1	1			
	9		23	2	2			
	10		21	2	2			
	11		18	3	3	+		
	12		18	3	2			
	13		35	2	1			
	14		18	3	3	+		
	15		26	2	2			
	16		26	3	2			
8	1		33	1	1			
	2		28	2	1		5	1

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
8	3		19	3	2			
	4		26	2	2			
	5	jelka	40	1	2			
9	1		19	2	2			
	2		30	1	2		0	3
	3		11	3	3	+		
	4		27	2	2			
	5		21	2	2			
	6		27	2	2			
	7		20	3	2			
	8		19	2	2			
	9		25	2	2			
	10		27	2	2			
	11		34	1	1			
	12		25	2	2			
	13		30	2	2			
	14		37	1	1			
	15		25	2	2			
	16		29	2	1			
10	1		18	3	3	+		
	2		30	2	1		0	3
	3		32	1	1			
	4		26	2	1			
	5		34	2	1			
	6		28	2	1			
11	1		41	1	1			
	2		37	1	1		0	3
	3		22	3	2			
	4		29	2	1			
	5		16	3	3	+		
	6		35	2	1			
	7		35	1	1			
	8		28	2	2			
	9		28	2	2			
	10		32	2	1			
12	1	bukev	29	2	1			
	2		23	2	2		0	1

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
12	3		23	2	2			
	4		27	2	2			
	5		22	3	3	+		
	6		38	1	1			
	7	bukev	29	2	1			
	8		34	3	3	+		
	9		38	2	1			
	10	jelka	31	2	2			
13	1		34	2	1			
	2		37	2	1		15	1
	3		31	2	2			
	4		32	2	1			
	5		28	2	2			
	6		15	3	3	+		
14	1		27	2	2			
	2		44	1	1		10	1
	3		31	2	3	+		
	4	bukev	13	3	2			
	5		31	2	1			
	6	bukev	10	3	2			
	7		31	2	1			
	8		43	1	2			
	9		42	2	1			
	10		29	2	1			
15	1		24	2	2			
	2		16	3	3	+	10	2
	3		39	2	1			
16	1		32	1	1			
	2		16	3	3	1	5	2
	3		19	3	3	+		
	4		18	3	2			
	5		29	2	1			
	6		33	1	1			
	7		32	3	3	+		
	8		25	2	2			
	9		16	3	3	+		

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
16	10		21	2	2			
	11		29	2	1			
	12		29	2	1			
17	1		20	2	2			
	2		45	1	1		0	3
	3		28	2	2			
	4		15	3	3	+		
	5		29	2	1			
	6		44	1	1			
	7		16	3	3	+		
18	1		43	1	1			
	2		34	3	2		0	3
	3		37	2	1			
	4		25	2	2			
	5		30	2	1			
	6		37	2	1			
	7		29	2	2			
	8		36	1	1			
19	1	27		2	1			
	2		19	3	3	+	5	2
	3		34	2	1			
	4		28	2	2			
	5		28	2	1			
	6		30	1	2			
	7		30	2	1			
20	1		25	2	2			
	2		25	2	2		0	1
	3		34	1	1			
	4		29	2	1			
	5		30	2	1			
	6		35	1	1			
	7		31	2	1			
	8		36	1	1			
	9		16	3	3	+		
21	1		31	2	1			
	2		36	1	1		5	1

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
21	3		25	3	3	+		
	4		38	2	1			
	5		31	2	1			
	6		34	1	1			
	7		21	2	2			
	8		18	2	2	+		
	9	jelka	33	2	1			
	10		25	2	2			
	11		25	2	2			
	12		31	2	3	+		
	13		28	2	1			
	14		30	2	1			
22	1		26	2	3	+		
	2		24	2	3	+	0	1
	3		32	1	1			
	4		40	1	1			
	5	jelka	28	2	2			
	6		18	2	2			
	7		38	2	3	+		
	8	bukev	4	8	2			
	9	bukev	4	3	2			
	10		27	2	1			
	11	jelka	43	1	2			
	12		24	2	2			
	13		28	2	1			
23	1	bukev	6	3	2			
	2	bukev	9	3	2		0	1
	3		26	2	3	+		
	4	bukev	10	3	2			
	5		44	1	2			
	6	bukev	4	3	2			
	7		32	2	1			
	8	bukev	9	3	2			
	9		20	2	2			
	10		30	2	1			
	11		28	2	3			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
23	12		28	2	1			
	13		37	2	3			
	14	bukev	8	3	2			
	15	jelka	29	2	3	+		
	16		17	3	2	+		
	17	bukev	14	2	2			
	18		9	3	3	+		
24	1		23	2	2			
	2		36	1	1		0	1
	3		27	2	1			
	4		18	3	3	+		
	5		27	2	1			
	6		26	2	2			
	7		25	2	2			
	8		27	2	3	+		
	9		28	2	2			
	10		29	2	1			
25	1		17	2	2			
	2		29	1	2		0	1
	3		24	2	2			
	4		34	1	1			
	5		21	2	3	+		
	6		26	1	2			
	7		36	1	1			
	8		26	2	2			
	9		34	2	2			
	10		39	1	2			
26	1		30	2	2			
	2		34	1	2		0	2
	3		28	2	1			
	4		29	2	2			
	5		28	2	2			
	6	jelka	28	2	2	+		
	7		27	2	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
27	1		49	1	1			
	2		37	2	1		0	2
	3	jelka	32	2	2			
	4	jelka	22	2	3	+		
	5	jelka	28	2	3			
	6	bukev	22	2	1			
	7		27	2	2			
	8		35	2	1			
	9		36	2	1			
	10		31	2	1			
28	1	bukev	19	2	1			
	2	jelka	32	2	2		0	2
	3		21	2	1			
	4		10	3	3	+		
	5	jelka	29	2	2			
	6	jelka	32	2	3	+		
	7		34	1	2			
	8		26	2	2	+		
	9		44	1	2			
	10		36	1	1			
	11	bukev	9	3	2			
29	1		24	2	2			
	2		31	2	1		0	1
	3		29	2	1			
	4		41	1	1			
	5	jelka	25	2	2			
	6		34	1	1			
	7		28	2	1			
	8		20	2	3	+		
30	1	bukev	5	3	2			
	2		22	2	2		0	2
	3		41	1	1			
	4		43	1	1			
	5		24	2	1			
	6		24	2	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
30	7		34	1	1			
	8		27	2	2			
	9		28	2	1			
31	1		25	2	1			
	2		25	2	2		0	2
	3		16	2	2			
	4	bukev	6	3	2			
	5	jelka	35	2	3	+		
	6		27	2	1			
	7		39	1	1			
	8		28	2	1			
32	1		31	2	1			
	2	javor	16	2	1		0	1
	3	javor	38	2	2			
	4		45	1	1			
	5		46	1	1			
	6		29	2	1			
	7		25	2	2			
	8		42	2	1			
	9	jelka	33	2	2			
	10	bukev	8	3	2			
	11		27	2	3	+		
	12		27	2	3			
	13		30	2	1			
	14	jelka	25	2	3	+		
33	1		29	2	1			
	2		39	1	1		0	2
	3		21	2	3	+		
	4	bukev	24	2	2			
	5		33	2	1			
	6		21	3	3	+		
	7	bukev	23	2	1			
	8	bukev	9	3	2			
	9	bukev	7	3	2			
	10	jelka	38	1	2			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
33	11	bukev	21	2	1			
	12		27	2	2			
	13		38	1	2			
34	1	jerebika	10	2	2			
	2	bukev	12	2	2			
	3	jelka	24	2	3	+		
	4		34	1	1			
	5		24	2	2			
	6		37	1	1			
	7		20	3	3	+		
	8		18	3	3	+		
	9		33	2	1			
	10		28	2	1			
	11		16	3	3	+		
	12		42	1	1			
	13		28	2	2		0	2
35	1		49	1	2			
	2		34	1	1		0	2
	3		32	2	1			
	4		24	2	2			
	5		32	2	1			
	6		38	2	1			

IV. KVADRANT

1	1		30	2	1			
	2		24	2	2		0	2
	3		22	2	2			
	4		24	2	1			
	5		19	2	2			
	6		26	2	1			
	7		27	2	1			
	8		25	2	2			
	9		37	1	1			
	10		37	1	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
2	1		26	2	1			
	2		32	2	2		0	2
	3		18	3	3	+		
	4		20	2	2			
	5		16	3	2			
	6		33	1	1			
	7		21	2	3	+		
	8		25	2	1			
	9		21	2	2			
	10		18	2	3	+		
	11		39	1	1			
	12		34	1	1			
3	1		17	3	3	+		
	2		29	2	1		0	2
	3		32	2	1			
	4		29	2	1			
	5		40	1	1			
	6		29	2	2			
	7		28	2	2			
	8		23	2	2			
4	1		25	2	2			
	2		26	2	1		56	2
	3		20	2	2			
5	1		35	2	1			
	2		29	2	1		90	2
	3		18	3	2			
	4		23	2	2			
6	1		28	2	1			
	2		31	2	1		70	2
	3		47	1	1			
	4		24	2	2			
	5		18	3	3	+		
	6		33	2	1			
	7		24	2	2			
	8		12	3	3	+		

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
6	9	jerebika	19	2	1			
	10	"	12	2	2			
	11	"	11	2	2			
	12		20	2	2			
7	1	bukev	5	3	2			
	2		14	3	3	+	5	1
	3		34	1	2			
	4		18	2	2			
	5		9	3	3	+		
	6	bukev	20	2	2			
	7	bukev	8	3	2			
	8	bukev	23	2	1			
	9		19	2	2			
	10	bukev	11	3	2			
	11	bukev	25	2	1			
	12		30	2	1			
	13	jelka	15	3	2			
	14	bukev	22	2	2			
	15	jel ka	35	1	1			
	16	bukev	17	2	2			
	17	bukev	9	3	2			
8	1		53	1	1			
	2	bukev	4	3	2		0	1
	3		5	3	2			
	4		33	2	1			
	5	bukev	7	3	2			
	6	"	11	3	2			
	7		31	2	2			
	8	bukev	8	3	2			
	9		23	2	2			
	10		45	1	1			
	11	bukev	10	3	2			
	12		40	2	1			
9	1		28	2	2			
	2		23	2	2		0	2

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
9	3		17	2	2			
	4		32	2	1			
	5		29	2	1			
	6	jerebika	17	2	2			
	7		29	2	1			
	8		22	2	1			
	9		19	2	3	+		
	10		30	2	1			
	11		25	2	3	+		
	12		31	1	1			
	13		18	3	2			
10	1		26	2	1			
	2		22	2	2	+	0	2
	3		39	1	1			
	4		31	2	1			
	5		17	3	3	+		
	6		39	1	1			
	7		26	2	2			
	8		23	2	2			
	9		22	2	2			
	10		34	2	3	+		
11	1		43	1	1			
	2		21	2	2		5	1
	3		23	2	2			
	4		33	2	1			
	5		21	2	2			
	6		30	2	1			
	7		37	2	1			
	8		31	2	1			
	9		23	2	2			
	10	bukev	30	2	1			
	11		23	2	2	+		
	12		36	1	1			
	13		32	2	1			
12	1		25	2	2			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
12	2		21	2	2	+	30	2
	3		17	2	3	+		
	4		20	2	2			
	5		17	2	3	+		
	6		32	2	1			
	7		34	2	1			
	8		26	2	2			
	9		22	2	1			
13	1		36	1	1			
	2		26	2	2		25	2
	3		21	2	2	+		
	4		31	2	1			
	5	bukev	9	3	2			
	6		37	2	1			
	7		28	2	1			
	8		50	1	1			
	9		27	2	2			
	10		29	2	2			
	11	bukev	12	3	2			
	12	bukev	19	2	2			
	13		14	3	3	+		
	14	jelka	41	1	2			
	15		30	2	2			
14	1	bukev	39	1	1			
	2		29	2	2		5	2
	3		37	2	1			
	4	bukev	12	3	3	+		
	5		33	2	1			
	6		26	2	2			
	7	bukev	9	3	2			
	8	jerebika	14	2	2			
	9	bukev	8	3	2			
15	1	jelka	20	2	2	+		
	2		10	3	2	+	0	1
	3		31	2	3	+		

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
15	4	bukev	11	2	2			
	5		16	3	3	+		
	6	bukev	18	2	1			
	7	bukev	14	2	2			
	8	bukev	20	2	1			
	9		38	1	1			
	10	bukev	9	3	2			
	11	bukev	20	2	1			
	12		19	2	2			
	13		24	2	2			
16	1		42	2	3	+		
	2	bukev	14	3	2		0	1
	3	jelka	35	1	2			
	4	javor	28	2	1			
	5		23	2	2			
	6		33	2	1			
	7		20	2	3	+		
	8		46	1	1			
	9		23	2	2			
	10		41	1	1			
	11	bukev	20	2	2			
	12	bukev	27	2	1			
17	1		27	2	1			
	2		37	2	1		20	2
	3		22	2	2	+		
	4		33	2	1			
	5		25	2	2			
	6		18	2	3	+		
18	1		31	2	1			
	2		28	2	1		60	2
	3		34	1	1			
	4		25	2	2			
	5		16	3	2	+		
	6		32	2	1			
19	1		30	2	1			

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
19	2		19	2	3		10	2
	3		23	2	1			
	4		20	2	2			
	5	bukev	15	3	2			
	6		30	2	1			
	7		27	2	2			
20	1		26	2	2			
	2		25	2	2		0	1
	3		29	2	1			
	4		19	2	2			
	5	bukev	24	2	2			
	6	bukev	13	3	2			
	7	bukev	11	3	2			
	8	jelka	44	1	1			
	9	jelka	34	2	1			
	10		29	2	2			
	11		29	2	1			
	12	javor	12	2	2			
	13		21	2	2	+		
	14		31	2	1			
	15	bukev	21	2	2			
21	1	bukev	38	2	1			
	2		28	2	2		0	1
	3		44	1	1			
	4	jelka	25	2	2			
	5	bukev	14	3	2			
	6		37	1	1			
	7	bukev	28	2	1			
	8		25	2	3	+		
	9		18	3	3	+		
	10		23	2	2			
	11	bukev	8	3	2			
	12		28	2	1			
	13		18	3	3	+		
22	1		25	2	2			
	2	bukev	14	2	2		0	1

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Plos-kev	Drevo št.	Drev. vrsta	Pre-mer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrov-nost	Obrem. tal
22	3		31	1	1			
	4		30	1	1			
	5		31	2	1			
	6		34	2	3	+		
	7	bukev	30	1	1			
	8	jerebika	21	2	2			
	9	bukev	15	3	2			
	10		21	3	3	+		
	11	bukev	31	2	1			
	12		22	2	3	+		
23	1		38	2	1			
	2		35	2	1		0	1
	3	bukev	46	2	2			
	4		35	2	1			
24	1		44	1	1			
	2		26	2	1		15	1
	3		19	3	3	+		
	4		30	2	2			
	5		35	2	1			
	6		20	2	2			
	7		28	2	1			
	8		21	2	2			
	9		26	2	2			
	10		19	2	3	+		
25	1	16	2	2				
	2		22	2	2			
	3		27	2	1			
	4		29	2	1			
	5		31	2	2			
	6		16	3	3	+		
	7		21	2	2			
	8		30	2	1			
	9		30	2	2			
26	1		38	2	1			
	2		20	2	3	+	0	2

II del = 5436 = 41 drv.

Objekt OSANKARICA

Raziskovalni popis objekta

Σ 106 drv.

36

Ploskev	Drevo št.	Drev. vrsta	Premer	Položaj v sest.	Zdrav. stan.	Predv. posek	Pokrovnost	Obrem. tal
26.	3		29	2	2			
	4	bukev	28	2	1			
	5	bukev	18	2	2			
	6	bukev	31	2	1			
	7		39	1	1			
	8	bukev	23	2	1			
	9		47	1	1			
	10		27	2	3	+		
27	1	bukev	17	2	2			
	2		18	3	3	+	0	2
	3		26	2	2			
	4	jel.	44	1	2			
	5	bukev	19	2	1			
	6		36	2	3	+		
	7		30	2	3	+		
	8		43	1	1			
28	1		40	1	1			
	2		24	2	2		5	2
	3		13	3	3	+		
	4		17	2	3	+		
	5		19	2	2			
	6		23	2	2			
	7		29	2	1			
29	1		26	2	3	+		
	2		33	2	1		30	2
	3		28	2	1			
	4		29	2	1			
	5		23	2	1			
	6		16	3	3	+		
	7		23	2	2			
	8		23	2	1			
	9		39	1	2			